
TAIDEPAINOTTEINEN TOIMINTA OSANA LUONTOKOULUPÄIVÄÄ

Toimintakokeilu Harakan luontokoulussa



Opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Wetterhoff 23.11.2007

Satu Tuononen

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Wetterhoffinkatu 2
13101 Hämeenlinna

Työn nimi Taidepainotteinen toiminta osana luontokoulupäivää,
Toimintakokeilu Harakan luontokoulussa

Tekijä Satu Tuononen
Laakavuorentie 14 A 23
00970 Helsinki

Toimeksiantaja Helsingin kaupungin ympäristökeskus,
Harakan luontokoulu
PL 500
00099 Helsingin kaupunki
09 310 1635

Ohjaava opettaja Leena Ruoppa, Anita Sievers

Hyväksytty _____ . _____ . 20 _____

Hyväksyjä

WETTERHOFF
Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Tekijä	Satu Tuononen	Vuosi 2007
Toimeksiantaja	Helsingin kaupungin ympäristökeskus, Harakan luontokoulu	
Työn nimi	Taidepainotteinen toiminta osana luontokoulupäivää, Toimintakokeilu Harakan luontokoulussa	
Työn säilytyspaikka	HAMK, Wetterhoff	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli toteuttaa toimintakokeilu yhteistyössä Helsingissä, Harakan saarella toimivan luontokoulun kanssa. Opinnäytetyössä selvitettiin sitä, kuinka taidepainotteinen ympäristökasvatus soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa. Työn taustateoriaksi perehdyttiin ympäristökasvatukseen, taidekasvatukseen, aihetta aiemmin sivunneisiin tutkimuksiin, luontokoulutoimintaan ja sille asetettuihin yleisiin tavoitteisiin, Harakan luontokoulun tavoitteisiin, Helsingin kaupungin, Resson peruskoulun kasvatustavoitteisiin ja opetustavoitteisiin sekä Resson peruskoulun opetussuunnitelmaan biologian opetuksen osalta.

Tavoitteena oli saada tutkimuksen kautta sellaista tietoa, jonka perusteella Harakan luontokoulun henkilökunta päättää, kehittävätkö he luontokoulun toimintaa jatkossa niin, että luontokoululaisilla olisi mahdollisuus saada tutkimuspainotteisen ympäristökasvatuksen lisäksi taidepainotteista ympäristökasvatusta. Tutkimusmenetelminä käytettiin asiantuntijahaastatteluita, havainnointia, kyselyä sekä tutkimuspäiväkirjaa.

Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksena voidaan esittää, että taidepainotteinen ympäristökasvatus soveltuu hyvin osaksi luontokoulutoimintaa ja että Harakan luontokoulun henkilökunnan on järkevää lisätä jatkossa luontokoulutoimintaan taidepainotteista ympäristökasvatusta. Tutkimus osoittaa, että taidepainotteinen ympäristökasvatus on tärkeää luontokoulussa käyneiden lasten ja nuorten mielestä. Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että taidepainotteinen ympäristökasvatus lisää oppilaiden mielenkiintoa ympäristökasvatusta kohtaan.

Avainsanat Ympäristökasvatus, taidekasvatus, luontokoulutoiminta, toimintakokeilu

Sivut 63 s. + liitteet 27 s.

WETTERHOFF

Degree Programme in Crafts and Recreation

Author	Satu Tuononen	Year 2007
Commissioned by	Helsinki Environmental Centre, Harakka Island Nature School	
Subject of Bachelor's thesis	Art-oriented Activities Included in a Nature School Day Activity Experiment in Harakka Nature School	
Archives	HAMK University of Applied Sciences, Wetterhoff	

ABSTRACT

The aim of the Bachelor's thesis was to carry out an activity experimentation in co-operation with Helsinki and its nature school, located on the Harakka Island. The aim of the Bachelor's thesis was to clarify how art-oriented nature education coincides with the nature school activities. The theoretical background deals with environmental education and art education; other studies related to the theme; nature school activities and its general aims; the aims of the Harakka nature school; the pedagogical and teaching goals of the city of Helsinki and Ressu comprehensive school; as well as the biology syllabus in Ressu comprehensive school.

The aim was to produce information, based on which the Harakka nature school staff could decide, whether to develop the nature school activities in the future so that the nature school pupils would have a possibility to receive art-oriented environmental education in addition to research-oriented environmental education. As research methods were used interviews with experts, observation, questionnaire and a research diary.

The research results of the Bachelor's thesis prove that the art-oriented environmental education is a suitable part of the nature schools activities and that it is advisable for the Harakka nature school staff to increase art-oriented environmental education in the nature school activities in the future. The research results show that the art-oriented environmental education is important according to the children and the young people who have attended the nature school. Based on the research results it can be concluded that the art-oriented environmental education enhances their interest towards environmental education.

Keywords Environmental education, art education, nature school activities, activity experimentation.

Pages 63 p. + appendices 27 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Aiheen valintaan vaikuttaneet seikat.....	1
1.2	Omat motiivit opinnäytetyön tekemiseen.....	2
1.3	Opinnäytetyön tavoitteet	2
1.4	Harakan saari ja Harakan luontokoulu	3
2	TUTKIMUKSEN LÄHESTYMISTAPA JA OSA- ALUEET	4
2.1	Ympäristökasvatus.....	5
2.2	Taidekasvatus	7
2.3	Taidekasvatus osana ympäristökasvatusta	8
2.4	Ympäristökasvatuksen merkitys lapselle	10
2.5	Luontokoulutoiminnasta ja sille asetetuista yleisistä tavoitteista	11
2.6	Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle asettamat tavoitteet.....	12
2.7	Ressun koulun kasvatus- ja opetustavoitteet	12
3	TUTKIMUS- JA TIEDONKERUUMENETELMÄT	13
3.1	Asiantuntijahaastattelut opinnäytetyön suunnan avajana	14
3.2	Havainnointi	15
3.3	Kysely.....	17
3.4	Tutkimuspäiväkirja	20
3.5	Aineiston analysointi.....	20
4	TOIMINTAKOKEILUN SUUNNITTELU	21
5	TOIMINTAKOKEILUN TOTEUTTAMINEN.....	23
5.1	Tavoitteet toimintakokeilulle.....	23
5.2	Ei- taideryhmän luontokoulupäivän kulku.....	25
5.2.1	Aartenetsijäryhmän luontokoulupäivän sisältö.....	25
5.2.2	Planktonryhmän luontokoulupäivän sisältö	25
5.2.3	Vesiötökkäryhmän luontokoulupäivän sisältö	26
5.3	Taideryhmän luontokoulupäivän kulku	26
6	TOIMINTAKOKEILUN ONNISTUMINEN	27
6.1	Taidepainotteisen toiminnan toteutuminen käytännössä.....	27
6.2	Pohdintaa taidepainotteisen toiminnan toteutumiseen liittyen	32
6.3	Asiantuntijahaastatteluiden antia	34
6.4	Havainnoinnin tulokset	34
6.4.1	Oma havainnointi ei-taideryhmän luontokoulupäivästä.....	34
6.4.2	Apuhavainnoitsijoiden tekemät havainnot ei-taideryhmän luontokoulupäivästä.....	36
6.4.3	Oma havainnointi taideryhmän luontokoulupäivästä.....	37
6.4.4	Apuhavainnoitsijoiden tekemät havainnot taideryhmän luontokoulupäivästä.....	39
6.5	Kyselyn tulokset.....	41
6.5.1	Monivalintakysymysten tulokset.....	41
6.5.2	Luontokoulupäivän mieleen painuneimmat asiat.....	43

6.5.3	Luontokoulupäivässä ei ollut oppilaiden mielestä mukavaa, koska.....	46
6.5.4	Luontokoulupäivään toivottiin lisää	49
6.6	Tutkimuspäiväkirjan merkitys opinnäytetyöprosessissani	51
7	ARVIOINTI.....	51
7.1	Tutkimusmenetelmien valinnan onnistuminen.....	51
7.2	Oma arviointi opinnäytetyöprosessista	52
8	POHDINTA.....	53
8.1	Kehittämisehdotukset.....	56
8.2	Opinnäytetyön anti ohjaustoiminnan alalle	60
	LÄHTEET.....	61
LIITE 1	Asiantuntijahaastattelun kysymykset	
LIITE 2	Toimintakokeilussa havainnoitavat asiat, ei-taideryhmä, Satu ja apuhavainnoijat	
LIITE 3	Toimintakokeilussa havainnoitavat asiat, taideryhmä, Satu ja apuhavainnoijat	
LIITE 4	Kysely aartenetsijäryhmälle, ei-taideryhmä	
LIITE 5	Kysely planktonryhmälle, ei-taideryhmä	
LIITE 6	Kysely vesiötökkäryhmälle, ei-taideryhmä	
LIITE 7	Kysely aartenetsijäryhmälle, taideryhmä	
LIITE 8	Kysely planktonryhmälle, taideryhmä	
LIITE 9	Kysely vesiötökkäryhmälle, taideryhmä	
LIITE 10	Saate opettajille kyselyä varten	
LIITE 11	Saate kyselyyn	
LIITE 12	Kyselyn tulokset, monivalintakysymykset	
LIITE 13	Kyselyn tulokset, mieleenpainuvimmat asiat luontokoulupäivässä, ei-taideryhmä	
LIITE 14	Kyselyn tulokset, mieleenpainuvimmat asiat luontokoulupäivässä, taideryhmä	
LIITE 15	Kyselyn tulokset, mikä ei ollut mukavaa luontokoulupäivässä, ei-taideryhmä	
LIITE 16	Kyselyn tulokset, mikä ei ollut mukavaa luontokoulupäivässä, taideryhmä	
LIITE 17	Kyselyn tulokset, oppilaiden toiveet luontokoulupäivään liittyen, ei-taideryhmä	
LIITE 18	Kyselyn tulokset, oppilaiden toiveet luontokoulupäivään liittyen, taideryhmä	

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen valintaan vaikuttaneet seikat

Ympäristökasvatus on nykypäivänä hyvin ajankohtainen aihe ympäristöstä ja sen tilasta ollaan huolestuneita valtakunnallisella tasolla ja aihe on esillä melkein jokapäiväisessä uutisoinnissa. Ympäristökasvatukseen avulla pystytään vaikuttamaan ympäristön tilaan ja ihmisten asenteisiin ympäristöään kohtaan. Pajasen (2007) mukaan ympäristökasvatuksen kautta pyritään edistämään kestävästä elämäntapaa ja tulevaisuutta. Kokemukset, elämykset ja oma toiminta ovat saadun tiedon ohella ympäristökasvatuksessa tärkeitä. Ne vahvistavat ihmisen suhdetta luontoon sekä motivoivat tekemään ympäristövastuullisia tekoja omassa elämässään. Tästä johtuen luontokoulutoiminnalla ja sen kautta saaduilla kokemuksilla on hyvin merkittävä osa ympäristökasvatuksen antajana.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana on Helsingin kaupungin, Ympäristökeskuksen alaisuudessa, Harakan saarella, Harakan luontokeskuksessa toimiva Harakan luontokoulu. Opinnäytetyön aiheena on toimintakokeilu, joka toteutetaan yhteistyössä Harakan saaren luontokoulun sekä Helsingissä toimivan Resson peruskoulun kanssa. Opinnäytetyössäni selvitetään sitä, kuinka taidepainotteinen toiminta soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa ja ympäristökasvatusta sekä mitä merkitystä sillä on lapsille ja nuorille. Käytän opinnäytetyöni tutkimukseen useita eri menetelmiä: asiantuntijahaastatteluita, havainnointia, kyselyä sekä tutkimuspäiväkirjaa, joista kerron tarkemmin luvussa kaksi. Käytän opinnäytetyössäni monipuolisesti aihetta sivuavaa lähdemateriaalia, josta minulle on ollut paljon hyötyä tutkimuksen tekemisessä.

Harakan saarella toimii Harakan luontokeskuksen lisäksi Harakan taidetalo, jossa työskentelee eri alan taiteilijoita. Näin ollen luontokoululla on luontainen yhteys myös taidemaailmaan, kun samassa saarella toimivat sekä luontotalo että taidetalo. Harakan luontokoulutoiminnan yhteydessä on ollut toiminnan alusta asti vaihtelevasti mukana myös taidepainotteista ympäristökasvatusta, mutta siellä ei ole aikaisemmin tehty vastaavanlaista tutkimusta. Tästä johtuen aihe on hyvin ajankohtainen ja siitä on toivottavasti hyötyä luontokoulutoiminnan kehittämiseksi tulevaisuudessa.

Harakan saaren luontokoulussa vierailee syys- ja kevätlukukausien aikana 1.-9.-luokkalaisten peruskoululaisia, ja ryhmässä on kerrallaan keskimäärin noin 20 lasta. Yleensä luontokoulupäivä kestää noin neljä tuntia. Tutkimukseni toteutetaan kahdelle saarella vierailevalle Resson peruskoulun 7.-luokkalaisten ryhmille. Ensimmäiselle saarella vierailevalle ryhmälle järjestetään tavallinen luontokoulupäivä, johon ei ole yhdistetty taidepainotteista toimintaa. Käytän tästä ryhmästä opinnäytetyössäni nimeä ei-

taideryhmä. Toiselle saassa vierailevalle ryhmälle järjestetään luontokoulutoiminnan yhteyteen taidepainotteista toimintaa. Käytän tästä ryhmästä opinnäytetyössäni nimeä taideryhmä. Päivän aikana luontokoulupäivään osallistuneet oppilaat osallistuvat päivän ohjattuun toimintaan.

Olen ollut opinnäytetyöhöni liittyen yhteydessä Opetushallituksen opetusneuvokseen Marja-Leena Loukolaan. Opetushallituksen yhteydessä ei ole tehty aikaisemmin vastaavanlaista tutkimusta (M-L. Loukola, henkilökohtainen tiedonanto 24.9.2007). Lisäksi olen ollut yhteydessä toiminnanjohtaja Eeva-Maija Bergholmiin, Suomen Ympäristökasvatuksen Seurasta. Ympäristökasvatuksen Seuran tiedossa ei myöskään ole tietoa vastaavanlaisesta tutkimuksesta (E-M. Bergholm, henkilökohtainen tiedonanto 24.9.2007). Tästä johtuen koen opinnäytetyölläni olevan merkitystä myös valtakunnallisella tasolla, koska aiheesta ei ole tehtyä tutkimusta valtakunnallisella tasolla.

1.2 Omat motiivit opinnäytetyön tekemiseen

Luonto ja luonnossa toimiminen on itselleni hyvin tärkeää ja voimauttavaa. Olen kiinnostunut sekä ympäristökasvatuksesta että taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta. Minulla on ennestään jonkin verran kokemusta taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta kesältä 2006, jolloin olin Harakan luontokeskuksessa työharjoittelussa ja kesätöissä. Ajatus opinnäytetyön tekemisestä Harakan luontokeskuksen toiminnan yhteyteen heräsikin jo viime kesänä työharjoittelun ja kesätöiden aikana. Tiedustellessani Helsingin kaupungin Ympäristökeskuksen vastaavalta ympäristökasvattajalta Kaisa Pajaselta viime syksynä mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyö Harakan luontokeskuksen toiminnan yhteydessä, Kaisa ehdotti minulle tekemäni tutkimuksen toteuttamista.

Hämeen ammattikorkeakoulussa ei ole mahdollisuus opiskella ympäristökasvatusta osana ohjaustoiminnan artemiopiintoja. Koen kuitenkin, että ympäristökasvatuksen ohjaaminen sopii hyvin osaksi ohjaustoimintaa. Haaveenani on antaa tulevaisuudessa työkseni taidepainotteista ympäristökasvatusta. Koen että opinnäytetyöni yhteydessä toteuttamallani tutkimuksella voi olla työllistymistäni parantava vaikutus. Lisäksi, koen että aikaisemmat positiiviset kokemukset taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta ovat olleet motivoimassa minua aiheen valinnassa.

1.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni sisällöllisenä tavoitteena on tehdä toimintakokeilu yhteistyössä Helsingissä Harakan saassa toimivan luontokoulun kanssa. Opinnäytetyössäni selvitetään sitä, kuinka taidepainotteinen ympäristökasvatus soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa ja tavoitteenani on saada tutkimukseni avulla sellaista tietoa, jonka perusteella Harakan luontokoulun henkilökunta päättää, kehittävätkö he luontokoulun toimintaa jatkossa niin, että

luontokoululaisilla olisi mahdollisuus saada tutkimuspainotteisen ympäristökasvatuksen lisäksi taidepainotteista ympäristökasvatusta.

Oman oppimisen tavoitteena minulla on suunnitella ja toteuttaa opinnäytetyö yhteistyössä muiden luontokeskuksessa toimivien työntekijöiden kanssa. Tavoitteenani on myös ottaa huomioon mahdollisuuksien mukaan Harakan luontokeskuksen työntekijöiden toiveita opinnäytetyöni suhteen sekä vastata mahdollisuuksien mukaan työelämän tarpeisiin. Luontokoulu-toiminnalle asetetut yleisten ohjeiden ja tavoitteiden huomioiminen opinnäytetyössäni kuuluvat myös tavoitteisiini.

Tavoitteenani on ottaa huomioon myös Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle asettamat tavoitteet. Tavoitteenani on myös tehdä tunnetuksi ohjaustoiminnan alaa. Lisäksi tavoitteenani on, että oman alan kollegani voisivat hyötyä opinnäytetyöni tutkimustuloksista. Kokemuksen saaminen tutkimustyöstä ja sen tulosten analysoinnista ovat myös tärkeitä tavoitteitani. Edellisten lisäksi kokemuksen saaminen opinnäytetyöprosessista kuuluu tavoitteisiini.

Opinnäytetyöni pääkysymyksenä on että, kuinka taidepainotteinen toiminta soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa ja ympäristökasvatusta sekä mitä merkitystä sillä on lapsille ja nuorille. Tämän lisäksi opinnäytetyössäni haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Miten taidekasvatus soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa?
- Mitkä ovat ne taidekasvatukselliset menetelmät, jotka muodostavat toimivan kokonaisuuden luontokoulutoimintaan?
- Minkälaisia elämyksiä ja kokemuksia taidekasvatus tuo luontokoulupäivään?
- Mitä taidepainotteinen työskentely tuo lisää lapsen tai nuoren luontosuhteeseen?

1.4 Harakan saari ja Harakan luontokoulu

Harakan saari sijaitsee Helsingin edustalla siinä kohdassa, jossa Helsingin niemi ulottuu kauas avomeren syleilyyn. Saaren eteläpuolella avautuu avoin Suomenlahti. Saarella yhdistyvät niin kaupungin läheisyys kuin ulkosaariston piirteet. Harakan saari on entinen puolustusvoimien saari, joka on avattu yleisölle vuonna 1989. Saarella on rakennuksia sekä Venäjän että Suomen armeijan ajoilta. Saarella toimii luontokeskus venäläisten vuonna 1908 rakentamassa kasarmissa. Pihapiirit, vanhat vallit, kalliokeidot, rantaniityt ja pienet suot tarjoavat vaihtelevia kasvupaikkoja monipuoliselle kasvistolle ja elinympäristön linnuille. Saaren luonto onkin säilynyt varsin luonnontilaisena, koska saari on avattu yleisölle vasta niin myöhään. Saarella onkin vertaansa vailla oleva lajirikkaus erilaisia kasveja ja lintuja.

Harakan saarella toimii myös vanhan laboratorion tiloissa taidetalo, jossa työskentelee noin 30 taiteilijaa. Harakan taidetalossa työskentelee taide-

maalareita, tekstiilitaiteilijoita, muotoilijoita, keraamikkoja, puu- ja pape-
riveistosten tekijöitä, seppiä, valokuvaaja, arkkitehtejä, installaation tai
performanssin tekijöitä ja kirjoittajia. Taiteilijoilla on mahdollisuus hyö-
dyntää taiteessaan saaren monipuolista luontoa sekä saaren historiaa. (Ha-
rakka ry 2007.)

Opinnäytetyöni yhteistyökumppaninani toimii Harakan luontokeskus ja
sen yhteydessä toimiva Harakan luontokoulu. Harakan luontokeskus toi-
mii Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen alaisuudessa. Ympäristö-
keskuksen tavoitteena on edistää helsinkiläisten elinympäristön terveelli-
syyttä, viihtyisyyttä ja virikkeellisyyttä. Tehtävänä on myös huolehtia
kunnalle kuuluvista ympäristön- ja terveydensuojelun sekä elintarvikeval-
vonnan, eläinlääkintähuollon ja kuluttajaneuvonnan viranomaistehtävistä.
Vuonna 2007 ympäristökeskuksessa on 180 vakinaista työntekijää. Kau-
punkilaisia palvelevat mm. ympäristötarkastajat, elintarviketarkastajat,
terveystarkastajat, kuluttajaneuvojat, ympäristöneuvojat, kemistit, laboran-
tit ja tutkijat. Harakan luontokeskus on ympäristökasvatuksen toiminta- ja
kehittämiskeskus, ja se tarjoaa palveluita ja tietoa mm. ympäristökasva-
tuksen menetelmistä kouluille ja päivähoidolle. Lisäksi Helsingin kaupun-
gin ympäristökeskus järjestää luontoretkiä, tapahtumia ja seminaareja ympä-
ri vuoden sekä tuottaa luontoon ja ympäristöön liittyvää materiaalia (Pa-
janen 2007).

Harakan luontokeskus järjestää ohjattua luontokouluopetusta helsinkiläi-
sille peruskoululaisille. Luontokoulu toimii huhtikuun lopulta lokakuuhun
koululukukausien aikana. Luontokoulussa helsinkiläiset koululuokat tutki-
vat saaristoluontoa ohjatusti yhden koulupäivän ajan. Pienryhmissä pääs-
tään tutustutaan mm. Itämeren planktoniin, leviin ja rantaötököihin sekä
saariston kasveihin ja lintuihin, alkusyksystä myös perhosiin. Venekulje-
tus yhteysaluksella saareen ja saaresta mantereelle on ryhmille maksullis-
ta, mutta muuten luontokouluopetus on ryhmille ilmaista. (Nikkilä 2007.)

2 TUTKIMUKSEN LÄHESTYMISTAPA JA OSA- ALUEET

Opinnäytetyöni teoriapohjaa ovat olleet viitoittamassa ympäristökasvatus,
taidekasvatus, aiemmin aihetta sivunneet erilaiset tutkimukset, luontokou-
lutoiminta ja sille asetetut yleiset tavoitteet, Harakan luontokoulun tavoit-
teet, Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle asettamat tavoitteet,
Ressun peruskoulun kasvatus- ja opetustavoitteet sekä Ressun peruskou-
lun opetussuunnitelma biologian opetuksen osalta. Edellä mainittujen asi-
oiden lisäksi tutkimukseni teoriapohjaa ovat olleet viitoittamassa opinnäy-
tetyöni yhteydessä toteutetut asiantuntijahaastattelut ja niiden kautta saatu
käytännönläheinen tieto. Haastattelut toteutettiin kesällä 2007 ja haasta-
teltavina olivat tekstiilitaiteilija Aino Faven, kuvataideopettaja (TaM) Ma-
ri Järvinen, ja kuvaamataidon- ja luontokoulunopettaja (TaM) Niina Myk-
rä. Kerron asiantuntijahaastatteluista opinnäytetyöni suunnan avaajina li-
sää luvussa 3.1.

2.1 Ympäristökasvatus

Opinnäytetyöni käsittelee sekä ympäristökasvatusta että taidepainotteista ympäristökasvatusta, mistä johtuen on tärkeää perehtyä siihen, mitä tavoitteita ympäristökasvatukselle on määritelty sekä mitä ympäristökasvatus on. Ympäristökasvatuksen tavoitteena on Unescon vuonna 1977 järjestämässä ympäristökasvatuskonferenssissa asetettujen tavoitteiden mukaan auttaa yksilöitä ja ryhmiä tiedostamaan ympäristö kokonaisuutena sekä herkistymään sen ongelmille (Äänismaa 2002, Cantellin & Koskisen 2004, 60 mukaan). Tavoitteena on auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan tietoja ympäristöstä sekä sen ongelmista. Erilaiset elämykset ja kokemukset toimivat apuvälineenä syvällisen ymmärryksen saavuttamisessa. Tavoitteena on myös auttaa yksilöitä ryhmiä selkiyttämään arvojaan ja tunteitaan suhteessa ympäristöön sekä motivoida heidät osallistumaan aktiivisesti ympäristön parantamiseen ja suojeluun. Tavoitteena on myös auttaa yksilöitä ja ryhmiä hankkimaan taitoja sekä tunnistamaan ja ratkaisemaan ympäristöongelmia. Lisäksi tavoitteena on tarjota sosiaalisille ryhmille ja yksilöille mahdollisuus toimia aktiivisesti ja vastuullisesti ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Cantell & Koskinen (2004, 68-69) on todennut Palmeriin (1998) viitaten, että ympäristökasvatuksesta on olemassa useita erilaisia toimintamalleja. Palmerin puu on viime vuosina ollut suosituimpia ja eniten viitattuja ympäristökasvatuksen malleja. Tästä johtuen haluan esitellä sen myös opinnäytetyössäni. Seuraavassa käsitelläänkin tarkemmin ympäristökasvatuksen Palmerin puumallia. Ympäristökasvatuksessa on pohjimmiltaan kysymys voimaantumisesta sekä henkilökohtaisen merkityksen muodostumisesta. Tässä tehtävässä koulun ulkopuolella tapahtuvalla kasvatuksella on erittäin tärkeä rooli. Ympäristökasvatusta tulisi toteuttaa kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, ei pelkästään koulussa ja päiväkodeissa, jotta sillä olisi merkitystä. Palmerin puussa puun juuret kiinnittyvät merkittävien kokemusten ympärille. Tämä tarkoittaa sitä, että ympäristökasvatus pohjautuu siihen, että merkittävät elämäkokemukset, oppijan kehitysvaihe sekä aiemman tiedon taso huomioidaan toiminnassa. Palmer korostaa oppilaan sosiaalisten taitojen sekä yhteisöllinen osallistumisen huomioimista ympäristökasvatuksessa.

Palmerin puussa oksat ja lehdet jakautuvat kolmeen päähaaraan, jotka kuvaavat keskeisiä elementtejä ympäristökasvatuksessa. Ympäristökasvatuksen tulisi tapahtua samanaikaisesti kolmella tasolla: ympäristöstä, ympäristössä ja ympäristön puolesta. Ympäristöstä oppiminen tuottaa huolenpidon, kokemusten, ja ympäristötietoisuuden myötä hankittua empiiristä ja kriittistä tietoa ympäristöstä. Ympäristössä oppiminen pohjautuu kokemuksellisuuteen ja toiminnallisuuteen, ja esteettinen painotus liittyy siihen vahvasti. Ympäristön puolesta tapahtuva toiminta sisältää puolestaan arvokasvatuksellisen näkökulman. Ihmisen eettinen kasvu syntyy huolenpidon, ympäristötietoisuuden lisääntymisen sekä toiminnan myötä. Kaikkiin kolmeen ympäristökasvatuksen elementtiin liittyy oppijan, tietojen, taitojen, käsitysten, käsitteiden ja asenteiden kehitystä.

Palmer korostaa kolmea ratkaisevaa tekijää: henkilökohtaisia ympäristökokemuksia ja elämyksiä, huolestuneisuutta ja huolenpitoa ympäristöstä sekä toimintaa ympäristön puolesta. Merkityksellisintä Palmerin puolella on se, että kaikki kolme ympäristökasvatuksen elementtiä ovat toisiinsa nähden tasavertaisia ja ne toimivat samanaikaisesti. Ympäristövasvuullisuus ei kehity pelkästään ympäristötietoisuuden karttuessa, pelkkien luontokokemusten myötä tai ainoastaan ympäristöeettisiä kysymyksiä pohtimalla. Laadukas ympäristökasvatus edellyttääkin kaikkia edellä mainittuja osatekijöitä, ja lisäksi se edellyttää formaalisten eli muodollisesti esitettyjen muuttujien tuntemista ja huomioimista (Cantell & Koskinen 2004, 69).

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on auttaa kasvattajia ja kasvatettavia luomaan ekologisesti kestävämpi yhteiskunta. Ympäristökasvatuksen pyrkimyksenä on välittää ympäristöä suojelevia arvoja sekä opettaa keinoja, joiden avulla ihminen voi kantaa paremmin vastuuta ympäristöstään. Ympäristökasvatuksessa sekä lapset että aikuiset käsittelevät tietoa, jota he hankkivat ympäristöönsä tarkastellessaan ja siinä toimiessaan. Perustan ympäristökasvatukselle luovat hetket, jossa lapsi ja aikuinen yhdessä havainnoivat ympäristön kauneutta ja rumuutta sekä pohtivat ympäristön arvoja. Olennaista on että sekä lapselle että aikuiselle muodostuu omakohtainen suhde ympäristöön ja kyky nähdä ympäristön ominaispiirteitä. (Mäkivaara & Sarviaho 1999, 10.)

Ympäristökasvatuksessa käytetään hyvin monenlaisia pedagogisia menetelmiä. Koska ympäristökasvatuksessa halutaan vaikuttaa ihmisen asenteisiin, tietojen sisäistymiseen, tunteisiin ja käyttäytymiseen, ovat erilaiset elämyspedagogiset ja taiteelliset menetelmät hyvinkin käyttökelpoisia. (Wahlström 1997, 10.) Ympäristöherkkyys ja sen löytäminen ja ylläpito muodostavat perustan ympäristökasvatustoiminnalle. Kun yksilö kokee itseään ympäröivän todellisuuden kaikin aistein, silloin hän voi konkreettisesti tuntea olevansa osa ympäristöä. Vasta siinä vaiheessa, kun lapset saadaan huomaamaan ympäristönsä, voidaan heidän ympäristösuhdettaan alkaa syventää (Cantell & Nordström 2004, 116.)

Ihminen elää luonnon varassa, luonnon ehdoilla ja osana suurta luonnon järjestelmää. Nykyaika toimii usein luontoa vastaan, ja ihminen kuvittelee olevansa haavoittumaton. Ympäristökasvatuksen tehtävänä on opettaa ihminen huomaamaan ihmisen yhteys luontoon, ja opettaa ymmärtämään, kuinka jokainen teko ja tekemättä jättäminen vaikuttaa ympäristöön, joko negatiivisella tai positiivisella tavalla. Ympäristökasvatuksen tehtävänä on antaa ihmisille keinoja, kuinka he voivat toimia hyvän tulevaisuuden puolesta. Ympäristökasvatus vaikuttaa Mykrän mielestä kolmella eri tavalla. Se antaa tietoa ympäristöasioista, opettaa taitoja vaikuttaa ympäristöasioihin sekä vaikuttaa myös ihmisen tahtoon tehdä asioille jotain. Tahto on kaikista vaikein asia, sillä pitää vaikuttaa asenteisiin ja asenteisiin voi vaikuttaa vain tunteen kautta. (Mykrä, 2007.)

2.2 Taidekasvatus

Tässä luvussa perehdytään luovuuteen ja taidekasvatukseen. Koska tutkin opinnäytetyössäni sitä, kuinka taidepainotteinen toiminta soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa ja ympäristökasvatusta on mielestäni tärkeää perehtyä siihen, että mitä luovuus ja taidekasvatus ovat.

Tietoa ympäröivästä maailmasta ihmiselle välittävät aistit: näkö-, kuulo-, tunto-, haju- ja makuaistit. Mitä harjaantuneemmat aistit ihmisellä on, niin sitä paremman kuvan hän saa ympäröivästä maailmasta. Tällöin ihminen myös tietää enemmän. Aistien välittämät tiedot välittyvät aivoissa mielikuviksi ja mielikuvien tunnistaminen, vertailu ja jäsentäminen tuottavat tuloksiksi oivalluksia, päätelmiä ja ajatuksia. Osaan mielikuvista voi myös liittyä hyvinkin voimakkaita tunnepohjaisia elämyksiä ja kokemuksia, jotka voivat olla muistoja, ääniä, kosketuksia ja makuja. Luovassa taiteellisessa toiminnassa näitä mielikuvia voidaan ilmaista rytmillisinä liikkeinä, ääninä, äänteinä, sanoina, merkkeinä ja kuvina. Taiteessa ne tunnistetaan tanssissa, musiikissa, teatterissa, kirjallisuudessa, kuvataiteessa, elokuvassa, valokuvassa, rakennustaiteessa sekä taideteollisuudessa. Luovuus ja ilmaisun tarve kuuluvatkin läheisesti toisiinsa ja luovuus voi olla joko kapea-alaista tai taiteilijan koko elämäntavan kattavaa. (Tirola–Santala, Hassi & Heinonen 1991, 58.)

Taidekasvatus voidaan määritellä hyvin monella eri tavalla. Taide- ja taidekasvatus on elämyksiin, tunteisiin, toimintaan, ja kokemuksiin perustuvaa jo varhaisessa lapsuudessa alkavaa ja läpi elämän kestävä, jatkuvaa ihmisen kasvatusta kohti humaania, ja aktiivisesti ihmiskunnan tulevaisuudesta vastuun ottavaa ihmistä. Se on myös osa yleissivistystä. Lisäksi se on taiteellisen kulttuurin välittämistä oppilaille sekä heidän ohjaamistaan omakohtaiseen eri tieteenalojen tuntemiseen. Arkisessa kielenkäytössä taidekasvatuksen ajatellaan usein tarkoittavan pelkästään kuvaamataidon ja laajemmin kaikkien taideaineiden opetukseksi. Tällöin taidekasvatuksen opetus rajautuu pelkästään kouluun ja taiteen perusopetukseen (Korkeakoski 1998, Ekin 2004, 12 mukaan).

Taidekasvatusta tarvitaan, jotta voisimme ymmärtää omaa kulttuuriamme kokonaisuutena. Taidekasvatuksen tavoitteena ei voi olla vain uusien taiteilijoiden kasvattaminen, vaan sen tulisi antaa kaikille välineitä itsensä ilmaisuun sekä kokemusten ja elämysten vastaanottamiseen. (Hakkola, Laitinen & Ovaska–Airasmaa 1991, 8.) Kuvataideopetuksen tärkeimpiä tehtäviä on opettaa näkemään. Piirtämisen harjoittelu auttaa tekemään havaintoja ja näkemään omaa elinpiiriä, kotitaloa, korttelipihaa, lähipuistoja jne. Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä työskentely on hyvä tiedonkeruukeino ja se kehittää henkilökohtaista suhdetta ympäröivään todellisuuteen. (Forsman & Piironen 2006, 82.)

Mykrän (2007) mukaan taidekasvatuksessa on monta tärkeää puolta. Elämme visuaalisessa maailmassa, jolloin ihmisten on hyvä oppia ymmärtämään, miten kuvan ja muodon kieli toimii, samalla lailla kuin ihmisen pitää ymmärtää äidinkieltään. Taide on luovuutta ja ihmisten on hyvä ope-

tella löytämään asioihin monia vastauksia ja ratkaisuja, koska taiteessa ei ikinä ole vain yhtä oikeaa tapaa. Taiteen kautta opittua luovuutta on mahdollisuus käyttää myös muilla aloilla. Mykrän mielestä taide on tunnetta ja tiede on tietoa. Ihminen on tunteva eläin ja ihmisen on hyvä oppia välittämään tunteitaan eri keinoin ja taide tarjoaa hyvän keinon siihen. Mykrän mielestä taide on silta ihmisen tunteisiin ja vain tunteiden kautta voi vaikuttaa ihmisten asenteisiin. Asenteet ovat avain siihen, miten ihmiset todella toimivat ja vain sillä, miten ihmiset toimivat, on todellista vaikutusta ympäristöasioihin.

Kaikella toiminnalla pitää olla jokin tavoite ja tarkoitus. Taide ei ole vain piirtelyä, vaan siinä on jotain syvempää, jotain sellaista joka on kiinni tunteissa. Ihmisen on hyvä myös oppia ottamaan vastaan tunneviestejään, koska tunne on syvemmällä kuin tieto ja tunne loppujen lopuksi määrää sen kuinka ihminen käyttäytyy. Taide on myös kykyä nähdä ja näkemään pitää opetella. Vihreä väri on vihreä, mutta että on monenlaisia vihreitä, ja että ihminen huomaa ne kaikki vaatiikin jo opettelua. Samoin on erilaisten muotojen ja struktuurien ja muiden visuaalisten tekijöiden kanssa. Lisäksi taidekasvatus on myös kulttuurihistorian opiskelua. Taiteilijat ovat usein olleet oman aikansa edelläkävijöitä ja ajan hengen haistelijoita. Taiteilija on uskaltanut sanoa ne asiat, mitä muut ovat vasta aavistaneet. Taidehistoria heijastelee maailman historiaa ja tämä on hyvä tietää ja huomioida myös nykyajassa. (Mykrä, 2007.)

2.3 Taidekasvatus osana ympäristökasvatusta

Taidekasvatuksen ympäristökasvatus eroaa muusta ympäristökasvatuksesta siinä, että sen lähtökohta on esteettisesti orientoitunut. Taidekasvatus antaa mahdollisuuden kokonaisvaltaisen, aisteihin, tunteisiin ja mielikuviin perustuvan pohtimisen ja oppimisen. Tekemällä aistihavaintojensa ja mielikuviansa pohjalta kuvia lapsi saa mahdollisuuden hahmottaa ajatuksiinsa ja tunteitaan. Ja näin hän antaa näkyvän muodon mielikuvilleen. Kuvasta tulee muisto, tallenne jo tapahtuneesta hetkestä, johon voi palata myöhemmin uudestaan. (Mäkivaara & Sarviaho 1999, 16.)

Taide toimii monella tasolla erilaisten kokemusten välittäjänä. Tunnetasolla taide tuo ilmi laajan ja hienosyisen tunteiden skaalan ja se tuottaa tekiälleen ja kokijälleen elämyksiä. Taideopetuksessa rohkaistaankin oppilaita tuottamaan mielikuvia taiteen avulla ja samalla käsittelemään heitä askarruttavia asioita. Taide opettaa myös tunteiden ilmaisua ja hallintaa ja taiteeseen perustuvassa ympäristökasvatuksessa luomisen riemu ja nautinto ovat olennaisia etuja (Mantere 1995, Cantelin & Nordströmin 2004, 121 mukaan).

Taide itsessään tarjoaa useita ympäristönäkökulmia tarkasteltavaksi. Taide heijastaa sekä tekijänsä, käyttäjänsä että yhteiskunnan ympäristösuhdetta ja -arvoja. Lisäksi taide peilaa yhteisön ajattelua (Jokela 1997a, Cantelin & Nordströmin 2004, 121 mukaan). Taidekasvatus liittyy ympäristökasvatukseen monella tavalla. Taide on keino ihmiselle työstää kokemaansa

sekä tutkia ympäristöä. Taiteeseen sekä ympäristöä vaalivaan elämäntapaan liittyy kumpaankin oleellisesti kyky havaita: mitä on, mitä tapahtuu, mikä muuttuu, miltä näyttää, tuntuu, kuulostaa jne. Luonto toimii luovuuden lähteenä ja sieltä saa loputtomasti ideoita, aiheita sekä materiaaleja ja välineitä taiteen tekemiseen. Ympäristössä toistuvat värit, pinnat, muodot, tilat ja kuvat loputtomina variaatioina. Samalla kun ihminen etsii kokemuksia taiteen tekemisen pohjaksi tai materiaaleja teosta varten hän havainnoi ympäristöään ja oppii siitä. (Kurttio 1995, 113.)

Järvisen (2007) mukaan taide- ja ympäristökasvatuksessa on kysymys kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta. Järvinen haluaakin puhua mieluummin taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta kuin taidekasvatuksesta osana ympäristökasvatusta. Järvisen mielestä taidekasvatus on taiteellisen näkemyksen kehittämistä, kasvatusta taiteen keinoin sekä tekniikoiden opettelua ja taidon kehittämistä. Ympäristökasvatus tähtää ekologisesti kestävään elämäntapaan, ja se edellyttää välittämistä, sitoutumisen kokemusta ja iloa. Järvisen käsitys taidekasvatuksesta perustuu ajatukseen, että kaikenikäisillä oppijoilla olisi mahdollisuus kasvaa kokonaisvaltaisina olentoina, osana maailmaa. Tavoitteena on kaiken läpäisevä vastuullisuuden ilo.

Järvisen mielestä taidepainotteinen ympäristökasvatus soveltuu kaikenikäisille, tavoitteet ovat kaikille samat, mutta painotus vain muuttuu eri ryhmien välillä. Asiat on hyvä ottaa esille eri tavalla eri-ikäisten oppijoiden kanssa. Järvinen kokee, että hän pystyy vaikuttamaan hyvin monella eri tavalla taidepainotteisen ympäristökasvatuksen kautta ihmiseen. Joku ihminen voi saada saman harjoituksen kautta mahdollisuuden itsensä tutkiskeluun. Joku toinen voi innostua oppimaan jotakin uutta. Sama ihminen eri elämäntilanteessa voi saada taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta erilaisia asioita. Järvinen on myös sitä mieltä, että sekin on mahdollista, että joku ihminen ei saa taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta mitään, jolloin hän on voinut sulkea itseltänsä mahdollisuuden siihen. (Järvinen, 2007.)

Favenin (2007) mukaan taidepainotteista ympäristökasvatusta antaessa oppijoilla on mahdollisuus kiinnostua taidekasvatuksen kautta ympäristökasvatuksesta tai päinvastoin. Favenin mielestä taide- ja ympäristökasvatusta on vaikea eritellä toisistaan. Hänen mielestään molemmat ovat erilaisten asioiden havainnoimista. Favenin mielestä lapset ja aikuiset on helppo saada luonnon kautta kiinnostumaan erilaisista asioista. Esimerkiksi luonnon pohjalta tehdyn akvarellipiirustuksen kautta ihminen voi kiinnostua kasveista. Ja kun ihminen oppii tuntemaan luontoa paremmin, niin hän oppii myös arvostamaan sitä enemmän. (Faven, 2007.)

Edellä esitetyn perusteella voidaan sanoa, että olisi tärkeää antaa luontokoulussa käyville oppilaille mahdollisuus taidepainotteiseen ympäristökasvatukseen. Se antaisi luontokoulussa käyville oppilaille paremmat mahdollisuudet kokonaisvaltaiseen oppimiseen. Taidekasvatus toimisi myös luontevana tapana herkistyneelle luonnolle ja oppia sitä kautta paremmin.

2.4 Ympäristökasvatuksen merkitys lapselle

Opinnäytetyössäni yksi olennaisempia tutkimuskysymyksiä on, se kuinka taidepainotteinen työskentely soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa ja ympäristökasvatusta sekä mitä merkitystä sillä on lapsille ja nuorille. Tästä johtuen olen halunnut tutustua Laura Palokankaan tekemään tutkimukseen, jonka tarkoituksena on ollut tutkia luokanopettajien kokemuksia Hämeenlinnan seudun luontokoulun järjestämästä täydennyskoulutuksesta ja täydennyskoulutuksen tarpeesta. Lisäksi tutkimuksen kohteena ovat olleet opettajien ympäristökasvatuskäsitykset. Kyselyssä opettajat pohtivat myös ympäristökasvatuksen merkitystä lapselle.

Opettajien mielestä ympäristökasvatuksen merkitys lapselle on suuri. Vastauksista löytyi piirteitä Hungerford ja Volkin (1990) vastuullisen ympäristökasvatuksen mallista. Ensimmäisenä merkitystekijänä aineistosta nousivat esille ympäristöstä saatavat kokemukset, elämykset ja ilo sekä tiedot ja taidot. Osa tutkimukseen osallistuneista opettajista korosti lapselle syntyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta ympäristönsä kanssa. Tällöin lapsi oppii tuntemaan myös itseään. Pari opettajaa nosti tutkimuksessa esille myös varsinaisesti luontosuhteen käsitteen. (Palokangas 2006, 53.)

Ympäristökasvatuksesta puhuttaessa korostetaan usein positiivisen luontosuhteen kehittymisen tärkeyttä (Nykänen & Kinnunen 1992, Palokankaan 2006, 53 mukaan). Silloin kun ihminen omaa hyvän luontosuhteen, hän uskaltaa ja haluaa olla luonnossa. Ihminen on aktiivisesti kiinnostunut ympäristöstään ja kerää siitä paljon kokemuksia. Positiivisten luontokokemusten kautta ihmiselle kehittyy tarve suojella luontoa sekä hän omaksuu ajatuksen omasta vastuustaan. (Palokangas 2006, 53.)

Palokankaan (2006) mukaan tutkimuksessa tuotiin esille myös ajatus oman lähiympäristön merkityksestä. Kun lapsi tuntee lähiympäristönsä hyvin, hänen on helpompaa tutustua myös vieraisiin ympäristöihin. Joidenkin opettajien vastauksissa ympäristökasvatuksen varhaista aloitusta pidettiin myös tärkeänä. Jo lapsena saatuja ympäristökasvatuskokemuksia pidettiin pohjana tulevalle elämäntavalle. Eräs tutkimukseen osallistunut opettaja toi esille myös ympäristökasvatuksen suuremman merkityksen kaupungissa asuville lapsille.

Opettajien vastauksista löytyi myös piirteitä vastuullisen ympäristökäytännön mallista, jossa lähtökohtana korostetaan tunnekokemusten ja ekologian tietojen kautta syntyvän ympäristöherkkyyden tärkeyttä. Näin ympäristöstä muodostuu lapselle henkilökohtainen merkitys, joka tässä tutkimuksessa tuli esille opettajien antamissa vastauksissa yhteenkuuluvuuden tunteena, joka on tärkeä luontosuhteen muotoutumisessa. Tämän kautta lapsi oppii arvostamaan ympäristöä ja toimimaan vastuullisesti sen hyväksi. (Palokangas 2006, 54.)

Tutkimuksessa esille tuodulla asialla on merkitystä myös Harakan saaresa järjestettävälle luontokoulutoiminnalle. On tärkeää, että helsinkiläisillä lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus luontokoulupäivän aikana tutustua

omaan lähiympäristöönsä. Lisäksi olisi tärkeää, että luontokoulutoiminta olisi mahdollisimman monipuolista ja että sen kautta olisi mahdollisuus vaikuttaa luontokoulussa käyvien lasten ympäristöherkkyyteen ja sen löytämiseen, koska lasten huomattuaan ympäristönsä, heidän ympäristösuhteitaan voidaan alkaa syventämään. Ajattelen niin, että taidekasvatuksen yhdistäminen ympäristökasvatukseen toimii hyvänä keinona lasten ympäristösuhteen syventämiseen.

2.5 Luontokoulutoiminnasta ja sille asetetuista yleisistä tavoitteista

Opinnäytetyössäni luontokoulutoiminnalla on merkittävä osuus koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tämän vuoksi kerron seuraavaksi luontokoulutoiminnasta ja sille asetetuista yleisistä tavoitteista. Luontokoulutoiminnan keskeisenä osa-alueena voidaan pitää luontokoulutoiminnalle asetettuja tavoitteita ja niiden huomioimista. Luontokouluilla on merkittävä osuus toimia yhteistyökumppaneina osana julkista koulutusjärjestelmää. Sen toiminnan kautta voidaan edistää ympäristötietoisuutta sekä kestäväää elämäntapaa. Luontokoulun tehtävä on tutustuttaa vierailijat ulkoilmaelämään, herättää uteliaisuus luonnonilmiöitä kohtaan sekä saada luontokouluaiset tuntemaan itsensä osaksi luonnon toimintaa. Luonnolla on vahva rooli luontokoulutoiminnassa (Wolff 2007, Kettusen, Järvilehdon, Nikkilän & Venäläisen 2007, 2 mukaan).

Aito luonto tarjoaa kokijalleen kokonaisvaltaisia tunteita, ja se pystyy tarjoamaan kokijalleen paljon enemmän kuin kirjat, elokuvat tai internet. Ulkona luonnossa toimimalla pääsee tutustumaan elämän perusilmiöihin kuten syntymään, kasvuun, vanhenemiseen, kuolemaan, takaa-ajoon ja pariteluun. Metsät ja puistot ovat hyviä paikkoja tutustua luonnonilmiöihin ja tilojen kokojen, etäisyyksien ja erilaisten muutosten oppimiseen. Edellä mainitut paikat ovat täynnä taikaa, ja ne ovat tutkimisen arvoisia yksin tai yhdessä muiden kanssa. Luonnosta löytyy paikkoja, jossa voi seurata kuinka eläimet elävät elämäänsä aivan kuten me ihmisetkin: rakentavat pesäänsä, etsivät ruokaa, ruokkivat jälkikasvuun, lepäävät tai leikkivät (Wolff 2007, Kettusen ym. 2007, 2 mukaan).

Luontokoulutoiminnan tavoitteena on herättää lapsissa herkkyyys ja ymmärrys luontoa kohtaan sekä innostaa lapsia toimimaan ympäristövastuullisesti (Lähde luontokouluun 2007). Luonnolla on sekä esteettisiä että liikunnallisia ulottuvuuksia ja se tarjoaa lukemattomia mahdollisuuksia ihmettelyyn ja uusien löytöjen tekemiseen. Lapsi kokee luonnonilmiöt koko vartalollaan ja kaikkien aistiensa kautta, eli katselemalla, kuuntelemalla, maistamalla, haistamalla, koskettelemalla sekä etenkin kiipeilemällä ja juoksentelemalla. Näin ollen ulkona syntyneet kokemukset ovat hyvin kokonaisvaltaisia. Saatujen kokemusten aiheuttamien tunteiden purkaminen sanoiksi jälkikäteen voi olla vaikeaa, mutta ne saattavat säilyä luontokoulussa käyneiden mielissä koko elämän, toisin kuin monet luokahuoneessa saadut kokemukset (Wolff 2007, Kettusen ym. 2007, 2 mukaan). Tavoitteenani on opinnäytetyöprosessin ajan ottaa huomioon luontokoulutoiminnalle asetettuja yleisiä tavoitteita.

Olen halunnut opinnäytetyöhöni liittyen tutustua myös Harakan luontokoulutoiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. Harakan luontokoulutoiminnan tavoitteena on tutustuttaa helsinkiläiset lapset ja nuoret lähiluontoon sekä kaventaa oppilaiden ja luonnon välissä olevaa mahdollista kuilua. Tavoitteena on antaa lapsille ja nuorille positiivinen kokemus luonnosta, opettaa heitä arvostamaan luontoa sekä parantaa ja syventää heidän luontosuhdettaan. Lisäksi tavoitteena on antaa tietoa Itämeren ekologiasta sekä meren nykyisistä ongelmista ja uhkista. (J. Nikkilä, henkilökohtainen tiedonanto 18.6.2007). Tavoitteenani on opinnäytetyöprosessin ajan huomioida Harakan luontokoulutoiminnalle asetettuja tavoitteita.

2.6 Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle asettamat tavoitteet

Opinnäytetyössäni on tärkeää ottaa huomioon Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle asettamat tavoitteet koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tässä luvussa perehdytäänkin tarkemmin Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle asetettuihin tavoitteisiin. Tavoitteena on opiskelijan itsensä kehittäminen, jolloin opiskelija osaa suunnitella, organisoida sekä kehittää omaa toimintaansa. Opiskelija kykenee oppimaan yhdessä sekä jakamaan oppimaansa työyhteisössä. Tavoitteena on myös kehittämistoiminnan osaaminen, jolloin opiskelija osaa tarkoituksenmukaisesti soveltaa oman alansa tietoa, myös kansainvälistä tietoa, sekä hän kykenee kriittisen tiedon arviointiin, analysointiin ja kokonaisuuksien hahmottamiseen.

Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa myös soveltaa tarkoituksenmukaisia tutkimus- ja kehittämismenetelmiä ratkaistakseen työelämässä esille tulevia ongelmia. Opiskelija osoittaa työssään tutkivaa ja kehittäväää työotetta, aloitteellisuutta sekä hän kykenee ongelmanratkaisuun ja päätöksentekoon työssään. Edellä mainittujen lisäksi opiskelija osoittaa valmiutensa ammattialan kehittämisessä ja eteenpäin viemisessä. Tavoitteena on myös että opiskelija osaa toimia eettisesti, jolloin hän toimii työyhteisössä vastuullisesti, itsenäisesti sekä sovittujen toimintatapojen ja toimintakulttuurin mukaisesti. Opiskelija soveltaa omassa toiminnassaan oman alansa arvoperustaa, ammattieettisiä ja kestävän kehityksen periaatteita sekä noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. (Hämeen ammattikorkeakoulu 2007.)

2.7 Ressun koulun kasvatus- ja opetustavoitteet

Opinnäytetyöni toimintakokeiluun osallistuneet oppilaat olivat Ressun peruskoulun 7.-luokkalaisia oppilaita. Opinnäytetyössäni on ollut tärkeää ottaa huomioon myös Ressun peruskoulun kasvatus- ja oppimistavoitteet. Ressun koulun kasvatus- ja oppimistavoitteena on, että oppilas kykenee tavoitteelliseen työskentelyyn erilaisten ihmisten kanssa ikään ja sukupuoleen katsomatta. Opiskelussa kiinnitetään erityistä huomiota perustietojen sekä -taitojen hallintaan. Tavoitteena on pyrkiä herättämään aito uteliai-

suus elinikäistä oppimista kohtaan. Ressun peruskoulussa oppiminen mielletään kokonaisvaltaiseksi prosessiksi, jossa oppilaan sekä älyllisen, tunne- että sosiaalisen puolen kehittyminen ovat yhtä tärkeitä. Ja tässä kehitysprosessissa tarvitaan kaikkien tiedonalojen oppimis- ja opetustapoja. Itseenään arvostava oppilas pystyy huomioimaan muut ja hyväksyy erilaisuuden. Oppilasta rohkaistaan vastuullisuuteen sekä selvittämään asioita myös epämiellyttävissä tilanteissa ja tekemään annetut tehtävät. Tavoitteena on että oppilas käyttäytyy sekä arjessa että juhlassa kohteliaasti ja oppii tapakulttuuria. Lisäksi tavoitteena on pitää yhdessä hyvää huolta sekä ympäristöstä että oppilaan ja koulun omaisuudesta. (Ressun peruskoulu 2007, 5.)

Opinnäytetyössäni Ressun peruskoulun 7.-luokkalaiset osallistuivat toimintakokeiluun niin, että luontokoulupäivä oli osa heidän biologian opetustaan. Tästä johtuen olen liittänyt opinnäytetyöhöni myös Ressun peruskoulun opetussuunnitelman asettamat tavoitteet biologian opiskeluun 7.-luokkalaisille. Ressun peruskoulun, biologian opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii käyttämään biologialle ominaisia käsitteitä ja tiedonhankintatapoja sekä tunnistamaan eliölajeja, arvostamaan luonnon monimuotoisuutta ja suhtautumaan myönteisesti sen vaalimiseen. Lisäksi tavoitteena on oppia hahmottamaan ekosysteemien rakennetta ja toimintaa. Biologian opiskelun sisältöjä ovat perehtyminen vesiekosysteemiin, sen lajeihin ja niiden keskinäisiin riippuvuussuhteisiin. Lisäksi biologian opiskelun sisältöjä ovat vesiekosysteemin tutkiminen luonnossa ja luokassa sekä tutustuminen vesiympäristöä uhkaaviin tekijöihin sekä vesien suojeluun. Opetuksessa käytettäviä työtapoja ovat opettajajohtoinen opetus, itsenäinen työskentely, ryhmätyöt ja niiden esittäminen, mikroskooppityöskentely, laborointi ja omakohtainen näytteiden tutkiminen, maastoretket ja näytteiden otto, tehtävät kotona ja koulussa. (Ressun peruskoulu 2007, 134 - 135.)

3 TUTKIMUS- JA TIEDONKERUUMENETELMÄT

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyössäni käytetyt tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät sekä aineiston analysointi. Käytin opinnäytetyössäni useita erilaisia tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä toivottuun lopputulokseen pääsemiseksi. Tässä luvussa kerron tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmien suunnittelusta sekä niiden valintaan vaikuttavista seikoista. Lisäksi perustelen tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmien käyttöä ja valintaa. Opinnäytetyössäni käytin tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmänä asiantuntijahaastatteluita, havainnointia, kyselyä sekä tutkimuspäiväkirjaa. Opinnäytetyöni pääkysymyksenä oli että, kuinka taidepainotteinen toiminta soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa ja ympäristökasvatusta sekä mitä merkitystä sillä on lapsille ja nuorille. Tämän lisäksi opinnäytetyössäni haettiin vastauksia kysymyksiin: Miten taidekasvatus soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa? Mitkä ovat ne taidekasvatukselliset menetelmät, jotka muodostavat toimivan kokonaisuuden luontokoulutoimintaan? Minkälaisia elämyksiä ja kokemuksia taidekasvatus tuo luontokoulupäivään ja mitä taidepainotteinen työskentely tuo lisää lapsen tai nuoren luontosuhteeseen? Kysely toimi

opinnäytetyössäni tärkeimpänä ja keskeisimpänä aineistonhankintamenetelmänä. Muita tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä käytin kyselyn tukena. Luvun lopussa esitellään, kuinka toteutin aineiston analysoinnin opinnäytetyöhöni liittyen.

3.1 Asiantuntijahaastattelut opinnäytetyön suunnan avaajana

Halusin opinnäytetyöhöni liittyvän toimintakokeilun pohjaksi perehtyä etukäteen opinnäytetyöni aihepiiriin, joten valitsin yhdeksi tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmäksi asiantuntijahaastattelut. Tavoitteenani oli käyttää koko opinnäytetyöprosessin ajan hyödyksi alan asiantuntijoita. Suorite- tuista kolmesta asiantuntijahaastattelusta saadulla aineistolla on ollut merkitystä koko opinnäytetyöprosessin ajan opinnäytetyön aiheamaailmaan tutustussa ja opinnäytetyöprosessin onnistumisessa. Asiantuntijahaastatteluiden kautta pyrittiin saamaan tietoa haastateltavien omiin kokemuksiin perustuen ympäristökasvatuksesta sekä taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta. Lisäksi niiden kautta pyrittiin saamaan ideoita toimintakokeilun suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä luontokoulutoiminnan kehittämiseen jatkossa.

Asiantuntijahaastattelut toteutettiin kesä- ja heinäkuussa 2007. Käytin asiantuntijahaastatteluissa strukturoitua eli lomakehaastattelua. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 194, 197) mukaan haastattelun suurena etuna muihin tiedonkeruumenetelmiin verrattuna pidetään sitä, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollisuus säädellä ja haastattelussa on enemmän mahdollisuuksia tulkita vastauksia kuin postikyselyssä. Strukturoidussa haastattelussa haastattelu tapahtuu lomaketta apuna käyttäen. Lomakkeessa kysymysten ja väitteiden muoto ja esittämisjärjestys on ennalta määrätty. Strukturoitu haastattelu on helppo toteuttaa, kun kysymykset on laadittu ja järjestetty etukäteen.

Haastateltavina olivat tekstiilitaiteilija Aino Faven, kuvataideopettaja (TaM) Mari Järvinen, ja kuvaamataidon- ja luontokoulunopettaja (TaM) Niina Mykrä. Aino Favenilla on työhuone Harakan saarella toimivassa taidetalossa, ja hän työskentelee tällä hetkellä vapaana taiteilijana. Aino Faven on toiminut myös opettajana erilaisilla kuvataidekursseilla mm. Harakan saarella, jossa hän on yhdistänyt taidepainotteista työskentelyä ympäristökasvatukseen. Mari Järvinen on valmistunut maisteriksi Taideteollisen korkeakoulun, Taidekasvatuksen osastolta, sekä graafiseksi suunnittelijaksi Pekka Halosen taideakatemiasta. Mari on syventynyt opinnoissaan ympäristökasvatukseen ja osallistunut lukuisiin projekteihin, joissa on yhdistetty taiteellista työskentelyä ja ympäristökasvatusta. Mari Järvinen työskentelee tällä hetkellä Espoon kuvataidekoulussa ja tuntiopettajana Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatuksen osastolla. Mari tekee tällä hetkellä myös jatkotutkimtoa aiheena taiteeseen perustuva ympäristökasvatus.

Niina Mykrällä on kokemusta sekä kuvaamataidon että ympäristökasvatuksen opettamisesta. Hän on työskennellyt sekä kuvaamataidonopettajana yläasteella että lukiossa sekä opettajana kuvataidekoulussa. Tampereen yläasteella kuvaamataidonopettajana, työskennellessään hän työskenteli melkein koko ajan koulun ympäristövastaavana. Mykrä on opiskellut myös ympäristökouluttajaksi, ja lisäksi hän on opiskellut myös ympäristötieteen opintoja Helsingin avoimessa yliopistossa. Tämän lisäksi hän on opiskellut luontokoulunopettajakoulutuksen Turun täydennyskoulutuskeskuksessa, joka oli EU hanke, BSR Eaglessa. Tällä hetkellä Mykrä on töissä Tampereen luontokoulu Korenossa, jossa hän on työskennellyt viisi vuotta. Mykrä toimii esimiehenä muille työntekijöille, ja hän opettaa pääasiassa koululaisia ja pitää koulutuksia myös opettajille.

Perusteluina edellä mainittujen henkilöiden valinnalle haastatteluita varten oli heidän monipuolinen kokemuksensa joko taidekasvatuksesta tai ympäristökasvatuksesta tai taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta. Valituilla henkilöillä oli myös pedagogista kokemusta työn tekemiseen sekä mahdollisuus ajallisesti osallistua haastatteluun. Haastattelin Aino Favenia ja Mari Järvistä kasvotusten haastatteleamalla. Niina Mykrää haastattelin lähettämällä hänelle sähköpostiin haastattelulomakkeen, ja sain häneltä lomakkeen täytettynä takaisin sähköpostiini. Lähetin Mykrälle kyselyn sähköpostiin, koska emme löytäneet kalentereistamme sopivaa aikaa tapaamisellemme. Haastattelukysymykset asiantuntijahaastattelua varten ovat opinnäytetyössäni liitteenä 1.

3.2 Havainnointi

Toisena tiedonkeruumenetelmänä käytin havainnointia. Hirsjärven ym. (2004, 201-202) mukaan havainnoinnin avulla saadaan selville, että toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. Havainnoinnin etuina pidetään myös sitä, että sen avulla saadaan välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta tai käyttäytymisestä. Havainnoinnin avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin. Havainnointi on erinomainen menetelmä silloin, kun tutkitaan vuorovaikutuksellisuutta tai jos tilanteet ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia.

Käytin opinnäytetyössäni osallistuvaa havainnointia. Hirsjärven ym. (2004, 205-206.) mukaan osallistuvassa havainnoinnissa on tavanomaista, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdolla heidän toimintaansa. Tutkimukset ovat yleensä kenttätutkimuksia, ja usein tutkija pyrkii pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi. Tutkija pyrkii jakamaan elämänkokemuksia ryhmän jäsenten kanssa ”astuu heidän kulttuuriseen ja symboliseen” maailmaansa. Havainnoitsijalle muodostuukin usein näissä tilanteissa jokin rooli ryhmässä. Osallistumisen vaihe voi vaihdella täydellisen osallistumisen tai osallistuja havainnoijana välillä. Itse toimin luontokoulupäivässä osallistujana havainnoiden, jolloin toimin ryhmässä havaintojen tekijänä. Osallistujana havainnoinnin menetelmää käytettäessä havainnoija tekee yleensä tutkittavilleen myös kysymyksiä. Itse toimin kuitenkin mo-

lemmissä päivissä havainnoijana, niin etten tehnyt oppilaille havainnoin lomassa kysymyksiä.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2002, 200) mukaan useampaa havainnoijaa käytettäessä tutkimustuloksista saadaan monipuolisemmin tietoa sekä tutkimuksen objektiivisuus lisääntyy. Tästä johtuen opinnäytetyöni havainnointiin osallistui minun lisäksi neljä rinnakkaishavainnoijaa; Harakan luontokoulun luontokouluopettaja Jarkko Nikkilä, luontokouluavustaja Veera Rönkkö sekä opinnäytetyöni toimintakokeiluun osallistuneiden ryhmien biologian opettajat Marika Lankinen ja Päivi Lindfors, Resson peruskoulusta.

Apuhavainnoitsijoiden käyttäminen toimintakokeilupäivien aikana oli perusteltua myös sillä, että luontokouluun osallistunut ryhmä jaettiin päivän ajaksi kolmeen eri pienryhmään, aartenetsijä-, plankton- ja vesiötökkäryhmään. Jokainen apuhavainnoija toimi toimintakokeilupäivän ajan yhden pienryhmän kanssa. Kerron luvussa 5 tarkemmin jokaisen pienryhmän toiminnasta toimintakokeilupäivän ajan. Tavoitteenani oli ohjeistaa apuhavainnoitsijat mahdollisimman hyvin ennen varsinaista toimintakokeilupäivää, niin että apuhavainnoitsijat pyrkisivät havainnoimaan päivän tapahtumat keskenään samalla tavalla. Lähetinkin apuhavainnoitsijoille havainnointikaavakkeet ennen varsinaista toimintapäivää, jotta apuhavainnoitsijat pystyivät tutustumaan havainnoitaviin asioihin etukäteen.

Molempien toimintakokeilupäivien aikaan havainnoitiin oppilaiden toimintaa mahdollisimman monipuolisesti. Päivien aikana havainnoitiin, oppilaiden suhtautumista tehtävänantoihin sekä, miten oppilaat tarttuivat annettuihin tehtäviin. Lisäksi havainnoitiin, että minkälainen tunnelma toimintakokeilupäivässä oli, ja vaihtuiko tunnelma päivän aikana, ja jos vaihtui, niin mikä siihen mahdollisesti vaikutti. Päivien aikana havainnoitiin myös sään vaikutusta oppilaiden toimintaan sekä sitä, oliko tyttöjen ja poikien välillä eroja toiminnassa. Taideryhmän toimintakokeilupäivän aikana oli tärkeää havainnoida, että miten oppilaiden rakentamissa mielikuvituseliöissä sekä heidän kertomissa tarinoissaan näkyi Itämeri teema. Lisäksi oli tärkeää havainnoida, että miten pedagogiset tavoitteet toteutuivat mielikuvituseliön tekemisen aikana tai muuten päivän aikana.

Suunnittelin havainnointia varten itselleni ja apuhavainnoitsijoille omat lomakkeensa toimintakokeiluun osallistuneille ei-taideryhmälle ja taideryhmälle. Havainnointia varten suunniteltu lomake minua ja apuhavainnoitsijoita varten, ei-taideryhmälle on nähtävissä liitteenä 2 ja taideryhmää varten liitteenä 3.

Havainnointi toimi opinnäytetyössä tukena myöhemmin luontokoulupäivän jälkeen koulussa toteutetulle kyselylle. Molempia toimintakokeiluun osallistuneita luontokouluryhmiä havainnoitiin luontokoulupäivän ajan. Itse kirjoitin koko toimintakokeilupäivän ajan ylös mahdollisimman tarkkaan erilaisia huomioita toiminnan kulusta, lasten suhtautumista toimintaan jne. Apuhavainnoitsijat kirjasiivat havaintonsa ylös luontokoulupäivän

jälkeen, koska heillä oli päivän ajan pienryhmä opetettavanaan, ja havaintojen kirjaaminen olisi voinut häiritä opetuksen antamista.

Itse keskityin havainnoimaan molempina toimintakokeilupäivinä pääasiassa planktonryhmän toimintaa, joka toimi päivän ajan luontokouluopettaja Jarkko Nikkilän johdolla. Havainnoin myös aarteensijäryhmän ja vesiotökkäryhmän toimintaa silloin, kun kaikki ryhmät toimivat yhdessä. Perusteluina planktonryhmän havainnoimiselle molempina päivinä oli se, että halusin havainnoida kumpanakin päivänä saman opettajan ohjaamaa ryhmää, jolloin pystyin havainnoimaan parhaiten oppilaiden toimintaa, ja miettimään toiminnan samankaltaisuuksia ja eroja kahden planktonryhmän välillä.

3.3 Kysely

Miettiessäni tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmää opinnäytetyöhöni liittyen alkuperäisenä ajatuksena oli, että olisin tehnyt asiantuntijahaastatteluiden ja havainnoinnin sekä opinnäytetyöpäiväkirjan käyttämisen lisäksi toimintakokeiluun osallistuneille Resson peruskoulun 7.-luokkalaisten eitaideri ryhmälle ja taideryhmälle kyselyn sijaan sovelletun ryhmähaastattelun. Ryhmähaastattelu olisi toteutettu toimintakokeilun jälkeen Resson peruskoulussa biologian oppituntien aikana. Molemmille ryhmille olisi toteutettu oma haastattelu. Haastattelun aluksi oppilaiden kanssa olisi käyty lyhyesti läpi vierailu Harakan luontokoulussa. Tämän jälkeen oppilaat olisi jaettu 3-4 hengen ryhmiin. Tämän jälkeen oppilaille olisi kerrottu kolme erilaista teemaa luontokoulupäivään liittyen, jota oppilaat olisivat pohjineet aluksi pienryhmissä vapaasti keskustellen. Seuraavaksi oppilaille olisi esitetty teemoihin liittyviä kysymyksiä, johon he olisivat miettineet yhdessä vastauksia. Oppilaat olisivat myös kirjanneet vastauksensa ylös paperille, jotka olisin saanut heiltä mukaani myöhempää aineiston analysointia varten. Itse olisin toiminut haastattelutilanteessa aktiivisesti kannustaen kaikkia oppilaita tuomaan esille oman mielipiteensä.

Ryhmähaastattelun etuina olisi ollut, että olisin saanut sen kautta suoraa palautetta oppilailta. Ryhmähaastattelun kautta olisin pystynyt yhdistämään sekä kyselyn että haastattelun toisiinsa. Lisäksi oppilaat olisivat saaneet työskennellä ryhmässä, joka olisi ollut jatkumoa luontokoulupäivän työskentelylle, jolloin myös työskenneltiin osittain ryhmässä. Ryhmähaastattelussa oppilaille olisi ollut vapaus keskustella ja kirjoittaa ylös kokemuksiaan. Edellä mainittujen asioiden lisäksi olisin saanut oppilailta palautteen päivästä valmiiksi kirjoitettuna, ja minun ei olisi tarvinnut nauhoittaa haastattelutilannetta, joka olisi helpottanut aineiston myöhempää käsittelyä. Lisäksi ajattelin, että jos en olisi saanut oppilailta tarpeeksi syvällistä tietoa ryhmähaastattelun kautta, niin lisäksi olisin tehnyt tarvittaessa myös molemmille ryhmille 3-4 oppilaalle yksilöhaastattelun.

Harakan luontokeskuksen, luontokouluopettaja Jarkko Nikkilän kanssa ajatuksesta hän suositteli minun käyttävän ryhmähaastattelun sijaan kyselyä, johon sitten asiaa mietittyäni itsekkin päädyin. Luontokouluopettajan

mielestä ryhmähaastattelun toteuttaminen 7.-luokkalaisille olisi voinut olla haasteellista toteuttaa, koska syyslukukausi oli vasta alkanut ja ryhmät olivat vasta muodostuneita. Oppilaiden joukossa olisi voinut olla dominoivia oppilaita, ja näin aremmat oppilaat eivät välttämättä olisi uskaltaneet tuoda esille omaa mielipidettään. Myös ryhmän paine olisi saattanut vaikuttaa oppilaiden vastauksiin. Lisäksi kyselyn avulla pystyin ryhmähaastattelua paremmin saamaan henkilökohtaista tietoa luontokoulupäivän kokemuk-
sista jokaiselta oppilaalta erikseen.

Valitsin opinnäytetyöni kolmanneksi ja tärkeimmäksi aineistonhankinta-
menetelmäksi kyselyn. Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa, ja se tunne-
taan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Terminä survey tar-
koittaa sellaisia kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa ai-
neistoa kerätään standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat
otoksen tai näytteen tietyistä perusjoukosta. Kyselyn etuna pidetään sitä,
että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Tutkimukseen voi-
daan saada paljon henkilöitä ja sen avulla voidaan kysyä monia asioita.
Menetelmänä kysely on tehokas, koska se säästää tutkijan aikaa ja vaivan-
näköä. Huolellisesti suunniteltu kysely voidaan käsitellä nopeasti tallen-
nettuun muotoon ja analysoida tietokoneen avulla. Aikataulu ja kustan-
nukset voidaan myös arvioida melko tarkasti. (Hirsjärvi ym. 2004, 182,
184.)

Kyselytutkimuksen tekemiseen liittyy myös heikkouksia. Aineistoa pide-
tään tavallisimmin pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomi-
na. Kyselyä käyttämällä ei ole mahdollisuutta varmistua siitä, miten vaka-
vasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja ovatko he pyrkineet vas-
taamaan huolellisesti ja rehellisesti. Kyselyssä ei ole myöskään selvää se,
miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat vastaajan näkökulmas-
ta. Tällöin väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida. Tutkija ei voi tie-
tää, miten vastaajat ovat ylipäätään selvillä tutkittavasta asiasta tai kuinka
he ovat perehtyneet siihen asiaan, josta esitetään kysymyksiä. Hyvän lo-
makkeen laatiminen vie myös aikaa ja se vaatii monenlaista tietoa ja taitoa
tutkijalta. Myös vastaamattomuus kato voi nousta joissakin tapauksissa
suureksi. (Hirsjärvi ym. 2004, 184.)

Käytin opinnäytetyössäni informoitua kyselyä ja kyselyssäni oli sekä
avoimia että monivalintakysymyksiä. Hirsjärven ym. (2004, 188) mukaan
avoimissa kysymyksissä esitetään vain kysymys ja jätetään tyhjä tila vas-
tausta varten. Monivalintakysymyksissä tutkija on laatinut valmiit kysy-
mykset ja numeroidut vastausvaihtoehdot etukäteen valmiiksi ja tutkittava
merkitsee rastin tai rengastaa lomakkeesta valmiin vastausvaihtoehdon.
Mielestäni sain opinnäytetyöstäni laadukkaamman ja monipuolisemman
tutkimuksen, kun käytin siinä sekä avoimia että monivalintakysymyksiä.
Avoimista kysymyksistä pystyin lukemaan sellaisia asioita, joiden luke-
minen monivalintakysymysten kautta olisi voinut olla vaikeaa. Avoimien
kysymysten kautta minulla oli mahdollisuus saada sellaista uutta tietoa,
johon en olisi saanut vastausta pelkästään monivalintakysymysten kautta.

Tutkin opinnäytetyössäni sitä, miten saadut kyselyn vastauksen poikkeavat kahden eri ryhmän, taideryhmän ja ei-taideryhmän välillä. Kyselyn tavoitteena oli selvittää, miten taidepainotteinen toiminta soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa sekä mitkä ovat ne taidekasvatukselliset menetelmät, jotka muodostavat toimivan kokonaisuuden luontokoulutoiminnan kehittämiseksi. Selvitin myös minkälaisia elämyksiä ja kokemuksia taidepainotteinen toiminta tuo luontokoulupäivään. Näiden lisäksi selvitin, mitä taidepainotteinen työskentely tuo lisää lapsen suhteessa luontoon. Kerron näistä tutkimuksen tavoitteiden toteutumisesta lisää luvussa 4, jossa kerron toimintakokeilun onnistumisesta eri tutkimusmenetelmien osalta.

Toimintakokeiluun ryhmiensä kanssa osallistuneet Resson peruskoulun biologian opettajat Päivi Lindfors ja Marika Lankinen teettivät kyselyn toimintakokeiluun osallistuneille oppilaille toimintakokeilupäivän jälkeen biologian tuntien aikana. Kyselyn toteuttaminen järjestettiin käytännössä näin, koska kyselyä ei olisi ehtinyt toteuttaa luontokoulupäivän lopussa tiiviin päiväohjelman takia. Koen että tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkimus toteutettiin käytännössä vasta myöhemmin toimintakokeilupäivän jälkeen. Näin oppilaille on jäänyt päällimmäisenä mieleen ne asiat, jotka he todella muistavat luontokoulupäivästä.

Laadin opinnäytetyöni toimintakokeiluun osallistuneille taideryhmälle ja ei-taideryhmälle kummallekin omat kyselylomakkeensa. Lisäksi toimintakokeilupäivän aikana toimintaan osallistuneet ryhmät jaettiin kolmeen eri pienryhmään; aarteenetsijä-, plankton- ja vesiötökkäryhmään. Jokaiselle eri pienryhmälle laadittiin omat lomakkeensa, koska jokainen pienryhmä osallistui päivän aikana osittain erilaiseen toimintaan. Tästä johtuen olen laatinut opinnäytetyötäni varten kuusi keskenään erilaista kyselylomaketta. Ei-taideryhmälle, laadituissa kyselylomakkeissa kaikki muut kysymykset ovat keskenään samanlaisia paitsi kysymys numero kaksi. Kysymys numero kaksi eroaa jokaisella ryhmällä sen mukaan, mihin toimintaan ryhmäläiset ovat päivän aikana osallistuneet. Taideryhmälle laaditut lomakkeet ovat muuten samanlaisia kuin ei-taideryhmälle laaditut, mutta niissä on lisäkysymys liittyen mielikuvituseliön tekemiseen.

Kyselylomakkeet ovat opinnäytetyössäni liitteenä. Ei-taideryhmälle, laaditut kyselylomakkeet ovat liitteenä: aarteenetsijäryhmälle liite 4, planktonryhmälle liite 5 ja vesiötökkäryhmälle liite 6. Taideryhmälle laaditut kyselylomakkeet ovat liitteenä: aarteenetsijäryhmälle liite 7, planktonryhmälle liite 8 ja vesiötökkäryhmälle liite 9. Näiden lisäksi opinnäytetyössäni on liitteenä opettajille lähetetty saate kyselyä varten, liite 10 sekä saate kyselyyn liite 11.

3.4 Tutkimuspäiväkirja

Huolellisesti kirjoitetun tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen sekä kenttämuistiinpanojen tekeminen koko opinnäytetyöprosessin ajan on tärkeää (Alasuutari 1993a, Charmaz 1995, Hirsjärven ym. 2004, 248 mukaan). Koko tutkimusprosessin ajan olisi hyvä kirjoittaa ylös aineiston ja luetun

kirjallisuuden herättämiä omia ajatuksia, huomioita, tulkintamahdollisuuksia, kysymyksiä, oivalluksia sekä eri tilanteisiin ja tapahtumiin liittyviä havaintoja sekä omia tuntemuksia. Aineiston analysointivaiheessa tarkat muistiinpanot osoittavat merkityksensä ja niitä voi käyttää sellaisenaan osana tutkimusta. Tavoitteenani on ollutkin koko opinnäytetyöprosessin ajan kirjoittaa mahdollisimman paljon muistiinpanoja tutkimuspäiväkirjaan.

3.5 Aineiston analysointi

Tässä luvussa esitellään, mitä on aineiston analysointi ja kuinka olen analysoinut työni aineistoa. Käytin opinnäytetyöni tulosten analysointiin aineistolähtöistä sisällön analyysia. Janhosen ja Nikkosen (2001) mukaan laadullisen tutkimuksen eri lähestymistavoissa on olennaista se, että niiden tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta toimintatapoja, samanlaisuuksia tai eroja. Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida kirjoitettua ja suullista kommunikaatiota ja sen avulla voidaan tarkastella asioiden ja tapahtumien merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä.

Sisällönanalyysi merkitsee kerätyn tietoaineiston tiivistämistä niin, että tutkittavia ilmiöitä voidaan lyhyesti ja yleistävästi kuvailla tai että tutkittavien ilmiöiden väliset suhteet tuodaan selkeästi esille. Analysoitava informaatio voi olla laadullista tai se voi olla kvantitatiivisesti mitattavia muuttujia. Laadullinen informaatio merkitsee verbaalisessa tai kuvallisessa muodossa olevia aineistoja, kuten esimerkiksi päiväkirjoja, kirjoja, puheita, raportteja, kirjoja, artikkeleja, filmejä, kuvanauhoja, laulujen sanoja, valokuvia ja taideteoksia. Sisällönanalyysin avulla voidaan tehdä havaintoja dokumenteista ja analysoida niitä systemaattisesti. Olennaisinta sisällönanalyysissä on, että tutkimusaineistosta erotetaan samanlaisuudet ja erilaisuudet. Lisäksi aineistoa kuvaavien luokkien tulee olla toisensa poissulkevia ja yksiselitteisiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä ensimmäinen vaihe on pelkistäminen, jolloin aineistolta kysytään tutkimustehtävän mukaisia kysymyksiä. Aineistosta löytyvät vastaukset eli pelkistetyt ilmatukset kirjoitetaan ylös aineiston termein.

Pelkistämisen jälkeen on vuorossa aineiston ryhmittely, jolloin etsitään pelkistettyjen ilmaisujen erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Ilmaisut jotka tarkoittavat samaa yhdistetään samaksi luokaksi ja annetaan sen sisältöä kuvaava nimi. Seuraavana on vuorossa aineiston abstrahointi, jolloin yhdistetään samansisältöisiä luokkia, jolloin saadaan yläluokkia. (Janhonen & Nikkonen, 2001, 21, 23, 26, 28 - 29.)

Olen analysoinut opinnäytetyössäni aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta havainnoinnin, kyselyn ja tutkimuspäiväkirjaan tehtyjen muistiinpanojen kautta saatua tietoa. Olen pyrkinyt etsimään tutkimusaineistoni samanlaisuuksia ja eroja kahden eri ryhmän, ei-taideryhmän ja taider ryhmän välillä toimintakokeilupäiviin liittyen. Olen käynyt kyselyn jokaisen kysymyksen läpi ja etsinyt niistä samanlaisuuksia ja eroja ei-taideryhmän ja taideryhmän välillä. Näiden lisäksi olen analysoinut ha-

vainnoinnin ja tutkimuspäiväpäiväkirjaan tehtyjen muistiinpanojen kautta saatua tietoa.

4 TOIMINTAKOKEILUN SUUNNITTELU

Tässä luvussa perehdytään tarkemmin toimintakokeilun suunnitteluun ja toteutuksen valintaan vaikuttaneisiin seikkoihin. Toimintakokeilua suunniteltaessa minun oli aluksi tarkoitus toteuttaa toimintakokeilu vain yhdelle Harakan saarella vierailevalle Helsingin peruskoulun alakoululuokalle. Olin ajatellut jakaa luontokoulupäivän aluksi tutkittavan ryhmän kahteen ryhmään, jolloin puolelle ryhmälle olisi annettu luontokouluopetusta ilman taidepainotteista toimintaa. Ja toiselle ryhmälle olisi annettu taidepainotteista luontokouluopetusta. Tavoitteenani oli, että oppilaat olisivat osallistuneet päivän ajan ohjattuun toimintaan ja päivän lopuksi koko ryhmälle olisi tehty kysely. Yleensä Harakan saarella vierailevat oppilaat ovat luontokoulussa pääsääntöisesti vain neljä tuntia. Tavoitteenani oli, että toimintakokeiluun liittyvät luontokoulupäivät olisivat kestäneet viisi tuntia, jolloin kyselyn toteuttaminen luontokoulupäivän jälkeen olisi onnistunut ajallisesti.

Jouduin käytännön järjestelyiden takia kuitenkin muuttamaan suunnitelmani, koska Harakan luontokoulussa oppilaat jaetaan päivän ajaksi kolmeen pienryhmään, jotka ovat aartenetsijä-, plankton- ja vesiötökkäryhmä. Jos olisin toteuttanut toimintakokeiluni alkuperäisen suunnitelmani mukaan, jolloin oppilaat olisi jaettu kahteen eri ryhmään, niin toimintaa ei olisi pystytty järjestämään Harakan luontokoulutoiminnan käytännön mukaan, jolloin oppilaat toimivat päivän ajan kolmessa eri pienryhmässä. Tästä johtuen keskusteltuani aiheesta Harakan luontokouluopettajan Jarkko Nikkilän ja Helsingin Ympäristökeskuksen johtavan ympäristökasvattaja Kaisa Pajasen kanssa päädyttiin siihen ratkaisuun, että toimintakokeilu on järkevämpi toteuttaa kahdelle eri luontokouluryhmälle. Tällöin toiselle ryhmälle järjestettiin luontokoulutoiminnan yhteyteen taidepainotteista toimintaa ja toiselle ryhmälle järjestettiin normaali luontokoulupäivä ilman taidepainotteista toimintaa.

Toimintakokeilun järjestämistä kahdelle eri luontokouluryhmälle vahvisti ajatus siitä, että näin tutkimuksesta tulisi laajempi ja minulla olisi mahdollisuus saada tutkimukseeni enemmän aineistoa. Toteutin toimintakokeiluni alkuperäisestä suunnitelmastani poiketen 7.- luokkalaisille yläkoululaisille alakoululaisten sijaan. Toimintakokeilua varten löytyi luontokouluun etukäteen ilmoittautuneista yläkoululaista paremmin kaksi suunnilleen samankokoista ryhmää kuin alakoululaisista etukäteen ilmoittautuneista. Ajattelen, että tutkimuksen luotettavuuden kannalta ryhmien oli hyvä olla suunnilleen samankokoisia, näin ryhmien vertaaminen toisiinsa oli helpompaa, kun ryhmät olivat melkein samankokoisia.

Opinnäytetyöni on löytänyt suuntansa pikkuhiljaa. Toimintakokeilun taidepainotteista luontokoulutoimintaa suunnitellakseni minulla oli monenlaisia vaihtoehtoja. Aluksi ajattelin, että olisin suunnitellut taidepainotteis-

ta toimintaa jokaiselle pienryhmälle: aarteenetsijä-, plankton- ja vesiötökäryhmälle erikseen. Hylkäsin tämän ajatuksen, koska sen suunnittelu ja toteuttaminen olisi vienyt enemmän aikaa, kuin nyt mukaan otettu mielikuviuselion tekeminen, koska minulla oli kuitenkin vain rajallinen määrä aikaa käytettävissä opinnäytetyön suunnitteluun ja toteuttamiseen käytännössä. Nyt mukaan otettu mielikuviuselion toteuttaminen oli mahdollista toteuttaa lyhyessä ajassa, ja se pystyttiin sisällyttämään ajallisesti osaksi normaalia luontokoulupäivää.

Asiasta keskusteltuani luontokouluopettaja Jarkko Nikkilän kanssa, hän oli myös sitä mieltä, että kaikille ryhmille suunnattu yhteinen toiminta toimisi parhaiten toimintakokeilupäivien aikana sekä jatkossa luontokoulutoiminnassa. Muutenkaan opinnäytetyöni tavoitteena ei ollut suunnitella valmista toimintamallia taidepainotteisesta toiminnasta Harakan luontokoulun toimintaan, vaan testata lyhyen taidepainotteisen toiminnan kautta sen soveltuvuutta luontokoulutoimintaan.

Olin alun perin ajatellut yhdistää luontokoulutoimintaan käsitöiden tekemistä, jolloin oppilaat olisivat saaneet Humalajärven ja Seilon (1999, 19) mukaan mahdollisuuden eri aistien tuntemukseen ja harjaannuttamiseen sekä ympäristön havainnointiin, elämyksellisyyteen, kokemuksellisuuteen, iloon hauskuuteen, sosiaalisuuteen ja vastuuntuntoon sekä kestävään kehitykseen ja laatuun. Hylkäsin oman ajatuksen käsityön tekemisestä toimintakokeilun taidepainotteisena toimintana, koska käsitöiden tekeminen olisi vienyt paljon enemmän aikaa kuin mielikuviuselion tekeminen. Lisäksi käsitöiden tekemiseen olisi tarvinnut ostaa materiaaleja, joita nyt toteutettuun mielikuviuselion toteuttamiseen löytyi saaren luonnosta.

Ajatus mielikuviuselion tekemisestä lähti luontokouluopettaja Jarkko Nikkilältä, joka oli itse osallistunut mielikuviuselion tekemiseen Malmösissä, Ruotsissa toissa kesänä, jossa hän osallistui BSR Eagle –hankkeen meriverkoston tapaamiseen. Tapaamisessa Ruotsalainen Helen Grantz Uddevallan luontokoulusta esitteli mielikuviuselion tekemisen kaikille luontokouluopettajille, jotka olivat saapuneet sinne Itämeren alueen eri luontokouluista.

Luontokouluopettajan esittelemä idea mielikuviuselion tekemisestä sopi mielestäni hyvin toimintakokeilupäivän taidepainotteiseksi toiminnaksi. Mielikuviuselion pystyi toteuttamaan osana normaalia luontokoulupäivää, ja oppilaat pääsivät käyttämään sen kautta mielikuvitustaan. Mielikuviuselion tekemiseen ei myöskään tarvinnut ostaa mitään materiaaleja, vaan siinä pystyttiin käyttämään saaresta löytyviä luonnonmateriaaleja ja rantaan ajelehtinutta roinaa. Kerron mielikuviuselion tekemisestä lisää luvussa 5.3.

Toteuttamani asiantuntijahaastattelut toimivat opinnäytetyön toimintakokeilun suunnittelun taustalla. Sain niiden kautta hyvää käytännönläheistä tietoa siitä, mitä kaikkea kannatti ottaa huomioon taidepainotteista toimintaa suunnitellessa, esimerkiksi materiaalivalintojen suhteen.

5 TOIMINTAKOKEILUN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa perehdytään tarkemmin toimintakokeilun tavoitteisiin, toimintakokeilun sisältöön sekä sen toteuttamiseen käytännössä. Toimintakokeilu toteutettiin kahdelle Harakan saarella vierailevalle Helsingissä toimivalle, Ressun peruskoulun 7.-luokkalaisten ryhmälle. Ensimmäiselle saarella vierailevalle ryhmälle järjestettiin 24.08.2007 tavallinen luontokoulupäivä, joka toteutettiin ilman taidepainotteista toimintaa. Olen käyttänyt tästä ryhmästä opinnäytetyössäni nimeä ei-taideryhmä. Toiselle saarella vierailevalle ryhmälle järjestettiin 28.08.2007 luontokoulupäivä, jonka yhteyteen oli liitetty taidepainotteista toimintaa. Tästä ryhmästä olen käyttänyt opinnäytetyössäni nimeä taideryhmä. Toimintakokeilupäivän aikana toimintaan osallistuneet ryhmät jaettiin kolmeen eri pienryhmään: aarteenetsijä-, plankton- ja vesiötökkäryhmään. Kerron seuraavaksi tarkemmin toimintakokeilun tavoitteista, molempien luontokoulupäivien kuluista sekä pienryhmien toiminnasta luontokoulupäivän ajan.

5.1 Tavoitteet toimintakokeilulle

Molemmissa toimintakokeiluun liittyvissä luontokoulupäivissä oli tavoitteena toimia luontokoululle asetettujen yleisten tavoitteiden (luku 2.5) sekä Harakan luontokoulutoiminnalle asetettujen tavoitteiden mukaan (luku 2.6). Päivät eroavat vain toisistaan sillä, että käytettävät menetelmät ovat osittain erilaisia ja että mielikuvituseliön tekemiselle on asetettu omat tavoitteet. Taidepainotteisessa päivässä taideryhmälle käytettiin menetelmänä mielikuvituseliön tekemistä jossa oli mukana taidekasvatuksen menetelmiä.

Tavoitteena mielikuvituseliön tekemiseen oli yhdistää taidetta, ekologiaa ja Itämeriopetusta. Tavoitteena oli myös yhdistää teoria käytäntöön ja toteuttaa realistinen Itämeressä elävä mielikuvituseliö taidepainotteisen toiminnan kautta. Lisäksi tavoitteena oli antaa oppilaille mahdollisuus omaan ajatteluun ja siitä keskusteluun sekä tavoittaa erilaisia oppijoita ja herättää oppilaiden mielikuvitus käyttöön.

5.2 Ei-taideryhmän luontokoulupäivän kulku

Luontokoululaiset saapuivat Harakan saareen yhteysveneellä, joka lähti Kaivopuiston vierestä, Cafe Ursulan läheltä. Lautamatka saareen kesti muutaman minuutin. Luontokoululaiset olivat saarella kello 10.00–14.00 välisen ajan, jolloin he viettivät päivän saaristoluonnontutkijoina. Luontokoululaiset perehtyivät päivän aikana Itämeren ominaislaatuun ja pohtivat ihmisen vaikutusta Itämeren tilaan. Koko toiminnan ajan oli tärkeää miettiä sitä, mitä jokainen voi itse tehdä meren ja rantojen hyväksi. Päivään osallistui yhteensä 25 oppilasta, joista tyttöjä oli 14 ja poikia 11.

Luontokouluryhmän saavuttua saareen, heidän kanssaan käytiin aluksi läpi saaren perusasiat rantakatoksen kartan äärellä. Aluksi luontokouluopettaja

Jarkko Nikkilä kertoi yleistä saaresta ja saarella toimimisesta. Tämän jälkeen luontokouluavustaja Veera Rönkkö kertoi oppilaille saaren historiasta. Tämän jälkeen oppilaiden kanssa tutustuttiin Itämeressä eläviin kaloihin akvaariotalossa, jossa luontokouluopettaja ja luontokouluavustaja kertoivat vuorotellen kaloista ja niiden elinmahdollisuuksista Itämeressä. Oppilaille kerrottiin Itämeren ominaispiirteistä sekä ihmisen vaikutuksesta Itämereen.

Tämän jälkeen luontokouluryhmä siirtyi luontotalon eteen, jossa heidät jaettiin pienryhmiin, jotka olivat, aarteenetsijä-, plankton- ja vesiötökkäryhmä. Ryhmän oma biologian opettaja Päivi Lindfors työskenteli päivän ajan aarteenetsijäryhmän kanssa ja hänen ryhmässään oli 11 oppilasta. Luontokouluopettaja Jarkko Nikkilä työskenteli päivän ajan planktonryhmän kanssa, ja ryhmään osallistui 6 oppilasta. Luontokouluavustaja Veera Rönkkö työskenteli päivän ajan vesiötökkäryhmän kanssa ja hänen ryhmäänsä osallistui 8 oppilasta. Itse keskityin luontokoulupäivän ajan havainnoimaan oppilaiden toimintaa. Havainnoin kaikille yhteisten osuukseen aikana koko ryhmää, mutta pienryhmätoiminnan aikana havainnoin planktonryhmän toimintaa.

Kun ryhmät oli jaettu luontotalon edessä pienryhmiin, jokainen pienryhmä toimi oman opettajansa kanssa ruokailuun saakka työskennellen annettujen ohjeiden mukaan. Puoliltpäivin pidettiin ruokatauko, jolloin oppilaat söivät mukanaan tuomiaan eväitä. Ruokailun jälkeen näytteitä tutkittiin luontotalolla, ja päivän päätteeksi jokainen ryhmä kertoi tekemistään löydöistä ja havainnoista muille ryhmille päiväkirjaan tekemiensä merkintöjen perusteella. Päivän luontokouluosuuden päätyttyä jäi vielä aikaa ennen yhteysveneen saapumista, joten luontokoululaiset kävivät tutustumassa saaren taiteilijoiden taidenäyttelyihin. Seuraavaksi kerron tarkemmin jokaisen pienryhmän toiminnasta päivän aikana.

5.2.1 Aarteenetsijäryhmän päivän sisältö

Ryhmiin jakautumisen jälkeen aarteenetsijät eli kasvi-, lintu- ja hyönteisryhmään kuuluvat oppilaat keräsivät aamupäivän aikana saaresta erilaisia kasveja sekä merkkejä saaren siivekkäistä asukeista: vesilinnuista, kahlaajista, lokeista ja pikkulinnuista saatujen ohjeiden mukaan. Oppilaat tutustuivat opettajansa johdolla Harakan kasvikierron vihkoon, ja heillä oli tavoitteena etsiä maastosta mahdollisimman monta vihkossa esiteltyä lajia, jotka he keräsivät mukaan karttalaukkuun. Oppilaat keräsivät saaresta sekä kuivuneita että tuoreita kasveja. Tämän jälkeen oppilaat saivat opettajansa johdolla tutustua saaren lintuihin kiikaroimalla ja tunnistamalla niitä lintukirjan avulla, sekä keräämällä luita ja sulkia mukaan. Luontotalolle palatuaan aarteenetsijät saivat lajitella keräämänsä aarteet ja nimetä ne. Tämän jälkeen oli ruokatauko, jonka jälkeen toiminta jatkui saaren hyönteisten ja ötököiden parissa.

Ruokatauon jälkeen oppilaat saivat harjoitella imupyydysten ja haavien käyttöä luontotalon läheisyydessä. Aarteenetsijät pyydystivät saaren lentä-

viä hyönteisiä haaviin, josta hyönteiset ujutettiin varovasti purkkiin ja purkin kansi suljettiin. Tämän lisäksi aarteenetsijät pyydystivät pieniä paikallaan olevia ötököitä imupyydystimellä purkkiin. Imupyydystimet toimivat imurin tapaan, jolloin niiden avulla on mahdollista pyydystää maa-selkärangattomia eläimiä vahingoittamatta. Tämän jälkeen aarteenetsijät palasivat takaisin luontotalolle ja yrittivät tunnistaa selkärangattomia kirjan avulla. Heillä oli myös mahdollisuus tutustua plankton- ja vesiötökkäryhmän löytämiin näytteisiin tutkimalla niitä mikroskoopeilla. Päivän päätteeksi aarteenetsijät kertoivat muille ryhmille päivän aikana tehdyistä löydöistä.

5.2.2 Planktonryhmän päivän sisältö

Ryhmiin jakautumisen jälkeen planktonryhmä sai aluksi luontokouluopettajalta perustietoa siitä, mitä plankton on. Tämän jälkeen oppilaat ottivat näytteitä merestä planktonhaavilla tutkittavaksi mikroskoopilla iltapäivän opetusta varten. Merestä mitattiin myös veden näkösyvyys ja veden lämpötila, jotka kirjattiin ylös havaintopäiväkirjaan. Tämän jälkeen planktonryhmä kävi ottamassa saaren toisella puolella olevilta silokallioilta näytteitä planktonhaavilla, minkä jälkeen olikin vuorossa ruokatauko. Ruokatauon jälkeen toiminta jatkui näytteiden tutkimisella ja lajintunnistuksella mikroskoopeilla. Ryhmäläiset tutkivat pääasiassa omia näytteitään, mutta heillä oli mahdollisuus tutkia myös ötökkä- ja aarteenetsijäryhmän näytteitä. Päivän päätteeksi planktonryhmä kertoi muille ryhmille päivän aikana tehdyistä löydöistä.

5.2.3 Vesiötökkäryhmän päivän sisältö

Ryhmiin jakautumisen jälkeen vesiötökkäryhmä keräsi luontokouluavustaja Veera Rönkön johdolla saaren tervaleppälammikosta makean veden ja meren rannalta suolaisen veden näytteitä: vesieläimiä ja leviä tutkittavaksi mikroskoopilla iltapäivän opetusta varten. Tämän jälkeen oli vuorossa ruokatauko, jonka jälkeen toiminta jatkui näytteiden tutkimisella ja lajintunnistuksella stereomikroskoopeilla ja luupeilla. Oppilaat piirsivät tärkeimmät löydöt ylös joko omiin vihkoihinsa tai havaintopäiväkirjaa varten paperille. Ryhmäläiset tutkivat pääasiassa omia näytteitään, mutta heillä oli mahdollisuus tutkia myös aarteenetsijä- ja planktonryhmän näytteitä. Päivän päätteeksi vesiötökkäryhmä kertoi muille päivän aikana tehdyistä löydöistä.

5.3 Taideryhmän luontokoulupäivän kulku

Taideryhmään kuuluneet luontokoululaiset viettivät Harakan saarella päivän saaristoluonnon tutkijoina. Luontokoululaiset olivat saarella kello 10.00–14.00 välisen ajan, jolloin he perehtyivät päivän aikana Itämeren ominaislaatuun ja pohtivat ihmisen vaikutusta Itämeren tilaan. Oppilaiden oli hyvä miettiä koko toiminnan ajan sitä, mitä jokainen voi itse tehdä me-

ren ja rantojen hyväksi. Päivään osallistui 20 oppilasta, joista tyttöjä oli 11 ja poikia 9.

Ryhmän oma biologian opettaja Marika Lankinen työskenteli päivän ajan aarteensijäryhmän kanssa ja hänen ryhmässään oli 7 oppilasta. Luontokouluopettaja Jarkko Nikkilä työskenteli päivän ajan planktonryhmän kanssa, ja ryhmään osallistui yhteensä 6 oppilasta. Luontokouluavustaja Veera Rönkkö työskenteli päivän ajan vesiötökkäryhmän kanssa ja hänen ryhmäänsä osallistui 7 oppilasta. Itse keskityin luontokoulupäivän ajan havainnoimaan oppilaiden toimintaa. Havainnoin kaikille yhteisten osuuskien aikana koko ryhmää, mutta pienryhmätoiminnan aikana havainnoin planktonryhmän toimintaa.

Taideryhmä toimi luontokoulupäivän ajan muuten samalla tavalla kuin eitaideri ryhmä, paitsi että taideryhmälle järjestettiin taidepainotteista toimintaa luontokoulutoimintaan liittyen ennen ruokatuntia. Taideryhmällä ei myös jäänyt aikaa käydä tutustumassa saaren taidenäyttelyihin ennen yhteysveneen saapumista. Kerron taidepainotteisen toiminnan toteutumisesta käytännössä tarkemmin luvussa 6.1.

Luontokoulupäivän lopuksi tapahtui pieni ikävä tapaus, jolla on ollut vaikutusta koko opinnäytetyöni tutkimuksen tuloksiin. Luontokoululaiset kerääntyivät päivän päätteeksi yhteysvenettä odottaessaan akvaariotalolle ihastelemaan Itämeressä eläviä kaloja. Samaan aikaan akvaarioilla työskenteli eräs luontokeskuksen työntekijä. Työntekijällä oli mukanaan, MP3-soitin, jonka hän oli siirtänyt työskentelyn ajaksi akvaariotalon ikkunalaudalle. Oppilaiden poistuttua akvaarioilta odottamaan yhteysveneen saapumista työntekijä huomasi MP3-soittimen kadonneeksi. Työntekijä tuli kertomaan meille muille päivään osallistuneille työntekijöille MP3-soittimen katoamisesta, ja kertoi epäilyksensä siitä, että joku luontokoululaisista olisi ottanut MP3-soittimen mukaansa, koska akvaarioilla ei ollut sinä aikana käynyt muita kuin luontokoululaisia. Seuraavaksi oppilailta tiedusteltiin että oliko joku heistä ottanut soittimen mukaansa. Kun kukaan ei kertonut ottaneensa MP3-soitinta, niin oppilaita pyydettiin näyttämään reppujensa ja taskujensa sisällöt meille työntekijöille. MP3-soitinta ei kuitenkaan etsinnöistä huolimatta löytynyt. Soittimen katoamisesta jäi kuitenkin paha mieli sekä luontokoululaisille, että päivään osallistuneille aikuisille ja MP3-soittimen katoaminen näkyy kyselyn vastauksissa (luku 6.5.2).

6 TOIMINTAKOKEILUN ONNISTUMINEN

Tässä luvussa perehdytään tarkemmin taidepainotteisen toiminnan onnistumiseen käytännössä, mielikuvituseliölle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen, asiantuntijahaastatteluiden antiin, havainnoinnin ja kyselyn tuloksiin sekä tutkimuspäiväkirjan merkitykseen opinnäytetyöprosessissani.

6.1 Taidepainotteisen toiminnan toteutuminen käytännössä

Opinnäytetyön toimintakokeiluun liittyvän taidepainotteisen toiminnan eli mielikuvituseliön tekeminen toteutettiin koko taideryhmälle näyttöiden ottamisen jälkeen ennen ruokataukoa. Mielikuvituseliön tekeminen toteutettiin saaren toisessa päädyssä olevien silokallioiden läheisyydessä ja sen tekemiseen meni aikaa yhteensä noin puoli tuntia. Taideryhmään kuuluneet luontokoululaiset kokoontuivat silokallioiden läheisyyteen sovittuna ajankohtana. Kaikkien pienryhmien saavuttua paikalle luontokouluopettaja Jarkko Nikkilä kertoi oppilaille mielikuvituseliön tekemiseen liittyvän tehtävänannon.

Tehtävänannon alussa luontokouluopettaja pyysi oppilaita muodostamaan 4–5 hengen ryhmiä, minkä jälkeen jokainen ryhmä pääsi ryhmänä luomaan Itämeressä tai sen rannalla elävän eliön. Eliö sai olla mielikuvituseliö, mutta luodussa eliössä ei saanut olla teknisiä ominaisuuksia mukana. Eliötä luodessaan oppilaat saivat käyttää merestä ajelehtinutta, rannasta löytämänsä romua ja kuollutta luonnonmateriaalia. Oppilaat miettivät ryhmänä luomallensa eliölle nimen, sen elämäntavat, mitä se syö ja missä se asuu, onko sillä pesä. Lisäksi oppilaat miettivät, että mitä huveja ja murheita mielikuvituseliöllä voisi olla ja mitä uhkia sillä mahdollisesti on.

Oppilaille annettiin noin viisi minuuttia aikaa mielikuvituseliön rakentamiseen pienryhmissä silokallioille, minkä jälkeen he esittelivät mielikuvituseliönsä vuorotellen muille ryhmille sekä kertoivat mielikuvituseliöön liittyvän tarinan. Tehtävänannon aikaan silokallioilla oppilaiden keskuudessa oli jonkin verran hälinää. Tehtävänannon jälkeen vaikutti siltä, että vain kahden pienryhmän oppilaat innostuivat tehtävänannosta heti. Toisessa heti tehtävänannosta innostuneessa ryhmässä oli neljää poikaa ja toisessa ryhmässä oli neljä tyttöä. Nämä tehtävänannosta innostuneet oppilaat aloittivatkin mielikuvituseliön tekemisen heti ja heidän pienryhmissään heräsi paljon keskustelua siitä, minkälaisen eliön he haluaisivat rakentaa. Onneksi pienen miettimistauon jälkeen loputkin kolmen ryhmän oppilaat innostuivat tekemään itsellensä mielikuvituseliötä. Ajattelen oppilaiden tehtävänantoon suhtautumiseen vaikuttaneen sen, että mielikuvituseliön tekeminen toteutettiin ennen ruokataukoa, jolloin oppilaat olivat jo nälkäisiä. Jokainen pienryhmä sai kuitenkin toteutettua oman mielikuvituseliön sovituksessa ajassa. Kerron seuraavaksi tarkemmin oppilaiden rakentamista mielikuvituseliöistä sekä esittelen oppilaiden kertomat tarinat niihin liittyen.



KUVA 1. *Superlentokala 2000 (kuva: Veera Rönkkö.)*

Neljästä pojasta muodostunut pienryhmä toteutti mielikuvituseliön, joka oli nimeltään, Superlentokala 2000 (kuva 1). Superlentokala oli valmistettu silokallioiden läheisyydestä löytyneistä laudankappaleista, kivistä ja linnun sulista. Oppilaiden kertoman tarinan mukaan ”*Superlentokala 2000 syö planktonia, haita, pikkulintuja sekä pienempiä kaloja. Se on harvinainen eliö, ainut maailmassa. Superlentokala myös päivittää itseään.*”



KUVA 2. *Pomppelihomppeli (kuva: Veera Rönkkö.)*

Kolmesta tytöstä muodostunut pienryhmä toteutti mielikuvituseliön, joka oli nimeltään Pomppelihomppeli (kuva 2). Pomppelihomppeli oli valmistettu silokallioiden läheisyydestä löytyneistä laudankappaleista, puutikuista, kuivuneesta heinästä sekä linnunsulista. Oppilaiden kertoman tarinan mukaan ”Pomppelihomppeli on tikku, joka pomppi Harakan saarella ja ottaa hyönteisiä kielellä kiinni. Pomppelihomppelin pelkona on, että se joutuu linnunpesänrakennusaineeksi. Pomppelihomppeli osaa naamioitua kepiksi ja syö hyönteisiä. Pomppelihomppeli pomppii aina vaan, ja on tosi iloinen kun saa pomppia.”



KUVA 3. *Junioranas (kuva: Veera Rönkkö.)*

Kolmesta tytöstä ja yhdestä pojasta muodostunut ryhmä toteutti mielikuvituseliön, joka oli nimeltään Junioranas (kuva 3). Junioranas oli valmistettu silokallioiden läheisyydestä löytyneistä laudankappaleesta, muovinpalasesta sekä marjoista. Oppilaiden kertoman tarinan mukaan ”*Junioranas itkee, kun se nauraa. Junioranas syö ananasta, ja se on kärsinyt siitä kun se ei ole saanut ananasta. Junioranas syö myös katkarapuja. Sillä ei ole murheita, ja se nauraa kaikille.*”



KUVA 4. *Sytkäripää (kuva: Veera Rönkkö.)*

Neljästä pojasta muodostunut ryhmä toteutti mielikuviutusiön, joka oli nimeltään Sytkäripää (kuva 4). Sytkäripää oli valmistettu silokallioiden läheisyydestä löytyneistä laudankappaleista, kepeistä, vanhasta sytkäristä ja punaisesta pullon korkista. Oppilaiden kertoman tarinan mukaan ”Sytkäripäällä on häntä ja se on neliö. Sytkäripää sytyttää ruohoa ja syö sitä. Se ei pysty syömään kypsentämätöntä ruohoa. Sytkäripäällä ei ole yleensä murheita. Se tarvitsee vain nenän ja suun ja sillä on silmät ja pienet aivot.”



KUVA 5. *Kilpuri (kuva: Veera Rönkkö.)*

Viidestä työstä muodostunut ryhmä toteutti mielikuvituseliön, joka oli nimeltään Kilpuri (kuva 5). Kilpuri oli valmistettu silokallioiden läheisyydestä löytyneistä tikuista, ajopuusta, puunlehdistä, kivistä ja linnun sulista. Oppilaiden kertoman tarinan mukaan ”*Kilpurilla on pää ja hiukset, ja syn-tyessä sillä oli vain yksi sarvi. Kilpurissa on suomuja ja ihokarvoja. Se syö levää ja painaa yhdeksän kiloa. Kilpuri asuu isossa kolossa ja on harvi-nainen kala. Kilpureita on jäljellä enää 2-20 yksilöä. Kilpureita kuolee koko ajan. Kun se kehittyy, niin samalla sen kehitys hidastuu. Kilpuri on kilpailunhaluinen, mutta se ei pysty kilpailemaan. Kilpurilla on myös unelmia.*”

6.2 Pohdintaa taidepainotteisen toiminnan toteutumiseen liittyen

Taidekasvatus liittyy ympäristökasvatukseen monella tavalla. Taide on keino ihmiselle työstää kokemaansa sekä tutkia ympäristöä. Taiteeseen sekä ympäristöä vaalivaan elämäntapaan liittyy kumpaankin oleellisesti kyky havaita: mitä on, mitä tapahtuu, mikä muuttuu, miltä näyttää, tuntuu, kuulostaa jne. Luonto toimii luovuuden lähteenä ja sieltä saa loputtomasti ideoita, aiheita sekä materiaaleja ja välineitä taiteen tekemiseen. Ympäris-tössä toistuvat värit, pinnat, muodot, tilat ja kuvat loputtomina variaatioi-na. Samalla kun ihminen etsii kokemuksia taiteen tekemisen pohjaksi tai materiaaleja teosta varten hän havainnoi ympäristöönsä ja oppii siitä. (Kurt-tio, 1995, 113.)

Ympäristötaiteen muodot soveltuvat erinomaisesti ympäristökasvatukseen, sillä ne ovat samanaikaisesti ympäristöherkkyyden harjoittamismenetelmiä sekä välineitä ympäristön tutkimiseen ja analysoimiseen. Ne voivat pyrkiä vahvistamaan luontosuhdetta, toimia linkkinä menneisyyteen ja traditioihin tai ne voivat olla luovaa leikkiä moninaisten materiaalien kanssa. Esimerkiksi vanhojen tavaroiden ja materiaalien käyttäminen taiteessa ei ole pelkkää kierrättämistä, vaan se voi olla jännittävä matka mielikuvitukseen (Mantere 1995, Cantelin 2004, 122 mukaan).

Mielestäni mielikuvituseliön toteuttaminen käytännössä on taidepainotteista ympäristökasvatusta parhaimmillaan. Mielikuvituseliön rakentamisen kautta oppilaat saivat mahdollisuuden työstää kokemaansa ja tekemään havaintoja sekä tutkia samalla ympäristöä. Lisäksi oppilaat saivat mahdollisuuden käyttää luonnonmateriaaleja ja rantaan mereltä ajelehtintua roinaa luovuutensa lähteenä. Mielikuvituseliön tekemiselle oli asetettu tavoitteeksi, että se antaisi oppilaille mahdollisuuden omaan ajatteluun ja siitä keskusteluun.

Oppilaita havainnoidessani huomasin, että mielikuvituseliön luominen herätti keskustelua jokaisessa pienryhmässä. Oppilaiden kertomissa tarinoissa näkyi jonkin verran Itämeriteemaa, ja tehtävänannon asioita oli mietitty jokaisen ryhmän kohdalla ainakin osittain. Asioiden pohtiminen olisi voinut kuitenkin olla syvempää. Toisaalta tehtävän tekemiseen ei ollut varattu paljon aikaa, joka vaikutti myös siihen, ettei asioita ollut ehditty pohtia kovin syvällisesti. Oppilaiden kanssa oli käyty läpi aamupäivän aikana akvaarioilla Itämeren erityispiirteitä, joita ovat; meren mataluus, murtovesi ja nuori ikä. Näitä Itämeren erityispiirteitä ei mikään ryhmä tuonut kuitenkaan esille omassa mielikuvituseliössään.

Tavoitteena oli myös yhdistää teoria käytäntöön ja toteuttaa realistinen Itämeressä elävä mielikuvituseliö taidepainotteisen toiminnan kautta, sekä tavoittaa erilaisia oppijoita. Tämä tavoite toteutui siltä osin, että kaikki ryhmät saivat toteutettua oman mielikuvituseliön ja kaikki oppilaat osallistuivat toimintaan omassa pienryhmässään. Kaikki oppilaat eivät olleet muistaneet tehtävänannosta, että eliöllä ei voinut olla teknisiä ominaisuuksia. Superlentokala 2000 päivitti itseään, ja Sytkäripää oli yksi Itämeressä elävä eliö. Myöskään kaikille oppilaille ei ollut selvää, mitä muita eliöitä Itämeressä asuu. Esim. Superlentokala söi haita, joita ei Itämeressä esiinny ollenkaan. Mielestäni yhden kerran toteutetun toimintakokeilupäivän kautta on vaikea sanoa, kuinka hyvin sen kautta pystyttiin tavoittamaan erilaisia oppijoita. Uskon kuitenkin siihen, että luonnossa toimiminen, mielikuvituksen käyttö ja luova toiminta antoivat oppilaille mahdollisuuden toimia normaalista opetuksesta poiketen, jolloin myös eri tavalla oppivat oppilaatkin pääsivät toteuttamaan omaa luovuuttaan.

Mielestäni mielikuvituseliön rakentamiseen olisi voinut olla enemmän aikaa, jolloin myöhemmin innostuneet ryhmätkin olisivat ehtineet paneutua tehtävän tekemiseen paremmin. Mielestäni mielikuvituseliölle asetetut ta-

voitteet toteutuivat pääasiassa hyvin. Mielikuvituseliön toteuttamisen kautta yhdistettiin toisiinsa taidetta, ekologiaa ja Itämeriopetusta.

6.3 Asiantuntijahaastatteluiden antia

Asiantuntijahaastattelut toimivat oppinäytetyössäni suunnan avaajina. Sain niiden kautta tietoa ympäristökasvatuksesta ja taidekasvatuksesta sekä kokemukseen perustuvaa tietoa mm. taidepainotteisen työskentelyn lisäämisestä ympäristökasvatukseen. Asiantuntijahaastattelut antoivat monipuolisen ja käytännönläheisen kuvan taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta. Sain tietoa käytännön asioista: ideoiden etsimisestä, toiminnan suunnittelusta sekä materiaalien valinnasta erilaisiin ohjaustilanteisiin. Näiden lisäksi sain hyvää tietoa luontokoulutoiminnan jatko kehittämistä varten. Olen käyttänyt asiantuntijahaastatteluiden kautta saamaani tietoa oppinäytetyössäni taustateoriana. Lisäksi sain niiden kautta hyvää tietoa luontokoulutoiminnan kehittämis ehdotuksia varten.

6.4 Havainnoinnin tulokset

Kerron tässä luvussa ensin omista päivän aikana tekemistäni havainnoista sekä apuhavainnoijien tekemistä havainnoista ei-taideryhmän osalta ja tämän jälkeen taideryhmän osalta. Keskityin itse molempien toimintakokelupäivien ajan pääasiassa planktonryhmään kuuluvien oppilaiden toiminnan havainnointiin. Lisäksi havainnoin myös muiden ryhmien oppilaiden toimintaa kaikille yhteisen toiminnan aikana. Apuhavainnoijana toimineet havainnoijat Harakan luontokoulun luontokouluopettaja Jarkko Nikkilä, luontokouluavustaja Veera Rönkkö sekä toimintakokeiluun osallistuneiden ryhmien opettajat Marika Lankinen ja Päivi Lindfors havainnoivat kukin pääasiassa oman pienryhmänsä toimintaa päivän ajan. Havainnoissa oli eroja sekä apuhavainnoijien että minun tekemiäni havaintojen välillä. Uskon tämän johtuneen siitä, että apuhavainnoijat olivat havainnoineet pääasiassa opettamansa pienryhmän toimintaa. Itse keskityin havainnoimaan pääasiassa planktonryhmän toimintaa, joten minun on vaikea kertoa havainnoista muiden pienryhmien osalta muulloin kuin silloin, kun kaikki pienryhmät toimivat yhdessä.

6.4.1 Oma havainnointi ei-taideryhmän luontokoulupäivästä

Ei-taideryhmän luontokoulupäivässä oli pääasiassa koko päivän ajan aktiivinen ja innostunut tunnelma. Jonkin verran oli huomattavissa 7.-luokkalaisille tyypillistä levottomuutta. Päivän alussa rantakatoksessa kaikki oppilaat olivat rauhallisia ja jaksoivat keskittyä hyvin, kun heille kerrottiin perusasioita saaresta ja siellä toimimisesta. Rantakatokselta oppilaiden kanssa toimintaa jatkettiin akvaariotalossa. Alussa oppilaat tutkivat akvaariossa olevia kaloja rauhallisesti. Vähitellen tunnelma muuttui kiinnostuneemmaksi. Oppilailla oli intoa ja mielenkiintoa Itämeressä eläviä kaloja kohtaan. Luontokouluopettajan esitellessä karttaa Itämerestä

kahden pojan mielenkiinto alkoi herpaantua, jolloin poikien keskuudessa syntyi levotonta liikehdintää ja keskustelua.

Vähitellen oppilaiden mielenkiinto alkoi vähentyä ja luontokouluopettajan esitellessä muovisia kaloja noin puolet oppilaista jaksoi enää olla kiinnostunut ja innostunut aiheesta. Luontokouluopettajan kysyessä oppilailta heidän omista kalastuskokemuksistaan kaikki oppilaat olivat taas toiminnassa innokkaasti mukana. Myös luontokouluopettajan kertoessa elävästi omiin kokemuksiinsa pohjautuen nahkiaisesta oppilaat kuuntelivat aktiivisesti.

Akvaariotaloon tutustumisen jälkeen luontokoulupäivä jatkui pienryhmissä toimien. Planktonryhmään kuuluneet oppilaat olivat aktiivisesti ja innokkaasti mukana koko päivän ajan. Koko päivän ajan oli vuorovaikutteista keskustelua oppilaiden ja luontokouluopettajan, Jarkko Nikkilän välillä. Päivän aikana kiinnostus Itämeren kohtaan kasvoi selvästi. Oppilaat suhtautuivat päivän ajan tehtävänantoihin aktiivisesti ja innokkaasti. Yleensä myös tehtävänannot kuunneltiin huolellisesti. Oppilaat kuuntelivat aktiivisesti luontokouluopettajan ohjeita planktonin haavimiseen liittyen. Kaikki olivat aktiivisesti mukana ja tekivät haavimisen ja planktonin purkkiin laitton ohjeiden mukaan. Planktonin haaviminen herätti muutenkin keskustelua. Oppilaat keskustelivat luontokouluopettajan kanssa meduusoista ja mustekaloista. Kaikki oppilaat kokeilivat myös heittohaavin käyttämistä. Poikia kiinnostivat läheiset veneet tyttöjen käyttäessä heittohaavia. Kaikki oppilaat olivat innolla mukana näkösyvyyden mittaamisessa. Myös päiväkirjaa luontokoulupäivän aikana tehdyistä löydöistä täytettiin huolellisesti.

Ruokailun jälkeen kaikki oppilaat olivat koolla, jolloin aluksi oli yhteistä hälinää ja ääntä paljon. Kun ryhmät olivat jakautuneet pienempiin ryhmiin, jokainen ryhmä työskenteli aktiivisesti omassa ryhmässään. Planktonryhmään kuuluneet oppilaat olivat aktiivisesti mukana näytteiden tutkimisessa mikroskoopeilla. Oppilaat kuuntelivat keskittyneesti luontokouluopettajan antamia ohjeita ja neuvoivat toinen toisiaan. Välillä pyydettiin myös luontokouluopettajalta apua. Oppilaat tutkivat myös mielenkiinnolla toistensa näytteitä. Näytteitä vaihdettiin välillä myös uusiin.

Oppilaille oli myös mahdollisuus tutustua muiden ryhmien löytämiin näytteisiin. Ryhmien tutustuessa toistensa ottamiin näytteisiin aiheutui jälleen yhteistä hälinää. Hälinästä huolimatta useat oppilaat jaksoivat tutkia näytteitä pitkäjänteisesti loppuun asti. Loppuyhteenvedon aikana suurin osa oppilaista oli vielä lopussakin aktiivisesti mukana toiminnassa. Muutama oppilas vetäytyi kuitenkin syrjemmälle loppuyhteenvedon aikana.

Olen havainnoinut päivän aikana sekä tyttöjen että poikien toimintaa planktonryhmän osalta. Mielestäni sekä pojat että tytöt olivat aktiivisesti mukana päivän toiminnassa. Alkupäivästä tytöt jaksoivat keskittyä poikia paremmin ja he jaksoivat työskennellä pitkäjänteisemmin kuin pojat. Näytteitä tutkittaessa pojat olivat ehkä aktiivisempia ja kiinnostuneempia

näytteiden tutkimisesta kuin tytöt. Lisäksi olen havainnoinut sään vaikutusta oppilaiden toimintaan. Luontokoulupäivän alussa ennen ruokailua ryhmien työskennellessä ulkona satoi vettä. Mielestäni sade ei kuitenkaan vaikuttanut päivän kulkuun ja oppilaiden toimintaan. Oppilaat työskentelivät aktiivisesti ja kukaan oppilaista ei valittanut kastumisestaan vaikka suurimmalla osalla ei ollut mitään sadesuojaa mukana.

Mielestäni luontokoulupäivälle asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin. On kuitenkin vaikeaa arvioida, onnistuttiinko päivän aikana kaventamaan kaupungissa asuvien lasten ja nuorten sekä luonnon välistä mahdollista kuilua. Lähtökohtana kuitenkin oli antaa oppilaille mahdollisuus positiiviseen luontokokemukseen. Luontokoulupäivän kautta helsinkiläiset lapset ja nuoret saivat mahdollisuuden tutustua lähiluontoon. He saivat myös tietoa Itämerestä ja siinä elävistä lajeista sekä sen ongelmista.

6.4.2 Apuhavainnoitsijoiden tekemät havainnot ei-taideryhmän luontokoulupäivästä

Seuraavaksi kerron apuhavainnoijien tekemistä havainnoista ei-taideryhmän luontokoulupäivästä. Osa havainnoista on keskenään ristiriidassa. Koen tämän johtuvan siitä, että jokainen apuhavainnoija on havainnoinut pääasiassa sitä pienryhmää, jonka kanssa on itse työskennellyt päivän aikana.

Kahden apuhavainnoijan mielestä ei-taideryhmän oppilaat suhtautuivat tehtävänantoihin positiivisesti ja reippaasti. Oppilaat alkoivat heti ohjeet saatuaan kerätä näytteitä. Lisäksi he olivat kiinnostuneita saamistaan näytteistä. Oppilaat käyttivät mielellään myös planktonhaaveja sekä mikroskooppeja. Yksi apuhavainnoija oli havainnut, että oppilaat suhtautuivat tehtävänantoihin vaihtelevasti. Osa oppilaista suhtautui tehtävänantoihin innostuneesti ja osa välinpitämättömästi. Osalla oli jo valmiiksi asenne, että ”En tykkää” tai että ”On tylsää”. Osa oppilaista ei myöskään tehnyt mitään.

Kahden apuhavainnoijan mielestä päivän tunnelma oli iloinen, reipas ja rento. Oppilaat olivat innostuneesti ja positiivisesti mukana toiminnassa. Perustunnelma säilyi läpi koko päivän ajan samanlaisena. Tunnelma parani loppupäivästä, jolloin oppilaat oivalsivat, että luontokoulupäivässä voi tehdä kaikenlaista mukavaa. Mikroskoopilla tutkittaessa mielenkiinto säilyi ja oppilaat jakoivat tehdä omia muistinpanoja näytteitä piirtämällä ja samalla tehden lajintunnistusta. Yksi apuhavainnoija oli sitä mieltä, että näytteiden tutkiminen oli oppilaille luontokoulupäivän kohokohta. Yksi apuhavainnoija oli puolestaan havainnut, että loppupäivästä oppilaat väsyvät ja tulivat levottomiksi.

Apuhavainnoijat olivat myös havainnoineet että oliko päivän aikana poikien ja tyttöjen välillä eroja toiminnassa. Yksi apuhavainnoija oli havainnut, että aluksi pojat eivät olleet niin innostuneesti mukana toiminnassa. Silti sekä tytöillä että pojilla säilyi hyvä asenne koko luontokoulupäivän ajan. Toinen apuhavainnoija oli havainnut, että tytöt olivat luontokoulu-

päivän alussa varautuneempia kuin pojat, mutta silti kaikki oppilaat osallistuiivat kaikkeen toimintaan yhtä innoissaan. Kolmannen apuhavainnoijan mielestä luontokoulupäivässä oli enemmän eroja eri yksilöiden välillä kuin eri sukupuolten välillä. Hänen mielestään sekä tytöissä että pojissa oli sekä aktiivisia että passiivisia oppilaita. Sateisella säällä ei ollut apuhavainnoijien mielestä vaikutusta oppilaiden toimintaan.

6.4.3 Oma havainnointi taideryhmän luontokoulupäivästä

Taideryhmän luontokoulupäivässä oli pääasiassa koko päivän ajan kiinnostunut tunnelma. Silti oppilaiden keskuudessa oli huomattavissa päivän ajan pientä levottomuutta ja lyhytjänteisyyttä eri tehtävien tekemisessä. Päivän alussa rantakatoksessa kaikki oppilaat olivat aktiivista ja kuuntelivat rauhallisesti kun heille kerrottiin perusasioita saaresta ja siellä toimimisesta. Rantakatokselta oppilaiden kanssa toimintaa jatkettiin akvaariotalossa. Alussa oppilaat olivat hyvin kiinnostuneita Itämeressä elävistä kaloista. Oppilaat olivat kiinnostuneita kampeloista, joista he esittivät paljon kysymyksiä. Vähitellen osa oppilaista muuttui levottomammaksi. Luontokouluopettajan esitellessä vitriinikaloja kolme oppilasta istui omana pienryhmänään ja keskusteli keskenään omista asioista. Luontokouluopettajan kertoessa elävästi rasvakalasta, ja siitä kuinka söötti se on, oppilaiden mielenkiinto heräsi uudestaan hetkeksi. Loppuajasta akvaarioilla osa oppilaita kuunteli keskittyneesti, ja osa keskusteli keskenään omassa pienryhmässään.

Akvaariotaloon tutustumisen jälkeen luontokoulupäivä jatkui pienryhmissä toimien. Keskityin itse havainnoimaan tässä vaiheessa planktonryhmän toimintaa. Luontokouluopettajan kertoessa planktoniteoriaa oppilaat olivat hieman levottomia. Oppilaat valittivat kylmää ja olisivat halunneet mieluummin tutkia kynsiään kuin kuunnella teoriaa planktonista. Kaikki oppilaat osallistuiivat planktonin haavimiseen. Tässä vaiheessa oppilaiden keskuudessa oli levottomuutta ja yleistä hälinää ilmassa. Näytteen purkkiin huuhtomisen yhteydessä kuului naisellisia kiljahduksia ja oppilaat keikuttivat laituria.

Luontokouluopettajan esitellessä sinilevänäytettä kaikki oppilaat tutkivat sitä. Luontokouluopettajan kertoessa ohjeita näytteen ottamiseen haavilla, neljä kuudesta oppilaasta jaksoi kuunnella hyvin ohjeita. Kaksi tytöistä keskittyi kävelemään laiturin reunalla. Luontokouluopettajan kertoessa ohjeita heittohaavin käyttämiseen, kaikki oppilaat olivat innokkaasti mukana. Kaikki oppilaat kokeilivat myös heittohaavin käyttöä. Luontokouluopettajan kertoessa näkösyvyyden mittaamisesta neljä kuudesta tytöstä oli kiinnostuneesti mukana toiminnassa. Luontokouluopettajan pyytäessä kaksi muutakin tyttöä katsomaan mittausta, näkösyvyys mitattiin uudestaan. Kaikki oppilaat olivat hetken aikaa kiinnostuneesti mukana, jonka jälkeen vain kolme tyttöä jaksoi keskittyä toimintaan loppuun asti. Luontokouluopettajan löytäessä merestä korvameduusan kaikkien tyttöjen mielenkiinto heräsi uudestaan. Korvameduusa nostettiin varovasti haavilla merestä, ja kaikki oppilaat saivat katsoa meduusaa tarkemmin. Päiväkirjan täyttämi-

nen koettiin mielenkiintoisena tehtävänä ja päiväkirjaa täytettiin innokkaasti luontokoulupäivän aikana tehdyistä löydöistä.

Seuraavaksi oppilaiden kanssa käytiin silokallioiden läheisyydestä ottamassa näytteitä planktonhaavilla. Silokallioille siirryttäessä tytöt tutkivat innokkaasti luontokouluopettajan kanssa lintujen keväisiä pesiä sekä kuollutta lokin raatoa. Tässä vaiheessa tytöt olivat innokkaasti mukana toiminnassa, ja yksi tytöistä totesi, että *”Täällä on kivempaa kuin luulin. Täällä on rennompaa.”* Seuraavaksi oppilaat osallistuivat mielikuvituseliön tekemiseen. En kerro tässä vaiheessa enempää mielikuvituseliön tekemiseen liittyvistä havainnoistani, koska olen kertonut siitä tarkemmin jo luvussa 6.1.

Ruokailun jälkeen kaikki oppilaat olivat koolla, jolloin aluksi oli yhteistä hälinää ja ääntä paljon. Kun oppilaat oli jaettu pienempiin ryhmiin, jokainen ryhmä työskenteli omassa ryhmässään rauhallisemmin. Planktonryhmä tutki ruokailun jälkeen merestä otettuja näytteitä. Aluksi planktonryhmän oppilaat olivat rauhallisia ja kuuntelivat luontokouluopettajan ohjeita keskittyneesti. Näytteen laitto lasille sujui hyvin keskittyneissä tunnelmissa. Mikroskoopin käyttö oli oppilaiden mielestä aluksi jännittävää. Planktonryhmään kuuluneilta oppilailta kuului kiljahduksia heidän tutkiessa ensimmäisiä näytteitään. Näytteissä oli eläinplanktonia, joka liikkui lasilla ja aiheutti alussa lisäjännitystä tutkimiseen. Planktonryhmään kuuluneet oppilaat tutustuivat alussa myös innokkaasti muiden planktonryhmäläisten näytteisiin. Alussa kuului kommentteja: *”Hei, tää on kivaa.”* Lisäksi syntyi keskustelua siitä, missä näytteitä voisi ottaa työkseen.

Vähitellen planktonryhmään kuuluneiden oppilaiden mielenkiinto alkoi vähentyä mikroskoopilla tutkimisen suhteen. Planktonryhmään kuuluneet oppilaat kävivät välillä tutustumassa ötökkäryhmän näytteisiin jonka jälkeen he palasivat takaisin tekemään planktonitutkimuksia. Mielenkiinto palasi vielä hetkeksi ja yksi oppilas kommentoi näytteiden tutkimista näin: *”Hei, tää on tosi mukavaa.”* Tämän jälkeen mielenkiinto planktonia kohtaan loppuikin melko nopeasti, jonka jälkeen planktonryhmään kuuluneet oppilaat halusivat tutkia mikroskoopeilla omia hiuksiaan ja kynsiään.

Oppilaille oli myös mahdollisuus tutustua muiden ryhmien löytämiin näytteisiin. Ryhmien tutustuessa toistensa näytteisiin aiheutui jälleen yhteistä hälinää. Useat oppilaat ötökkäryhmästä jaksoivat tutkia näytteitä pitkäjänteisesti loppuun asti. Loppupäivästä oppilaat olivat levottomia ja he eivät jaksaneet enää työskennellä niin pitkäjänteisesti kuin aikaisemmin.

Olen havainnoinut päivän aikana sekä tyttöjen että poikien toimintaa koko taideryhmän osalta. Tytöt ja pojat olivat akvaarioilla yhtä kiinnostuneesti mukana. Samoin mielikuvituseliön rakentamisessa sekä tytöt että pojat osallistuivat toimintaan yhtä aktiivisesti. Planktonryhmään osallistui vain tyttöjä. Lisäksi olen havainnoinut sään vaikutusta oppilaiden toimintaan. Päivän sää oli melko aurinkoinen, mutta tuulinen ja melko kylmä. Oppilaat olivat pukeutuneet melko vähäisiin vaatteisiin, ja kylmyyteen ei ollut

varauduttu etukäteen. Planktonryhmän tytöt valittivat välillä kylmyyttä, mutta en usko sen kovin paljon vaikuttaneen ryhmän toimintaan.

Mielestäni on vaikeaa arvioida, että kuinka positiivisen luontokokemuksen oppilaat saivat päivän aikana tai onnistuttiinko päivän aikana kaventamaan kaupungissa asuvien lasten ja nuorten sekä luonnon välistä mahdollista kuilua. Lähtökohtana kuitenkin oli antaa oppilaille mahdollisuus positiiviseen luontokokemukseen. Päivän aikana oli selvästi huomattavissa se, kuinka kaupunkilaislapset ovat vieraantuneet luonnosta. Oppilaat mm. kiljuivat jos joku hyönteinen pörräsi heidän ympärillään. Sitä ei pidetty luonnollisena luontoon kuuluvana asiana.

Luontokoulupäivän kautta oppilaat saivat mahdollisuuden tutustua lähi-luontoon. He saivat mahdollisuuden valita päivän ajaksi itseään eniten kiinnostavimman pienryhmän, jossa toimia. Uskon, että tämä syvensi omalla tavallaan oppilaiden luontosuhdetta, kun asia johon he perehtyivät tarkemmin, oli heistä itsestään lähtökohdaltaan mielenkiintoista. Päivän aikana oppilaat saivat tietoa Itämerestä. Itse olisin kaivannut, että oppilaiden kanssa olisi enemmän keskusteltu vuorovaikutteisesti akvaarioilla siitä, miten kaikki ihmiset voisivat toimia, että Itämeri voisi paremmin. Oppilaat saivat myös mahdollisuuden parantaa omaa Itämeren lajintuntemustaan päivän aikana. Valitettavasti aarteenetsijäryhmällä oli huonommat mahdollisuudet saada lajintuntemusta päivän aikana. Oppilaat olivat vain kierrelleet saarta aamupäivän aikana opettajansa johdolla, ja he eivät olleet tehneet heille annettua tehtävää.

6.4.4 Apuhavainnoitsijoiden tekemät havainnot taideryhmän luontokoulupäivästä

Seuraavaksi kerron apuhavainnoijien tekemistä havainnoista taideryhmän luontokoulupäivästä. Osa havainnoista on keskenään ristiriidassa. Koen tämän johtuvan siitä, että jokainen apuhavainnoija on havainnoinut pääasiassa sitä pienryhmää, jonka kanssa on itse työskennellyt päivän aikana.

Yksi apuhavainnoija oli sitä mieltä, että päivässä oli positiivinen ja mukava tunnelma. Oppilaat olivat ihan kivasti mukana päivän toiminnassa. Toinen apuhavainnoija oli sitä mieltä että päivässä oli pääasiassa ihan hyvä tunnelma, lukuun ottamatta ajoittaista levottomuutta oppilaiden keskuudessa. Kahden apuhavainnoijan mielestä taideryhmän oppilaat suhtautuivat tehtävänantoihin myönteisesti. Oppilaat olivat päivän alussa innokkaita ja reippaita kokeilemaan heille uusia asioita. Yksi apuhavainnoija oli havainnut, että oppilaat yrittivät parhaansa ja heillä oli halua onnistua toiminnassa. Oppilaat jaksoivat kuunnella hyvin ohjeita. Meren rannalla kiinnostus muuttui innostukseksi löytämisen riemun myötä, kun oppilaiden haaviin jäi vaskikala, meduusoita ja leväkatkoja. Oppilaat olisivat halunneet jatkaa haavimista pidempään. Kolmas apuhavainnoija oli sitä mieltä, että oppilaiden keskuudessa oli aamupäivällä hieman sähläystä ja kohellusta, mutta pienryhmät muodostuivat kuitenkin ihan hyvin. Hänen mielestä oppilaat suhtautuivat tehtävänantoihin vaihtelevasti. Jotkut oppilaat olivat hyvin innostuneita ja jotkut laiskempia.

Oppilaat suhtautuivat yhden apuhavainnoijan mielestä mielikuvituseliön tekemiseen hieman viiveellä, jolloin kiinnostus asian tekemiseen tuli vähän myöhemmin. Hän oli myös sitä mieltä, että oppilaiden tekemissä mielikuvituseliöissä ei näkynyt kovin paljon Itämeri-teema. Oppilaat olivat lähinnä viitanneet Itämeri-teemaan mielikuvituseliöiden elintavoilla, esimerkiksi mielikuvituseliöiden ruokavaliolla. Toinen apuhavainnoija oli sitä mieltä, että oppilaat suhtautuivat mielikuvituseliön tekemiseen aika vaihtelevasti. Osalle oppilaista tarinan keksiminen tuotti vaikeuksia. Hänen mielestään osa oppilaista saattoi kokea tehtävän myös hieman lapsellisena.

Yksi apuhavainnoija oli havainnut, että mikroskoopilla työskennellessä oppilaat kuuntelivat hyvin ohjeita sekä tutkivat aktiivisesti saamiaan näytteitä. He myös piirsivät aktiivisesti saamiaan näytteitä sekä tutustuivat mielenkiinnolla muiden ryhmien näytteisiin.

Yksi apuhavainnoija oli sitä mieltä, että tunnelma ei vaihtunut huomattavasti varsinaisen luontokoulupäivän aikana, mutta MP3-soittimen katoaminen vaikutti päivän lopussa tunnelmaan. Toinen apuhavainnoija oli sitä mieltä, että loppupäivä meni ”*penkin alle*”. Tunnelma vaihtui loppupäivän aikana, niin että oppilaat väsyivät ja heiltä loppui mielenkiinto käsiteltävään asiaan. Myös MP3-soittimen katoaminen huononsi loppupäivän tunnelmaa. Myös aarteenetsijäryhmän opettajan passiivinen ote ryhmän toimintaan vaikutti päivän tunnelmaan. Kolmas apuhavainnoija oli sitä mieltä, että MP3-soittimen katoamiseen liittyneet asiat vaikuttivat loppupäivän tunnelmaan.

Apuhavainnoijat olivat myös havainnoineet, oliko oppilaiden toiminnassa eroja eri sukupuolten välillä. Kaikkien apuhavainnoijan mielestä eri sukupuolten välillä ei ollut eroja luontokoulupäivän toiminnassa. Lisäksi apuhavainnoijat havainnoivat sään vaikutusta oppilaiden toimintaan. Yksi apuhavainnoija oli havainnut, että koska sää oli kylmä, niin oppilaat huomauttivat siitä päivän alussa, mutta säällä ei loppujen lopuksi ollut varsinaista merkitystä oppilaiden toimintaan. Toisen apuhavainnoijan mielestä säällä ei ollut vaikutusta oppilaiden toimintaan.

Apuhavainnoijat olivat myös arvioineet, että kuinka luontokoulupäivälle ja mielikuvituseliön tekemiseen asetetut tavoitteet toteutuivat päivän aikana. Yksi apuhavainnoija oli sitä mieltä, että mielikuvituseliölle asetetut tavoitteet toteutuivat kohtuullisen hyvin. Oppilaat saivat loihdittua aika hauskoja otuksia silokalliolle. Kaikki oppilaat suhtautuivat tehtävänantoon tosisaan. Itämeri-teema jäi kuitenkin useiden mielikuvituseliöiden suhteen vähäiseksi. Toinen apuhavainnoija oli sitä mieltä, että luontokoulupäivälle asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin. Oppilaat olivat iloisia ja kiinnostuneita tekemistään löydöistä ja he toimivat aktiivisesti. Oppilailla oli myös halua oppia tekemistään löydöistä. Hän oli myös sitä mieltä, että mielikuvituseliöharjoite toimi kivasti. Oppilaat tekivät kivoja mielikuvituseliöitä ja he kertoivat niistä myös tarinoita. Oppilaat myös pohtivat tekemisvaiheessa, että minkälaisia uhkia eliöllä voisi olla. Pohtimisen kautta oppilaat pys-

tyivät käsittelemään suurempia kokonaisuuksia, kuten esimerkiksi meren saastumista. Yksi apuhavainnoija oli havainnut, että pienryhmäopetus oli toimivampaa kuin koko ryhmän opettaminen, koska ryhmän paine vaikutti joidenkin oppilaiden toimintaan.

6.5 Kyselyn tulokset

Käsittelen tässä luvussa kyselystä saatuja tuloksia. Opinnäytetyöni toimintakokeiluun osallistui yhteensä 45 oppilasta, joista 25 oppilasta oli ei-taideryhmästä ja 20 oppilasta oli taideryhmästä. Annoin luontokoulupäivien lopuksi toimintakokeiluun osallistuneiden opettajien Päivi Lindforsin ja Marika Lankisen mukaan koulussa oppilaiden täytettäväksi yhteensä 45 kyselyä, joista sain heiltä takaisin 42 kyselyä. Sain takaisin ei-taideryhmältä 23 kyselyä 25:stä, ja taideryhmältä sain takaisin 19 kyselyä 20:stä. Eli yhteensä sain takaisin 93 % lähettämistäni kyselyistä.

Seuraavaksi esittelen kyselyn tuloksia siinä järjestyksessä, kuin asioita on kysytty kyselylomakkeessa. Kerron jokaisen kysymyksen kohdalla erikseen, että ketkä kaikki vastaajat ovat vastanneet kyseiseen kohtaan. Esittelen kyselyn tuloksista pääkohdat sekä ei-taideryhmän että taideryhmän osalta erikseen. Lopuksi esittelen yhteenvedon molempien ryhmien osalta sellaisten kysymysten kohdalta, johon kaikilta oppilailta molemmista ryhmistä on kysytty samat kysymykset. Olen tehnyt kyselystä päätelmät niin, että olen verrannut eri pienryhmien vastauksia keskenään. Ja suosituimpina toimintoina monivalintakysymyksissä, olen pitänyt niitä vastauksia joissa vastausprosentti on ollut suurin ja jotka ovat olleet lähimpänä ”pidin erittäin paljon” vastausvaihtoehtoa. Avoimista kysymyksistä suosituimpia ovat olleet ne vastaukset, joissa on ollut eniten samanlaisia vastauksia, ja joissa vastausprosentti on ollut suurin.

6.5.1 Monivalintakysymysten tulokset

Tässä luvussa kerron pääkohdat kyselyn monivalintakysymysten tuloksista. Kaikki tarkemmin eriteltyt vastaukset monivalintakysymyksiin liittyen ovat luettavissa liitteestä 12, josta löytyvät sekä ei-taideryhmäläisten, että taideryhmäläisten vastaukset erikseen jokaisen pienryhmän: aarteenetsijä, -plankton ja -vesiötökkäryhmän osalta erikseen.

Kysymyksessä kaksi oppilailta tiedusteltiin ensin, kuinka paljon he pitivät luontokoulupäivän eri osioista. Aluksi heiltä tiedusteltiin, kuinka paljon he pitivät akvaariotaloon tutustumisesta. Molemmista ryhmistä: ei-taideryhmästä ja taideryhmästä kaikki oppilaat vastasivat tähän kysymykseen. Ei-taideryhmäläisistä, akvaariotaloon tutustuminen oli suosituinta aarreryhmään kuuluvien oppilaiden mielestä, joista 22 % piti siitä erittäin paljon, kun taas taideryhmäläisten mielestä se oli suosituinta vesiötökkäryhmään kuuluvien oppilaiden mielestä, joista siitä piti erittäin paljon 14,5 %.

Kaikista vastaajista 12 % piti akvaariotaloon tutustumisesta erittäin paljon, 60 % vastaajista piti siitä jonkin verran, 21,5 % ei pitänyt siitä kovin paljoa, 2 % ei pitänyt siitä lainkaan ja 4,5 % vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään.

Seuraavaksi oppilailta tiedusteltiin kysymyksessä kaksi, miten paljon he pitivät näytteiden ottamisesta. Molemmista ryhmistä sekä ei-taideryhmästä että taideryhmästä plankton- ja vesiötökkäryhmään osallistuneet oppilaat vastasivat tähän kysymykseen. Ei-taideryhmäläisistä, näytteiden ottaminen oli suosituinta vesiötökkäryhmän mielestä, joista 50 % piti siitä erittäin paljon. Taideryhmään kuuluvien oppilaiden mielestä se oli suosituinta planktonryhmään kuuluvien oppilaiden mielestä, joista siitä piti erittäin paljon 33 %.

Seuraavaksi oppilailta tiedusteltiin kysymyksessä kaksi, kuinka paljon he pitivät kasvien ja muiden luonnon aarteiden etsimisestä. Tähän kysymykseen vastasivat vain aarteenetsijäryhmään kuuluneet oppilaat sekä ei-taideryhmästä että taideryhmästä. Suosituinta kasvien ja muiden luonnon aarteiden etsiminen oli, ei-taideryhmään osallistuneiden mielestä, joista 22 % piti siitä erittäin paljon.

Viimeiseksi sekä ei-taideryhmästä että taideryhmästä plankton- ja vesiötökkäryhmään osallistuneilta oppilailta tiedusteltiin kysymyksessä kaksi, miten paljon he pitivät näytteiden tutkimisesta mikroskoopilla. Näytteiden tutkiminen oli sekä ei-taideryhmään että taideryhmään kuuluvien planktonryhmäläisten mielestä suosituinta. Ei-taideryhmäläisistä, planktonryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti näytteiden tutkimisesta mikroskoopilla erittäin paljon ja taideryhmäläisistä 50 % piti siitä erittäin paljon.

Viimeiseksi sekä ei-taideryhmästä että taideryhmästä aarteenetsijäryhmään osallistuneilta oppilailta tiedusteltiin kysymyksessä kaksi, kuinka paljon he pitivät ötököiden tutkimisesta. Ötököiden tutkiminen oli suosituinta taideryhmän aarteenetsijäryhmään kuuluneiden oppilaiden mielestä, joista 17 % piti ötököiden tutkimisesta erittäin paljon.

Viimeiseksi taideryhmään osallistuneilta oppilailta tiedusteltiin kysymyksessä kaksi, että kuinka paljon he pitivät mielikuvituseliön tekemisestä. Suosituinta mielikuvituseliön tekeminen oli planktonryhmään kuuluneiden oppilaiden mielestä, joista 67 % piti sen tekemisestä erittäin paljon.

Monivalintakysymysten vastauksista voidaan päätellä, että mielikuvituseliön tekeminen sekä näytteiden tutkiminen mikroskoopilla ovat olleet oppilaiden mielestä suosituimpia. Mielikuvituseliön tekeminen oli suosituinta taideryhmän, planktonryhmään kuuluneiden oppilaiden mielestä, joista 67 % piti sen tekemisestä erittäin paljon. Näytteiden tutkiminen mikroskoopilla oli suosituinta ei-taideryhmäläisten, planktonryhmään kuuluvien oppilaiden mielestä, joista 67 % piti sen tekemisestä erittäin paljon. Lisäksi näytteiden ottaminen on ollut oppilaiden mielestä suositua.

6.5.2 Luontokoulupäivän mieleen painuneimmat asiat

Seuraavassa luvussa kerron pääkohdat kyselyn tuloksista liittyen kolmanteen kysymykseen, joka oli avoin kysymys. Kysymyksessä kolme oppilaita pyydettiin kirjoittamaan kolme asiaa, jotka heidän mielestään olivat mieleen painuvimpia luontokoulupäivässä, ja perustelemaan, että miksi. Suurimmassa osassa vastauksista oppilaat olivat vain luetelleet kolme mieleenpainuvinta asiaa, ja he olivat jättäneet mielipiteensä perustelematta. Kolmanteen kysymykseen vastasivat kaikki oppilaat sekä ei-taideryhmästä että taideryhmästä.

Kerron seuraavaksi jokaisesta kysymyksestä aina mieleen painuvimmaksi asiaksi nousseen asian jokaisen pienryhmän kohdalta erikseen. Kerron ensin ei-taideryhmän vastauksista ja tämän jälkeen taideryhmän vastauksista aina mieleen painuvimmaksi asiaksi nousseen asian jokaisen pienryhmän kohdalta erikseen sekä yhteenvedon kaikkien pienryhmään osallistuneiden kohdalta. Tämän jälkeen kerron yhteenvedon kaikkien vastaajien, molempien ryhmien kesken lasketuista tuloksista. Olen liittänyt kyselyn tuloksiin myös suoria lainauksia oppilaiden vastauksista. Kaikki kyselyn eritellyt tulokset kysymykseen kolme ovat luettavissa jokaiseen pienryhmään, aarteenetsijä- plankton- ja vesiötökkäryhmään liittyen, ei-taideryhmään liittyen liitteestä 13 ja taideryhmään liittyen liitteestä 14.

Ei-taideryhmän luontokoulupäivän mieleen painuneimmat asiat

Ei-taideryhmän, aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti erilaisia saaren luonnosta tehtyjä löytöjä mieleen painuvimpina asioina luontokoulu päivästä. Tällaisia löytöjä olivat esimerkiksi kasvien ja luiden löytäminen saaresta sekä eläinten pyydystäminen imulaitteella. Planktonryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti mikroskoopilla tutkimista mieleen painuvimpana asiana ja vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 62,5 % piti mikroskoopilla tutkimista ja merestä löytyneitä meduusoja mieleen painuvimpina asioina.

Yksi ei-taideryhmän vesiötökkäryhmään kuulunut poika piti merestä löytyneitä meduusoja mieleen painuvimpana asiana luontokoulupäivästä ja hän oli kirjoittanut vastauksessaan näin: *”Kun ryhmämme löysi meduusoja, se oli mahtava fiilinki.”*

Oppilaiden mieleen oli jäänyt mieleen painuvimpina asioina luontokoulupäivästä hyvin erilaiset asiat. Yksi ei-taideryhmän planktonryhmään kuulunut tyttö, oli kirjoittanut mikroskoopilla tutkimisesta näin: *”Mikroskoopilla oli kiva tutkia veden planktoneita, vaikka nyt hiukan ällöttää koskea merivesiin ja muihin, kun tietää että siellä on miljoonia eliöitä.”* Yksi ei-taideryhmän vesiötökkäryhmään kuulunut poika oli kirjoittanut luontokoulun mieleenpainuvimmista asioista näin: *”Päivä oli kaikin puolin erittäin onnistuneesti järjestetty. Miellyttäviä kokemuksia olivat varsinkin näytteiden otto ja tutkiminen käytännössä. Viihdyin luontokoulussa siis erittäin*

hyvin. Sää olisi kuitenkin voinut olla parempi, mutta siihen tuskin ihminen voi vaikuttaa.”

Kaksi ei-taideryhmän aarteenetsijäryhmään kuulunutta tyttöä oli pitänyt akvaariotaloon tutustumista mieleen painuvimpana asiana, ja he ovat kirjoittaneet vastauksissaan näin: *”Akvaariotalon kalat olivat hauskoja ja jänniä. Kampelat olivat kiinnostavia, koska ne uivat toisella kyljellään.”*
”Tutustuminen akvaariotaloon. Erityisesti kampelat jäivät mieleen hassulla ulkonäöllään.”

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien ei-taideryhmään osallistuneiden oppilaiden vastauksista. Yhteenvedon mukaan 57 % vastaajista oli sitä mieltä, että mieleen painuvimpia asioita päivässä oli mikroskoopilla tutkiminen. 43 % vastaajista piti akvaariotaloon tutustumista ja 30 % vastaajista piti luonnosta tehtyjä löytöjä mieleen painuvimpina asioina. 26 % oli sitä mieltä, että näytteiden ottaminen, meduusat ja taidenäyttelyt olivat mieleen painuvimpia asioita. 13 % oli sitä mieltä, että saaren katseleminen ja luonnossa kierteleminen olivat mieleen painuvimpia asioita. ja 9 % oli sitä mieltä, että kiikarien käyttäminen oli mieleen painuvimpia asioita. 4 % vastaajista piti joko venematkaa saareen, ötököitä, saaren historiaa, onnistuneesti järjestettyä päivää, uuden oppimista, jännittävää ”varokaa sammakoita” –kylttiä tai kalliolampeen kaatumista sekä sen jälkeen pahalle haisemista mieleen painuvimpina asioina.

Taideryhmän luontokoulupäivän mieleen painuneimmat asiat

Taideryhmän, aarteenetsijäryhmään sekä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 83 % piti MP3-soittimen katoamiseen liittyviä asioita luontokoulupäivän mieleen painuvimpina asioina. Taideryhmän, vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 71 % piti merestä löytyneitä meduusoita mieleen painuvimpina asioina.

Kaksi taideryhmän, vesiötökkäryhmään kuulunutta tyttöä oli pitänyt merestä löydettyjä meduusoja mieleen painuvimpana ja he kirjoittivat vastauksissaan näin: *”Meduusan nappaaminen, koska en ollut ennen nähnyt niin pientä meduusaa.”* *”Löysimme myös kaksi kuollutta meduusaa. Niitä oli jännä tutkia, koska en ollut ennen nähnyt meduusaa. Ikävä kyllä, toinen meduusoista hajosi.”*

Yksi taideryhmän, planktonryhmään kuulunut tyttö oli pitänyt luonnosta tehtyjä löytöjä mieleen painuvimpana ja hän kirjoitti vastauksessaan näin: *”-----n kala, koska se laitettiin akvaarioon.”* Myös yksi aarteenetsijäryhmään kuulunut poika oli pitänyt luonnosta tehtyjä löytöjä mieleen painuvimpana ja hän kirjoitti vastauksessaan näin: *”Ötököiden haavitus, koska se oli niin hauskaa”.*

Yksi taideryhmän aarteenetsijäryhmään kuulunut poika oli pitänyt akvaariotaloon tutustumista mieleen painuvimpana asiana luontokoulupäivässä

ja hän oli kirjoittanut vastauksessaan näin: ”Akvaarioon tutustuminen, kalat jäi mieleen”.

Yksi taideryhmän vesiötökkäryhmään kuulunut tyttö oli pitänyt näytteiden tutkimista mieleen painuvimpana asiana, ja hän oli kirjoittanut vastauksessaan näin: ”Näytteiden tutkiminen, koska niitä oli kiva katsoa mikroskoopin alta. Ne liikkui niin oudosti, siis yritti päästä pois.”

Avointen kysymysten vastauksista eri pienryhmien kohdalta voidaan päätellä, että merestä löytyneet meduusat ja MP3-soittimeen liittyvät asiat ovat jääneet päällimmäisenä oppilaiden mieleen

Avointen kysymysten vastauksista voidaan päätellä koko taideryhmän osalta, että MP3-soittimeen katoamiseen liittyviä asioita pidettiin mieleen painuvimpina asioina, jolloin se oli 68:n % mielestä mieleen painuvimman asia luontokoulupäivässä. Tämän lisäksi 37:n % mielestä mielikuvituseliön tekeminen koettiin mieleen painuvimpana asiana. Yksi taideryhmän planktonryhmään kuulunut oppilas oli kirjoittanut mielikuvituseliön tekemisestä näin: ”Mielikuvituseliön tekeminen oli kivaa, kun sai tehdä mitä vaan, ilman rajoitteita.” 32 % oli sitä mieltä, että mikroskoopilla tutkiminen ja luonnosta tehdyt erilaiset löydöt olivat mieleen painuvimpia asioita. 26 % oli sitä mieltä, että merestä löytyneet meduusat ja ruokailu olivat mieleen painuvimpia asioita. Joko saaren katselu ja luonnossa kiertely tai akvaariotaloon tutustuminen olivat 10,5:n % mielestä mieleen painuvimpia asioita. 5:n % mielestä luontokoulu oli jäänyt mieleen ”pikkulasten leikkipaikkana”.

Yhteenveto molempien ryhmien luontokoulupäivän mieleen painuneimmista asioista

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien vastaajien sekä ei-aideryhmään että taideryhmään kuuluvien oppilaiden vastauksista. Yhteenvedosta puuttuu mielikuvituseliön tekemiseen liittyvät vastaukset, koska sen tekemiseen osallistui vain taideryhmäläiset. Yhteenvedon mukaan mieleen painuvimpia asioita ovat olleet 31:n % mielestä luonnosta tehdyt erilaiset löydöt. 29 % on pitänyt akvaariotaloon tutustumista ja 26 % on pitänyt meduusoita mieleen painuvimpina asioina. 24:n % mielestä ruokailu ja 19:n % mielestä näytteiden ottaminen ovat olleet mieleen painuvimpia asioita. 14:n % mielestä taidenäyttelyt ja 12:n % mielestä saaren katselu ja luonnossa kiertely sekä 5:n % mielestä kiikarien käyttäminen olivat mieleen painuvimpia asioita. 2:n % mielestä venematka saareen, saaren ötökät, saaren historia, onnistuneesti järjestetty päivä, uuden oppiminen, jännittävä ”varokaa sammakoita” –kyllä, luontokoulupäivää ”pikkulasten leikkipaikkana” pitäminen ja kalliolampeen kaatuminen ja sen jälkeen pähkälle haiseminen olivat mieleen painuvimpia asioita.

Oppilaiden kirjoittamista vastauksista voidaan päätellä, että luontokoulupäivä on herättänyt oppilaissa hyvin monenlaisia tunteita. Kaikki heränneet tunteet eivät välttämättä ole olleet positiivisia. Esimerkiksi yksi ei-

taideryhmän planktonryhmään kuulunut poika piti luonnosta tehtyjä löytöjä mieleen painuvimpina asioina luontokoulupäivässä, hän oli kirjoittanut vastauksessaan näin: ” *Linnunraadot, koska ne olivat niin järkyttäviä ja ällöttäviä* ”.

Myös akvaariotaloon tutustuminen oli oppilaiden mielestä sekä mielenkiintoista että tunteita herättävää. Esimerkiksi yksi ei-taideryhmän planktonryhmään kuulunut tyttö piti akvaariotaloon tutustumista mieleen painuvimpana asiana luontokoulupäivästä ja hän oli kirjoittanut vastauksessaan näin: ”*Toinen juttu oli akvaariotalon seinällä oleva siira, ja muut ötökät (kuvat siis), koska inhoan nilviäisiä yli kaiken.* ”

Avointen kysymysten vastauksista voidaan päätellä koko ei-taideryhmän osalta, että mikroskoopilla tutkiminen sekä erilaiset saaren luonnosta tehdyt löydöt ovat olleet mieleen painuvimpia asioita luontokoulupäivässä. Kaikkien vastaajien kesken tehdyn yhteenvedon mukaan mikroskoopilla tutkimista piti mieleen painuvimpana 57 % vastaajista ja ei-taideryhmän, aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista sitä piti mieleen painuvimpana 67 %.

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien taideryhmään osallistuneiden oppilaiden vastauksista. Yhteenvedon mukaan mieleen painuvimpia asioita päivässä olivat 68:n % mielestä MP3-soittimen katoamiseen liittyvät asiat. 37 % oli sitä mieltä, että mielikuvituseliön tekeminen oli mieleen painuvimpia asioita. 32 % oli sitä mieltä, että mikroskoopilla tutkiminen ja luonnosta tehdyt erilaiset löydöt olivat mieleen painuvimpia asioita. 26 % oli sitä mieltä, että merestä löytyneet meduusat ja ruokailu olivat mieleen painuvimpia asioita. Saaren katselu ja luonnossa kiertely sekä akvaariotaloon tutustuminen olivat 10,5:n % mielestä mieleen painuvimpia asioita. 5:n % mielestä luontokoulu oli jäänyt mieleen ”*pikkulasten leikkipaikkana*”.

6.5.3 Luontokoulupäivässä ei ollut oppilaiden mielestä mukavaa, koska...

Seuraavassa luvussa kerron pääkohdat kyselyn tuloksista liittyen neljänteen kysymykseen, joka oli avoin kysymys. Kysymyksessä neljä oppilaita pyydettiin kirjoittamaan kolme asiaa, jotka heidän mielestään eivät olleet mukavia asioita luontokoulupäivässä ja perustelemaan miksi. Suurimmassa osassa vastauksista oppilaat olivat vain luetelleet kolme asiaa ja he olivat jättäneet mielipiteensä perustelematta. Neljänteen kysymykseen vastasivat kaikki oppilaat sekä ei-taideryhmästä että taideryhmästä.

Kerron seuraavaksi jokaisesta kysymyksestä aina vastauksen jokaisen pienryhmän kohdalta erikseen. Kerron ensin ei-taideryhmän vastauksista ja tämän jälkeen taideryhmän vastauksista jokaisen pienryhmän kohdalta erikseen ne asiat jotka eivät olleet luontokoulupäivässä oppilaiden mielestä mukavia sekä yhteenvedon kaikkien pienryhmään osallistuneiden kohdalta. Tämän jälkeen kerron yhteenvedon kaikkien vastaajien, molempien ryhmien kesken lasketuista tuloksista. Olen liittänyt kyselyn tuloksiin

myös suoria lainauksia oppilaiden vastauksista. Kaikki kyselyn eritellyt tulokset kysymykseen neljä ovat luettavissa jokaiseen pienryhmään, aarteenetsijä-, plankton- ja vesiötökkäryhmään liittyen sekä ei-taideryhmään liittyen liitteestä 15 ja taideryhmään liittyen liitteestä 16.

Ei-taideryhmän vastaukset

Ei-taideryhmäläisistä aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 67 % koki huonon sään kielteisenä asiana luontokoulupäivässä. Ei-taideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 17 % oli sitä mieltä, että joko huono sää, luonnossa liikkuminen, pietaryrtin voimakas tuoksu, mikroskoopin liian vähäinen käyttäminen tai Harakan luontokoulun järjestämä käsienpesutapa ei ollut mukavaa luontokoulupäivässä. Ei-taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 37,5 % koki huonon sään kielteisenä asiana luontokoulupäivässä.

Oppilaat olivat vastanneet kysymykseen neljä hyvin monella tavalla. 9 % ei-taideryhmään osallistuneista oppilaista olisi toivonut luontokoulupäivään enemmän mikroskoopin käyttöä. Yksi ei-taideryhmän planktonryhmään kuulunut poika oli kirjoittanut luontokoulupäivän kokemuksistaan näin: *”Oli hieman ikävää, kun ei ollut niin paljon mikroskoopin käyttöä. Se nääs on niin kivaa.”* Yksi taideryhmän aarteenetsijäryhmään kuulunut tyttö oli luontokoulupäivän kokemuksistaan näin: *”Sateessa kulkeminen, siinä tuli vaatteet ja kengät litimäriksi. Kun kerrottiin saaren historiasta. Se ei kiinnostanut niin paljon. Lintujen luiden näkeminen, se oli aika ällöttävää”* Toinen ei-taideryhmän planktonryhmään kuulunut poika oli kirjoittanut luontokoulupäivän kokemuksistaan näin: *”Mielestäni luonnossa kulkeminen ei ollut mukavaa, koska olen kaupunkilainen.”* Toinen taideryhmän aarteenetsijäryhmään kuulunut tyttö oli kirjoittanut luontokoulupäivän kokemuksistaan näin: *”Akvaariotaloon tutustuminen, koska asiat siellä olivat jo ennestään tuttuja, eikä asia kauheasti kiinnostanut siellä sen lisäksi että piti koko ajan seistä.”*

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien ei-taideryhmään osallistuneiden oppilaiden vastauksista. Yhteenvedon mukaan luontokoulussa ei ollut mukavaa 43:n % mielestä huono sää. 9 % oli sitä mieltä, että pietaryrtin voimakas tuoksu ei ollut mukavaa. 9 % mielestä päivässä ei ollut mitään valittamista. 4 % oli sitä mieltä, että joko luonnossa liikkuminen, mikroskoopin liian vähäinen käyttäminen, Harakan luontokoulun järjestämä käsienpesutapa, saaren historia, mikroskoopilla tutkiminen, saaren taidenäytelyt, liian vähäinen vapaa-aika tai liian pienet näytteet mikroskoopilla tutkittaessa eivät olleet mukavia asioita luontokoulupäivässä. Avointen kysymysten vastauksista voidaan päätellä koko ei-taideryhmän osalta, että luontokoulupäivän huono sää koettiin kielteisenä asiana luontokoulupäivässä.

Taideryhmän vastaukset

Taideryhmäläisistä aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 33 % vastaajista koki kielteisenä MP3-soittimeen liittyvät asiat. Taideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 50 % koki kielteisenä MP3-soittimeen liittyvät asiat. Taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 71:n % mielestä MP3-soittimeen liittyvät asiat koettiin kielteisinä asioina luontokoulupäivään liittyen.

Yksi taideryhmän, vesiötökkäryhmään kuulunut tyttö oli kirjoittanut luontokoulupäivän kokemuksistaan näin: *”No se, että siellä tuuli ja oli tosi viilettä. Ja joskus kun ne ötökät karkasivat, niin se oli ällöttävää.”*

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien taideryhmään osallistuneiden oppilaiden vastauksista. Yhteenvedon mukaan 53 % vastaajista koki kielteisenä MP3-soittimeen liittyvät asiat. 26 % vastaajista ei ollut tyytyväisiä henkilökuntaan. 10,5 % vastaajista koki huonon sään kielteisenä asiana. 10,5 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulupäivässä ei ollut mitään valittamista. 5 % oli sitä mieltä, että aarteenetsintä oli tylsää ja mielikuvituseliön tekeminen typerää. 5 % oli myös sitä mieltä, että luontokoulupäivässä ei ollut mukavaa, koska siellä ei saanut syödä ja siellä yleensä kaiken tekeminen koettiin kielteisenä asiana.

Yhteenvedo molempien ryhmien vastauksista

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien vastaajien sekä ei-taideryhmään että taideryhmään kuuluvien oppilaiden vastauksista. Yhteenvedon mukaan 29 % vastaajista koki huonon sään kielteisenä asiana luontokoulupäivässä ja 24 % vastaajista koki MP3-soittimeen liittyvät asiat kielteisinä asioina. 12 % vastaajista ei ollut tyytyväinen luontokoulun henkilökuntaan. 9,5 % vastaajista ei ollut mitään valittamista luontokoulupäivästä. 5 % vastaajista koki joko saaren hajun tai eläinten raatojen etsimisen ja näkemisen kielteisinä asioina. 2 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulupäivässä ei ollut mukavaa joko luonnossa liikkuminen, mikroskoopin liian vähäinen käyttäminen, luontokoulun järjestämä käsienpesutapa, saaren historia, mikroskoopilla tutkiminen, saaren taidenäyttelyt, liian vähäinen vapaa-aika, liian pienet näytteet mikroskoopilla tutkittaessa tai ötökät jotka karkasivat näytteitä tutkittaessa. 2 % vastaajista oli myös sitä mieltä, että joko yleensä luontokoulussa tekeminen oli tylsää, mielikuvituseliön tekeminen oli typerää tai aarteiden etsiminen tylsää. 2 % vastaajista oli myös sitä mieltä, että luontokoulupäivän aikana ei saanut syödä, joka ei kylläkään pitänyt paikkaansa.

Kaikissa oppilaiden antamissa vastauksissa sään vaikutus luontokoulupäivään sekä MP3-soittimeen liittyvät asiat ovat nousseet vahvasti esille. Oppilaat ovat myös olleet tyytymättömiä luontokoulun henkilökuntaan. Olen itse aika yllätynyt oppilaiden antamasta palautteesta luontokoulun henkilökunnan suhteen. Itse koen tekemäni havainnointini pohjalta oppilaiden

tyytymättömyyden henkilökunnan toimintaan johtuneen pääasiassa MP3-soittimeen liittyvään tapaukseen, jossa oppilaat kokivat, että heitä kohdeltiin väärin, kun heitä epäiltiin varkaiksi ja heidän kassinsa ja taskunsa tutkittiin. Varsinaisen luontokoulupäivätoiminnan aikana ei mielestäni ollut voimakkaasti havaittavissa oppilaiden tyytymättömyyttä henkilökunnan toimintaan.

6.5.4 Luontokoulupäivään toivottiin lisää

Seuraavassa luvussa kerron pääkohdat kyselyn tuloksista liittyen viidenteen kysymykseen, joka oli avoin kysymys. Kysymyksessä viisi oppilaita pyydettiin kirjoittamaan, että mitä he olisivat toivoneet lisää luontokoulupäivään. Viidenteen kysymykseen vastasivat kaikki oppilaat sekä ei-aideryhmästä että aideryhmästä.

Kerron seuraavaksi jokaisesta kysymyksestä aina vastauksen jokaisen pienryhmän kohdalta erikseen. Kerron ensin ei-aideryhmän vastauksista ja tämän jälkeen aideryhmän jokaisen pienryhmän kohdalta erikseen vastauksista ne asiat, joita päivään toivottiin eniten sekä yhteenvedon kaikkien pienryhmään osallistuneiden kohdalta. Tämän jälkeen kerron yhteenvedon kaikkien vastaajien, molempien ryhmien kesken lasketuista tuloksista. Kaikki kyselyn eriteltyt tulokset kysymykseen viisi ovat luettavissa jokaiseen pienryhmään, aartenetsijä- plankton- ja vesiötökkäryhmään liittyen, ei-aideryhmään liittyen liitteestä 17 ja aideryhmään liittyen liitteestä 18.

Ei-aideryhmäläisten vastaukset

Ei-aideryhmäläisistä aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 33 % vastaajista ei olisi toivonut luontokoulupäivään mitään lisää. Ei-aideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 33 % vastaajista olisi toivonut pidempää matkaa saareen. Ei-aideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 25 % vastaajista olisi toivonut pidempää luontokoulupäivää.

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien ei-aideryhmään osallistuneiden oppilaiden vastauksista. 17 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulupäivään ei tarvitse lisätä mitään. 13 % vastaajista olisi toivonut luontokoulupäivään enemmän vapaa-aikaa. 9 % vastaajista oli sitä mieltä, että matka saareen olisi voinut olla pidempi sekä luontokoulupäivä olisi voinut kestää kauemmin. 9 % vastaajista oli myös sitä mieltä, että sateisesta säästä johtuen päivän aikana olisi voinut olla enemmän sisällä. 4 % vastaajista oli sitä mieltä, että saareissa olisi voinut olla kiinnostavimpia näyttelyitä, mikroskoopin käyttöä olisi voinut olla enemmän ja akvaarioiden kalavali-koima olisi voinut olla suurempi. 4 % vastaajista olisi toivonut myös enemmän tietoa kampeloista ja saaren historiasta, enemmän ötököiden etsimistä, sekä enemmän tekemistä, yhdessä oloa ja opetusta. Lisäksi 4 %

vastaajista olisi toivonut enemmän kiinnostavuutta, enemmän jännittäviä eliöitä sekä aurinkoisempaa säätä luontokoulupäivään.

Taideryhmäläisten vastaukset

Taideryhmäläisistä aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 33 % olisi toivonut luontokoulupäivään enemmän erilaista tekemistä ja tutkimista luonnossa. Taideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 67 % olisi toivonut luontokoulupäivään enemmän vapaa-aikaa. Taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 25 % vastaajista olisi toivonut luontokoulupäivään kivoja leikkejä.

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien ei-taideryhmään osallistuneiden oppilaiden vastauksista. 26 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulupäivässä olisi voinut olla enemmän luonnossa tekemistä ja tutkimista. 21 % vastaajista olisi toivonut vapaa-aikaa lisää. 16 % vastaajista olisi toivonut enemmän mahdollisuutta syödä. 10,5 % vastaajista ei olisi toivonut luontokoulupäivään mitään lisää. Kivoja leikkejä ja MP3-soittimesta parempaa huolehtimista henkilökunnan taholta olisi toivonut 10,5 % vastaajista. 5 % vastaajista olisi toivonut enemmän mikroskoopin käyttämistä sekä itsenäistä toimintaa. Lisäksi 5 % vastaajista oli sitä mieltä, etteivät he haluaisi tulla uudestaan luontokouluun.

Yhteenvedo molempien ryhmien vastauksista

Olen myös tehnyt yhteenvedon kaikkien vastaajien sekä ei-taideryhmään että taideryhmään kuuluvien oppilaiden vastauksista. Yhteenvedon mukaan 17 % oli sitä mieltä, että luontokoulupäivässä olisi voinut olla enemmän vapaa-aikaa. 14 % vastaajista ei olisi toivonut luontokoulupäivään mitään lisää. Saareen olisi voinut olla pidempi matka ja luontokoulupäivä olisi voinut kestää pidempään 4,5: % mielestä. MP3-soittimesta parempaa huolehtimista henkilökunnan taholta olisi toivonut 4,5 % vastaajista. Lisäksi 4,5 % vastaajista oli joko sitä mieltä, että huonosta säästä johtuen päivän aikana olisi voinut olla enemmän sisällä tai päivä olisi voinut sisältää kivoja leikkejä. 2 % vastaajista oli joko sitä mieltä, että saarella olisi voinut olla kiinnostavampia näyttelyitä, enemmän mikroskoopin käyttämistä, lisää kiinnostavuutta, aurinkoista, enemmän tietoa kampeloista, enemmän yhdessä oloa ja opetusta, lisätietoa saaren historiasta, tai enemmän ötököiden tutkimista. Myös akvaarioiden kalavalikoima olisi saanut olla 2:n % mielestä suurempi. Lisäksi 2 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulupäivä olisi joko voinut olla pidempi, saarella olisi voinut olla enemmän jännittäviä eliöitä tai päivässä olisi voinut olla enemmän itsenäistä toimintaa. Lisäksi 2 % vastaajista oli sitä mieltä, etteivät he haluaisi tulla uudestaan luontokouluun.

6.6 Tutkimuspäiväkirjan merkitys opinnäytetyöprosessissa

Tutkimuspäiväkirjalla on ollut tärkeä osan opinnäytetyön tekemisessä. Olen kirjoittanut koko opinnäytetyöprosessin ajan tutkimuspäiväkirjaani ylös lukemani kirjallisuuden herättämiä ajatuksia, huomioita, tulkintamahdollisuuksia, oivalluksia sekä molempiin toimintakokeilupäiviin liittyviä havaintoja sekä omia tuntemuksia. Koen, että siitä on ollut minulle paljon hyötyä opinnäytetyöraporttia kirjoittaessani sekä tuloksia analysoidessani.

7 ARVIOINTI

Tässä luvussa perehdytään tarkemmin opinnäytetyöprosessin arviointiin. Esittelen tässä luvussa sen, kuinka onnistuneita tutkimusmenetelmien valinnat olivat sekä arvion omaa opinnäytetyöprosessiani.

7.1 Tutkimusmenetelmien valinnan onnistuminen

Opinnäytetyössäni käyttämäni tutkimusmenetelmät olivat pääasiassa onnistuneesti valittu. Asiantuntijahaastattelut toimivat opinnäytetyössäni suunnan avaajina ja sain niiden kautta tietoa taidekasvatuksesta ja ympäristökasvatuksesta sekä taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta sekä tietoa opinnäytetyöprosessin suunnitteluun. Havainnointi toimi opinnäytetyössäni kyselyn tukena aineistoa analysoitaessa. Apuhavainnoijien tekemien havaintojen kautta sain laajemman kuvan luontokoulupäivästä, kuin mitä olisin saanut yksin havainnoimalla. Toisaalta minun olisi kannattanut ottaa apuhavainnoijiksi sellaisia henkilöitä, jotka eivät itse olisi osallistuneet luontokoulupäivän toimintaan, vaan olisivat toimineet täysin ulkopuolisina havainnoijina. Nyt toteutetussa havainnoissa oli eroja sekä apuhavainnoijien että minun tekemiäni havaintojen välillä. Uskon tämän johduneen siitä, että apuhavainnoijat olivat havainnoineet pääasiassa opettamansa pienryhmän toimintaa, ja että apuhavainnoijien oli vaikeaa asettaa opettamansa toiminnan aikana samalla myös ulkopuolisen havainnoijan asemaan.

Kysely toimi opinnäytetyössäni tärkeimpänä tutkimusmenetelmänä. Sain kyselyn kautta tietoa oppilaiden kokemuksista luontokoulupäivään liittyen. Oppilaat olivat vastanneet kyselyn avoimin kysymyksiin melko lyhyesti. Olisin kaivannut syvempää tietoa oppilaiden kokemuksista luontokoulupäivään liittyen. Minun mielestäni olisi ollut järkevää, jos olisin tehnyt kyselyn lisäksi yksilöhaastattelun teemahaastatteluna molempien ryhmien: ei-taideryhmän ja taideryhmän satunnaisesti valitulle 3-4 oppilaalle. Hirsjärven ym. (2004, 196-197) mukaan haastattelua pidetään yhdenlaisena keskusteluna. Tavallisessa keskustelussa molemmat osapuolet ovat yleensä tasavertaisia kysymysten asettamisessa ja vastausten antamisessa. Haastattelussa puolestaan haastattelijä ohjaa keskustelua. Tutkimustarkoituksessa haastattelu ymmärretään systemaattisena tiedonkeruun muotona, jolla on tavoitteet, ja jonka avulla pyritään saamaan mahdollisimman luon-

tettavaa ja pätevää tietoa. Minun olisi kannattanut käyttää satunnaisotannalla valituille sekä ei-taideryhmän että taideryhmän 3-4 oppilaalle teema-haastattelua, jolloin haastattelun aihepiirit olisivat olleet minulla jo etukäteen tiedossa, mutta kysymyksillä ei olisi ollut tarkkaa muotoa ja järjestystä.

Haastattelun kautta olisin mahdollisesti voinut saanut syvempää tietoa oppilailta heidän kokemuksistaan luontokoulupäivään liittyen. Olisin voinut kysyä oppilailta esimerkiksi, että miltä luontokoulupäivä heistä tuntui, mitä he oppivat päivän aikana ja saavutettiinkö päivälle asetetut tavoitteet. Lisäksi olisin voinut kysyä taideryhmän oppilailta, että miltä taidepainotteisen toiminnan tekeminen tuntui. Oivalsivatko oppilaat jotakin sellaista taidepainotteisen toiminnan kautta ympäristökasvatuksesta, mitä he eivät olisi muuten oivaltaneet?

Ajattelin toimintakokeilupäivien jälkeen, että kyselyn vastaukset luetuani päätän, käynkö tekemässä kummallekin ryhmälle vielä yksilöhaastattelut 3–4 oppilaalle. Valitettavasti sain viimeiset kyselyt takaisin itselleni vasta kuuden viikon päästä viimeisen toimintakokeilupäivän toteutumisesta. Siinä vaiheessa yksilöhaastatteluiden tekeminen olikin jo liian myöhäistä, koska opinnäytetyön palautuspäivä alkoi olla jo käsillä, ja kyselyt täytyi vielä analysoida ja opinnäytetyö kirjoittaa loppuun ennen opinnäytetyön palauttamista, joten valitettavasti en nyt saanut opinnäytetyöni tulosten analysointiin niin syvällistä tietoa, kuin olin ajatellut saavani.

7.2 Oma arviointi opinnäytetyöprosessista

Olen tämän opinnäytetyöprosessin aikana oppinut todella paljon. Olen oppinut etsimään tietoa erilaisista lähteistä. Olen etsinyt tietoa haastatteleamalla, tutustumalla aihetta sivuvaan kirjallisuuteen sekä käyttämällä internetiä tiedonlähteenä. Minulla on ollut mahdollisuus perehtyä tarkemmin luontokoulutoimintaan, ympäristökasvatukseen sekä taidepainotteiseen ympäristökasvatukseen käytännössä sekä tutustumalla aihetta käsittelevään kirjallisuuteen. Olen myös saanut olla seuraamassa 7.-luokkalaisten nuorten toimintaa ja heidän opettamistaan ja ohjaamistaan toimintakokeilupäivien aikana, josta minulla ei ole paljoa aikaisempaa kokemusta.

Olen opinnäytetyöprosessin aikana oppinut asiantuntijahaastattelun tekemistä, kyselylomakkeen laadintaa, oppilaiden havainnointia toimintakokeilupäivien aikana sekä kirjaamaan tekemiäni havaintoja ja huomioita tutkimuspäiväkirjaani. Näiden lisäksi olen saanut opetella tekemään aineiston analysointia, josta minulla ei ole ollut aikaisempaa kokemusta.

Opinnäytetyöprosessi on ollut ammatillisesti hyvin kasvattavaa. Opinnäytetyöprosessini on muotoutunut vähitellen sellaiseksi, kuin sen olen nyt tässä raportissani esittänyt. Olen opinnäytetyöprosessin edetessä ollut välillä hyvin hämmennyksissä, ja epätietoinen opinnäytetyöni kokonaisuudesta. Opinnäytetyöni on löytänyt suuntansa pikkuhiljaa. Olen saanut tehdä yhteistyötä eri yhteistyötahojen kanssa. Olen opinnäytetyöni edistyessä

saanut hyvää tukea, kannustusta ja ohjeita Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjaavalta opettajaltani Leena Ruopalta, tutkimusmenetelmien vastaavalta opettajalta Anita Sieversiltä, äidinkielen lehtorilta (FM) Saija Honkalalta sekä opponentiltani Marika Kinnuselta. Lisäksi olen saanut tukea Harakan luontokoulun perustamalta opinnäytetyöni ohjausryhmältä, johon ovat kuuluneet Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen johtava ympäristökasvattaja Kaisa Pajanen, Harakan saaren luontokouluopettaja Jarkko Nikkilä sekä kuvataideopettaja (TaM) Mari Järvinen. Edellä mainittujen henkilöiden lisäksi olen saanut tukea opinnäytetyöhöni haastattelemiltani henkilöiltä; tekstiilitaiteilija Aino Favenilta sekä kuvaamataidonopettaja (TaM) Niina Mykrältä. Haluan myös kiittää Resson peruskoulun biologian opettajia Marika Lankista ja Päivi Lindforsia heidän avustaan kyselyn toteuttamisessa. Myös Harakan luontokouluavustaja Veera Rönköllä on ollut merkittävä rooli opinnäytetyössäni luontokouluavustajana toimiessaan sekä kuvatessaan taidepainotteista toimintaa mielikuvituseliön tekemiseen liittyen. Haluankin antaa kaikille opinnäytetyöni valmistumista tukeneille henkilöille lämpimät kiitokset heidän avustaan ja tuestaan.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni toimeksiantajana oli Helsingin kaupungin, Ympäristökeskuksen alaisuudessa, Harakan saarella, Harakan luontokeskuksessa toimiva Harakan luontokoulu. Opinnäytetyöni sisällöllisenä tavoitteena oli tehdä toimintakokeilu yhteistyössä Helsingissä Harakan saarella toimivan luontokoulun sekä Helsingissä toimivan Resson peruskoulun kanssa. Opinnäytetyössäni selvitettiin sitä, kuinka taidepainotteinen ympäristökasvatus soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa. Tavoitteenani oli saada tutkimukseni kautta sellaista tietoa, jonka perusteella Harakan luontokoulun henkilökunta päättää, että kehittävätkö he luontokoulun toimintaa jatkossa niin, että luontokoululaisilla olisi mahdollisuus saada tutkimuspainotteisen ympäristökasvatuksen lisäksi taidepainotteista ympäristökasvatusta.

Tekemäni tutkimuksen kautta saatiin vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyössäni haettiin vastausta, että miten taidekasvatus soveltuu osaksi luontokoulutoimintaa. Tutkimuksessa sekä eitaideri ryhmälle ja taideryhmälle toteutettujen kyselyjen monivalintakysymysten vastauksista voidaan päätellä, että taidepainotteisen toiminnan yhdistäminen luontokoulutoimintaan on suositeltavaa. Mielikuvituseliön tekeminen sekä näytteiden tutkiminen mikroskoopilla olivat oppilaiden mielestä suosituimpia asioita luontokoulupäivässä. Mielikuvituseliön tekeminen oli suosituinta taideryhmän, planktonryhmään kuuluneiden oppilaiden mielestä, joista 67 % piti sen tekemisestä erittäin paljon. Avointen kysymysten tuloksissa mielikuvituseliön tekeminen ei noussut yhtä suosituksi, kuin monivalintakysymysten tuloksissa.

Kaikkien taideryhmän oppilaiden kyselyn vastauksista liittyen kysymyksen kolme tehdyn yhteenvedon mukaan mieleen painuvimpia asioita päivässä olivat 68:n % mielestä MP3-soittimen katoamiseen liittyvät asiat. 37

% oli sitä mieltä, että mielikuvituseliön tekeminen oli mieleen painuvimpia asioita. 32 % oli sitä mieltä, että mikroskoopilla tutkiminen ja luonnosta tehdyt erilaiset löydöt olivat mieleen painuvimpia asioita. 26 % oli sitä mieltä, että merestä löytyneet meduusat ja ruokailu olivat mieleen painuvimpia asioita. Saaren katselu ja luonnossa kiertely sekä akvaariotaloon tutustuminen olivat 10,5:n % mielestä mieleen painuvimpia asioita. 5:n % mielestä luontokoulu oli jäänyt mieleen ”*pikkulasten leikkipaikkana*”.

Avointen kysymysten tuloksista voidaan päätellä, että mielikuvituseliön tekeminen ei ollut niin suosittua, kuin monivalintakysymysten kautta saatujen tulosten kautta voidaan päätellä. Ajattelen, että kyselyn tuloksiin on ollut vaikuttamassa MP3-soittimen katoamiseen liittyvät asiat, koska ne nousivat niin keskeisesti esille oppilaiden vastauksissa liittyen kysymykseen kolme. Toisaalta voidaan kuitenkin todeta, että mielikuvituseliön tekeminen on ollut oppilaiden mielestä kaikista mieleenpainuvimpia asioita, jos tuloksissa ei huomioida MP3-soittimen katoamiseen liittyviä asioita.

Tästä johtuen tutkimuksen tuloksista voidaankin päätellä, että mielikuvituseliön tekeminen on ollut oppilaiden vastauksissa, sekä monivalintakysymysten että avointen kysymysten osalta suosituimpien asioiden joukossa luontokoulupäivään liittyen, jos vastauksissa ei huomioida MP3-soittimeen liittyviä vastauksia.

Taidekasvatuksen ympäristökasvatus eroaa muusta ympäristökasvatuksesta siinä, että sen lähtökohta on esteettisesti orientoitunut. Taidekasvatus antaa mahdollisuuden kokonaisvaltaisen, aisteihin, tunteisiin ja mielikuvitukseen perustuvan pohtimisen ja oppimisen. Tekemällä aistihavaintojensa ja mielikuviansa pohjalta kuvia lapsi saa mahdollisuuden hahmottaa ajatuksiaan ja tunteitaan. Ja näin hän antaa näkyvän muodon mielikuvilleen. Kuvasta tulee muisto, tallenne jo tapahtuneesta hetkestä, johon voi palata myöhemmin uudestaan. (Mäkivaara & Sarviaho 1999, 16.)

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että taidepainotteinen ympäristökasvatus lisää oppilaiden mielenkiintoa ympäristökasvatusta kohtaan ja että Harakan luontokoulun henkilökunnan on suositeltavaa lisätä jatkossa luontokoulutoimintaan taidepainotteista ympäristökasvatusta.

Mielikuvituseliön tekemistä on käytetty hyvin tuloksin myös toimintakokeilupäivien jälkeen 3–4 kertaa Harakan luontokoulun toiminnassa, luontokoulussa käyneille ryhmille. Mielikuvituseliön tekemiseen osallistuneet oppilaat ovat poikkeuksetta pitäneet sen tekemisestä. Mielikuvituseliön tekeminen vaatii kuitenkin aikaa vähintään puoli tuntia, joten lähinnä ajanpuute on rajoittanut mielikuvituseliön laajempaa kokeilua. Ajanpuutteen lisäksi sen tekemistä on rajoittanut Harakan saaren vaihteleva sää, jolloin sateisella, myrskyisellä tai kylmällä säällä mielikuvituseliön tilalla tekee mielummin jotain muuta (J. Nikkilä, henkilökohtainen tiedonanto 16.10.2007). Myös toimintakokeilupäivien jälkeen saadut positiiviset tulokset mielikuvituseliön tekemisestä osoittavat sen, että taidepainotteisen toiminnan lisääminen luontokoulutoimintaan on suositeltavaa.

Opinnäytetyössäni haettiin myös vastausta kysymykseen, että mitkä ovat ne taidekasvatukselliset menetelmät, jotka muodostavat toimivan kokonaisuuden luontokoulutoimintaan. Taidepainotteinen ympäristökasvatus on parhaimmillaan tai omimmillaan silloin, kun luova ja taiteellinen asenne koskee koko opetushanketta suunnittelusta tulosten tarkasteluun saakka. Tämän edellytyksenä on, että taiteelle ominaiset havaitsemisen, kokemuksen ja ajattelun tavat ovat värittämässä koko ympäristökasvatusprosessia. Tällöin taiteellinen toiminta ei rajoitu pelkästään esimerkiksi ympäristöä koskevan tiedollisen aineksen kuvittamiseen tai elävöittämiseen, vaan se tarjoaa aidosti oman näkökulman ja lähestymistavan sekä ympäristöön, että opettamiseen. (Mantere, 1995, 11.)

Tekemäni tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että taideryhmän kanssa käytetyssä toimintakokeilussa käytetty mielikuvituseliöharjoite soveltuu erinomaisesti taidepainotteiseksi toiminnaksi osaksi ympäristökasvatusta ja luontokoulutoimintaa. Mielikuvituseliöharjoitteen kautta oppilailla on mahdollisuus yhdistää mielikuvituseliön rakentamisessa päivän aikana saatua tietoa sekä mielikuvitusta yhteen, jolloin luontokoulutoiminnassa on huomioitu se, että luova ja taiteellinen asenne koskee koko opetushanketta suunnittelusta tulosten tarkasteluun saakka.

Opinnäytetyössäni selvitettiin myös, että minkälaisia elämyksiä ja kokemuksia taidekasvatus tuo luontokoulupäivään ja mitä taidepainotteinen työskentely tuo lisää lapsen tai nuoren suhteessa luontoon. Oppilaat olivat vastanneet tutkimuksen aikana toteutetun kyselyn avoimiin kysymyksiin melko lyhyesti. Oppilailta tiedusteltiin kysymyksessä kolme, että mitkä asiat olivat heidän mielestään mieleen painuvimpia luontokoulupäivässä ja perustelemaan miksi. Suurin osa oppilaista oli vain luetellut kome asiaa, ja jättänyt mieleipiteensä perustelematta.

Yksi taideryhmän planktonryhmään kuulunut oppilas oli kirjoittanut mielikuvituseliön tekemisestä näin: ”*Mielikuvituseliön tekeminen oli kivaa, kun sai tehdä mitä vaan, ilman rajoitteita.*” Mielestäni edellä mainittuihin kysymyksiin ei kuitenkaan saatu tutkimustuloksista suoraa vastausta. Ajattelen niin, että jos olisin saanut taideryhmälle lähettämäni kyselyt ajoissa takaisin itselleni, ja olisin nähnyt kyselyiden vastauksista, etten ollut saanut niiden kautta tarpeeksi syvällistä tietoa edellä mainittuihin kysymyksiin, niin minun olisi kannattanut toteuttaa suunnittelemani yksilöhaastattelut taideryhmään osallistuneille 3-4 oppilaalle. Näin olisin voinut saada näihin edellä mainittuihin kysymyksiin paremmin vastauksia. Valitettavasti en ehtinyt toteuttaa oppilaille yksilöhaastattelua, koska sain kyselyn tulokset itselleni vasta siinä vaiheessa, kun en enää ajallisesti ehtinyt toteuttaa yksilöhaastatteluita.

Opinnäytetyön avulla saatiin myös muuta hyvää tietoa oppilaiden kiinnostuksen aiheista luontokoulupäivän ajalta. Näistä tutkimuksen tuloksista voi olla hyötyä Harakan luontokoulutoiminnan sisällön kehittämiseksi tulevaisuudessa. En kerro näistä muista tutkimustuloksista pohdinnassani kuitenkaan enempää, koska haluan keskittyä pohdinnassani varsinaisiin tutki-

muskysymyksiin, jotka liittyvät taidepainotteisen toiminnan lisäämiseen luontokoulutoimintaan.

8.1 Kehittämisehdotukset

Kerron tässä luvussa ensin tutkimuksen aikana tekemiäni havaintojen pohjalta kehittämisehdotuksia Harakan luontokoulutoimintaan liittyen. Tämän jälkeen kerron asiantuntijahaastatteluiden sekä lähdekirjallisuuteen perehtymisen pohjalta kehittämisehdotuksia taidepainotteisen toiminnan lisäämiseksi Harakan luontokoulutoimintaan.

Tutkimuksen avulla saatiin arvokasta tietoa Harakan luontokoulun toiminnan jatkokehittämistä varten. Mielestäni olisi tärkeää, että ryhmänsä kanssa luontokouluun tulevia opettajia informoitaisiin paremmin heidän roolistaan jo ennen luontokoulupäivää. Nyt molemmissa toimintakokeilupäivissä ryhmän opettajat eivät ole ruokailun jälkeen olleet selkeästi selvillä heidän roolistaan. Mielestäni on tärkeää oppilaiden kannalta, että oman opettajansa johdolla työskentelevillä oppilailla olisi samanlaiset mahdollisuudet saada luontokoulupäivästä samanlainen kokemus kuin Harakan työntekijöiden opetuksessa olevilla oppilailla. Opettajien informoiminen etukäteen vähentäisi myös työmäärää luontokoulupäivän aikana luontokouluopettajalta ja avustajalta. Ryhmät pääsisivät heti ruokailun jälkeen aloittamaan toiminnan omana pienryhmänään, jolloin yleistä hälinääkään ei kestäisi niin kauan.

Tekemiäni havaintojen perusteella luontokoulussa olisi hyvä kiinnittää jatkossa enemmän huomiota myös aartenetsijäryhmän toimintaan ja mahdollisesti kehittää sitä. Aartenetsijäryhmän opettajaa olisi hyvä ohjeistaa oppilaille annettavasta tehtävänannosta paremmin. Mielestäni aartenetsijäryhmän oppilaat ovat eriarvoisessa asemassa muihin pienryhmiin verrattuna. Luontokoulupäivän aikana ryhmän oma opettaja työskentelee aartenetsijäryhmän kanssa. Ryhmän omalla opettajalla ei välttämättä ole aina samanlaista tuntemusta ja tietämystä kuin luontokoulun opettajilla ja luontokouluavustajalla Itämereen ja Harakan saareen ja sen eliöstöön liittyen.

Selkeillä tehtävänannoilla voitaisiin vähentää huomattavasti yleistä hälinää. Tehtävänannon ja ryhmiin jaon yhteydessä olisi tärkeää huolehtia, että kaikki oppilaat olisivat kuulolla ohjeita annettaessa. Luontokoulutoiminnan jatkokehittämisen kannalta voisi olla hyvä yhdistää myös planktonryhmän näytteiden tutkimiseen planktonin piirtämistä. Näin planktonin tutkiminen saisi uuden ulottuvuuden, siitä tulisi mielekkäämpää, ja sen avulla erilaisilla oppijoilla olisi mahdollisuus toteuttaa itseään. Muiden näytteiden tutkiminen olisi hyvä ajoittaa olemaan samaan aikaan, jolloin oppilaat saisivat paremman työskentelyrauhan. Oppilaita olisi myös hyvä informoida jo ennen ruokatuntia, että miten tauon jälkeen toimitaan.

Taidepainotteinen ympäristökasvatus eroaa muusta ympäristökasvatuksesta siinä, että sen lähtökohta on esteettisesti orientoitunut. Taidekasvatus antaa mahdollisuuden kokonaisvaltaisen, aisteihin, tunteisiin ja mielikuvi-

tukseen perustuvan pohtimisen ja oppimisen. Tekemällä aistihavaintojensa ja mielikuviansa pohjalta kuvia lapsi saa mahdollisuuden hahmottaa ajatuksiaan ja tunteitaan. Ja näin hän antaa näkyvän muodon mielikuvilleen. Kuvasta tulee muisto, tallenne jo tapahtuneesta hetkestä, johon voi palata myöhemmin uudestaan. (Mäkivaara & Sarviaho 1999, 16.) Mielestäni onnistunut taidekasvatus voi olla myös hyvä keino saavuttaa ympäristökasvatuksen tavoitteita. Luontokoulutoiminnan jatko kehittämisen kannalta voisi olla hyvä yhdistää myös planktonryhmän ja aarteenetsijäryhmän näytteiden tutkimiseen planktonin piirtämistä. Näin näytteiden tutkiminen saisi uuden ulottuvuuden, siitä tulisi mielekkäämpää, ja sen avulla erilaisilla oppijoilla olisi mahdollisuus toteuttaa itseään. Lisäksi oppilaille olisi mahdollisuus tekemiensä aistihavaintojen ja mielikuviansa pohjalta saada mahdollisuus hahmottaa ajatuksiaan ja tunteitaan. Ja näin oppilaat voisivat antaa näkyvän muodon omille mielikuvilleen.

Ajattelen, että päivän päätteessä olevaa loppuyhteenvettoa olisi myös hyvä kehittää. Loppuyhteenvedosta olisi hyvä miettiä, miten siitä saisi oppilaiden kannalta mielekkäämmän. Haluaisinkin esittää kysymyksen, motivoituisiko ryhmäläiset paremmin toimintaan, jos he saisivat itse kertoa päivän kulusta loppuyhteenvedon aikana, ja jos tämä olisi heillä tiedossa jo heti päivän alusta saakka.

Tutkimukseni aikana toteuttamani asiantuntijahaastatteluiden avulla olen saanut myös hyvää käytännönläheistä tietoa taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta. Järvisen (2007) mukaan mietittäessä luontokouluopetuksen muuttamista taidepainotteisemmaksi ympäristökasvatukseksi olisi hyvä ensin miettiä, voisiko asioita lähestyä erilaisesta näkökulmasta kuin niitä on ennen lähestytty. Oppilaat on hyvä motivoida opetettavaan toimintaan kertomalla oppilaille aluksi, miksi taide on mukana luontokoulutoiminnassa. Oppilaille voidaan kertoa, mitä tietoa oppilaille on mahdollisuus saada taidepainotteisen työskentelyn kautta. Oppilailta voi myös kysyä, millä muulla tavalla tietoa voi saada kuin tutkimalla (Järvinen, 2007). Mielestäni Harakan luontokoulutoiminnan jatkokehittämisessä on hyvä ottaa huomioon myös edellä mainitut asiat.

Mykrän (2007) mukaan ympäristökasvatus on tavallaan myös taidekasvatusta. Taide ei ole vain piirtämistä ja maalaamista, vaan taide on enemmänkin tapa kokea ja tuntea asioita. Mykrä pyrkii luontokoulunopettajan työssään aina siihen, että päivä olisi kuin performanssi, jolloin hänellä olisi mahdollisuus saada kosketus oppilaiden tunteisiin. Vasta kun hän saa yhteyden oppilaiden sisimpään, on mahdollista, että oppilaat alkavat myös toimia ympäristöasioiden puolesta (Mykrä, 2007).

Mykrä on esittänyt asiantuntijahaastattelussaan yhden käytännön läheisen tehtävän, joka hänen mielestään parhaiten kuvaa sitä mistä taiteessa ja ympäristökasvatuksessa on kysymys. Mykrän (2007) mukaan yksi tapa tutkia vesiympäristöä tieteellisen tutkimisen rinnalla on taiteellinen tutkimus. Mykrä on toteuttanut tehtävän osana 7.-luokkalaisten vesitutkimuspäivää. Luokkalaisten tehtävänä on ollut maalata edessä näkyvä jokimai-

sema mahdollisimman aidon näköisesti, niin että erilaiset kasvillisuusvyöhykkeet erottuvat yhteiselle suurelle paperille. Jokaisella pienryhmällä on ollut oma tehtävänsä, joita he ovat maalanneet (rantakasvit, ilmaversoiset, kelluslehtiset, vesi, tausta ja taivas), ja jokainen oppilas on saanut maalata sen verran, kuin yhdessä pensselillisessä on riittänyt väriä.

Kun maisemaa on maalattu yhdessä oppilaiden kanssa, Mykrä on herättänyt keskustelua siitä että, mikä voisi pilata tämän kauniin maalatun maiseman. Sitä mukaa kuin oppilaat ovat keksineet pilaavia seikkoja, Mykrä on maalaannut niitä oppilaiden maalauksen päälle. Tällaisia asioita ovat olleet esimerkiksi tehtaat, roskat, autot jne. Jokaisesta asiasta oppilaiden on täytynyt sanoa, että mitä haittaa niistä on vesistölle. Tekemistä on jatkettu luokkalaisten kanssa niin kauan, kunnes kolme tärkeintä vesistöä haittaavaa asiaa: teollisuus, maatalous ja yhdyskunnat (jätevedet, liikenne) on sanottu. Tarkoituksena on ollut, että oppilaat järkyttyvät, kun heidän hieno maalauksensa sotketaan. Seuraavaksi Mykrä on kertonut, että taiteen maisterina hän voi hoitaa kaiken jälleen kuntoon. Tämän jälkeen Mykrä on maalannut kaikki haittaavat tekijät takaisin kauniiksi maisemaksi sitä mukaa, kun oppilaat ovat keksineet, kuinka he voivat vaikuttaa juuri tällä hetkellä, ettei tämä asia pilaisi vesistöjä. Kun kaikki asiat on korjattu maalaamalla, Mykrä on kysynyt oppilailta, saiko hän maalauksen yhtä hienoksi, kuin se oli. Tietystikään häne ei saanut. Tästä johtopäätöksenä hän on todennut oppilailleen että kannattaa vaikuttaa asioihin nyt, kun ne eivät vielä ole ihan niin huonosti kuin kuvassa oli. Ja jos asiat pääsevät niin huonoon kuntoon, että kaikki huomaavat, että vesistö on pilattu, edes maisterit eivät pysty enää parantamaan tilannetta.

Lisäksi Mykrä luontokouluopettajan työssään myös opettaa oppilaita huomaamaan erilaisia asioita ympäristöstä: metsän vihreä sammalpohja koostuu monista erilaisista sammalista, jotka ovat muodoiltaan ja väreiltään hyvin erilaisia. Mykrä käyttää työssään oppilaiden kanssa jonkin verran myös piirtämistä ja maalaamista havainnoinnin apuna. Kun oppilaat joutuvat piirtämään jonkun asian, he joutuvat katsomaan sitä samalla todella ja yksityiskohtia myöten. Mielestäni Mykrän esittämät esimerkit ovat hyvin havainnollisia ja käytännönläheisiä esimerkkejä taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta. Uskon, että Harakan luontokoulutoiminnan jatkokehittämiselle voi olla hyötyä Mykrän esittämistä esimerkeistä.

Seuraavaksi haluan esitellä kehittämis ehdotuksia Harakan luontokoulu-toimintaan omaan alaani liittyen. Käsitöiden ohjaaminen kuuluu yhtenä keskeisenä osa-alueena ohjastoiminnan artonomin työnkuvaan. Tulevana ohjastoiminnan artonomina haluankin tuoda esille myös käsitöiden tekemisen yhtenä osa-alueena luontokoulutoimintaan miettiessä kehittämis ehdotuksena Harakan luontokoulutoimintaan.

Käsityötä pidetään yhtenä taidekasvatuksen osa-alueena ja se on yksi mahdollisen minän rakentaja. Varhaisiän taidekasvatusta pidetään siemenenä kädentaitojen, käsityön ja taiteen tekemiseen ja arvostamiseen. Lapsi tiedostaa ja kokee ympäröivän maailman kehonsa kautta ja sekä tunnuste-

lee kehollaan omia ääri rajojaan. Käsien tekemisen kautta lapsi oppii ympäröivästä maailmasta, ja sitä tulkitsemalla hän oppii myös itsestään, lapsi piirtää, rakentaa, naulaa, muovaa, maalaa ja ilmaisee. Tämä on merkittävää lapsen kehityksessä. Lapsi ottaa jonkun esineen ja käyttää sitä omien kokemusten ja mielikuvien ilmaisemiseen. Lapsi huomaa, että hän on luonut jotain, mitä ei ole aiemmin ollut olemassa. Tämä avaa lapselle mahdollisuuden oppimiseen ja tietämiseen ympäröivästä maailmasta, ja myös itsestä aivan uudella tavalla. Ja se toimii inhimillisen kehityksen alkuna. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 107.)

Käsityön taiteen perusopetuksen keskeisimpiä ajatuksia on, että ei painoteta teknisen taituruuden tavoittelua, vaan onnistumisen elämyksiä, kokeamalla oppimista. Lisäksi pyritään synnyttämään mielikuvia, kannustamaan oppilaita pitkäjänteisyyteen, kokeiluihin, aistihavaintojen herkkyyteen sekä omien kokemusten ja tunteiden ilmaisemiseen ja soveltamiseen. Taiteellisessa työskentelyssä ei ole keskeisintä taidokkuus vaan ne merkitysisällöt, joita lapset antavat itse tölleensä ja toiminnalleen. Taidokkuus lisääntyy tekemisen ja iän myötä, mutta tekemisen merkitys ja sen mielekkäisyys pitää oppia näkemään ja kokemaan. (Humalajärvi & Seilo 1999, 19-20.)

Kun käsityötä ja taidetta yhdistetään toisiinsa, ei pelkkä käsityöllisten tekniikoiden, materiaalien, välineiden ja työtapojen käytön hallitseminen riitä. Ne ovat tärkeitä taitamisen osa-alueita, mutta ne ovat vain väline luovaan ilmaisuun. (Kallion 1999) mukaan taiteellisessa prosessissa luovuus tarkoittaa muun muassa persoonallista itseilmaisua, jossa tekijän tunne maailma on vahvasti mukana. Taidekasvatus on myös muutakin kuin vain luovaa ilmaisua. Taiteelliseen oppimisprosessiin liittyy luovan ilmaisun lisäksi kyseessä olevan taiteenalan kielen ja peruskäsitteiden ymmärtämistä ja tämän taidon kehittämistä. (Karppinen 2005, 52 -53.)

Käsien tekemisen kautta lapsi oppii ympäröivästä maailmasta, ja sitä tulkitsemalla hän oppii myös itsestään. Humalajärven ja Seilon mukaan (1999) käsityö taidekasvatuksen yhtenä osa-alueena antaa monipuoliset mahdollisuudet eri asioiden tuntemukseen ja harjaannuttamiseen. Käsityön taiteen perusopetuksessa ohjaajien mielestä painottuvat eniten tekniikoiden ja materiaalien tuntemus, muotokieli, oivaltaminen ja ongelmanratkaisu, tekemällä oppiminen ja oman suunnittelun merkitys. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuden ympäristön havainnointiin, elämyksellisyyteen, kokemuksellisuuteen, iloon, hauskuuteen, sosiaalisuuteen ja vastuuntuntoon sekä kestävään kehitykseen ja laatuun. Mielestäni myös käsitöiden tekemisen yhdistäminen osaksi taidepainotteista ympäristökasvatusta on suositeltavaa. Käsitöiden tekeminen voisi olla yksi osa luontokoulupäivää. Jos Harakan luontokoulutoimintaan yhdistettäisiin jatkossa käsitöiden tekemistä, niin työskentelyssä olisi tärkeää huomioida se, että sen tekemiseen tulisi varata tarpeeksi aikaa.

8.2 Opinnäytetyön anti ohjaustoiminnan alalle

Taidekasvatus kuuluu olennaisena osana ohjaustoiminnan artonomin työkuvaan, joten opinnäytetyöstäni on paljon hyötyä ohjaustoiminnan alalle. Taidekasvatus liittyy ympäristökasvatukseen monella tavalla. Taide on keino ihmiselle työstää kokemaansa sekä tutkia ympäristöä. Taiteeseen sekä ympäristöä vaalivaan elämäntapaan liittyy kumpaankin oleellisesti kyky havaita: mitä on, mitä tapahtuu, mikä muuttuu, miltä näyttää, tuntuu, kuulostaa jne. Luonto toimii luovuuden lähteenä ja sieltä saa loputtomasti ideoita, aiheita sekä materiaaleja ja välineitä taiteen tekemiseen. Ympäristössä toistuvat värit, pinnat, muodot, tilat ja kuvat loputtomina variaatioina. Samalla kun ihminen etsii kokemuksia taiteen tekemisen pohjaksi tai materiaaleja teosta varten hän havainnoi ympäristöään ja oppii siitä. (Kurtio T, 1995, 113.)

Opinnäytetyöni avulla on ollut mahdollisuus tehdä tunnetuksi ohjaustoiminnan alaa myös ympäristökasvatusta antavien tahojen keskuudessa. Lisäksi taidepainotteisesta ympäristökasvatuksesta kiinnostuneet ohjaustoiminnan artonomit voivat hyötyä tehdystä tutkimuksesta. Tällä hetkellä ohjaustoiminnan artonomi koulutukseen ei sisälly ympäristökasvatuksen opintoja. Mielestäni ohjaustoiminnan koulutusohjelman tarjonnassa voisi myös olla mahdollisuus opiskella ympäristökasvatusta. Toivon opinnäytetyöni avaavan yleisen keskustelun koulutusohjelman sisällä, niin että keskusteltaisiin mahdollisuudesta liittää ympäristökasvatuksen opintoja osaksi ohjaustoiminnan artonomin opintoja.

LÄHTEET:

Painetut lähteet:

Cantell, H. & Koskinen, S 2004. Kolme tasavertaista elementtiä: ympäristöstä, ympäristössä ja ympäristön puolesta. Teoksessa Cantell, (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: WS Bookwell Oy.

Cantell, H. & Koskinen, S 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteet. Teoksessa Cantell, (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: WS Bookwell Oy.

Cantell, H. & Nordström, H 2004. Taidekasvatus ja estetiikka. Teoksessa Cantell, (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: WS Bookwell Oy.

Ek, K. 2004. Elämyksiä kädentaidoista. Jäljet pajapäivä Eteläisten koululla. Hämeen ammattikorkeakoulu. Weterhoff. Ohjaustoiminnan koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Forsman, A-C. & Piironen, L. 2006. Kuvien kirja. Kuvataideopetuksen käsikirja perusopetukseen. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Hakkola, K., Laitinen, S. & Ovaska–Airasmaa M. 1991. Lasten taidekasvatus. Hämeenlinna: Kirjapaino Karisto Oy.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi S. Remes P. & Sajavaara P. 2002. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WS Bookwell Oy.

Humalajärvi, M. & Seilo, M-L. 1999. Käsityö koskettaa. Käsityön taiteen perusopetus. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. Kuntaliiton painatuskeskus.

Karppinen, S. 2005. ”Mitä taide tekee käsityössä”. Käsityötaiteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi. Helsinki.

Karppinen., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. 4-8 -vuotiaiden lasten taito ja taidekasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kettunen, A., Järvilehto, M., Nikkilä, J. & Venäläinen, M. 2007. Kurkistus pikkutikan pesäkoloon. Luontokoulu Pikkutikan ohjelmat vuosina 2005-2007. Helsinki: OY Nord Print AB.

Kurttio, T. (toim.) 1995. Tuulinen polku. Muistiinpanoja ympäristökasvatuskokeilusta. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Lähde luontokouluun. Kevät 2007. Esite. Helsingin kaupungin Opetusvirasto. Helsingin kaupungin Ympäristökeskus.

Mantere, M-H. 1995. Maan kuva. Helsinki: Yliopistopaino

Mäkivaara, M. & Sarviaho M. 1999. Kivi, paperi ja sakset. Ympäristö- ja taidekasvatusta yhteistoiminnallisilla keinoin. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Tiirola-Santala, L., Hassi, M. & Heinonen, M. 1991. Näyt. Taide- ja ympäristökasvatus. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.

Wahlström, R. (toim.).1997. Luonto kiittää sinua. Suomen syöpäyhdistys: Kirjapaino Suomen Graafiset Palvelut Oy.

Painamattomat lähteet:

Faven, A. 2007. Asiantuntijahaastattelu. 20.06.2007.

Harakka ry 2007. Viitattu 11.10.2007
<http://www.harakka.fi/2007/taiteilijat/index.html>

Hämeen ammattikorkeakoulu 2007. HAMK - Opiskelijaportaali. Opinnäytetyöopas. Viitattu 05.10.2007.
http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK_Opiskelijaportaali/Opinnaytetyoapas

Järvinen, M. 2007. Asiantuntijahaastattelu. 20.06.2007

Mykrä, N. 2007. Asiantuntijahaastattelu. 10.07.2007.

Nikkilä, J. 2007. Harakan luontokeskus. Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Viitattu. 08.09.2007.
http://www.hel.fi/wps/portal/Ymparistokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Ymp%C3%A4rist%C3%B6keskus/Ymp%C3%A4rist%C3%B6kasvatus/Harakan+luontokeskus/Palvelut+kouluille

Pajanen, K. 2007. Harakan luontokeskus. Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Viitattu. 08.09.2007.
http://www.hel.fi/wps/portal/Ymparistokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Ymp%C3%A4rist%C3%B6keskus/Ymp%C3%A4rist%C3%B6kasvatus

Palokangas, L. 2006. Opettaja ympäristökasvatuksen muutosagenttina. Tapaustutkimus Hämeenlinnan seudun luontokoulun järjestämästä täydennyskoulutuksesta. Hämeenlinnan seudullisen ympäristötoimen julkaisu 12/2006. Viitattu 27.09.2007 .

<http://www.ymparistotoimi.fi/julkaisu12.pdf>

Ressun peruskoulu 2007. Opetussuunnitelma. Viitattu 24.09.2007.

<http://www.ressuy.edu.hel.fi/>

ASiantuntijahaastattelun kysymykset

Opinnäytetyöhön liittyvä asiantuntijahaastattelu

Nimi:

Päivämäärä:

1. Kerro omasta koulutuksestasi ja työkokemuksestasi?
2. Mitä taidekasvatus on sinun mielestäsi?
3. Mitä ympäristökasvatus on sinun mielestäsi?
4. Oletko yhdistänyt omassa työssäsi ympäristö- ja taidekasvatusta toisiinsa? Milloin, Miten?
5. Mitä asioita mielestäsi olisi tärkeää huomioida, kun yhdistetään taide- ja ympäristökasvatusta toisiinsa?
6. Kenelle taidekasvatus osana ympäristökasvatusta sopii mielestäsi hyvin?
7. Minkälaisiin asioihin koet pystyväsi vaikuttamaan ihmisen elämässä yhdistäessäsi taide- ja ympäristökasvatusta toisiinsa?
8. Koetko, että pystyt muuttamaan ihmisten ajatusmaailmaa esim. ympäristöä kohtaan, kun yhdistät taide- ja ympäristökasvatusta toisiinsa?
9. Millä tavalla luontokouluopetuksessa voitaisiin käytännössä yhdistää ympäristökasvatukseen taidekasvatuksesta?
10. Mitkä ovat mielestäsi Harakan saaren vahvuudet ympäristönä antaa taidekasvatusta osana ympäristökasvatusta?
11. Minkälaista taidekasvatusta käyttäisit kuudesluokkalaisille alakoululaisille osana ympäristökasvatusta?
12. Kuinka motivoit lapset ja nuoret mukaan ohjattavaan ja opetettavaan toimintaan?
13. Kuinka huomioit erilaiset oppijat ohjauksessasi ja opetuksessasi?
14. Kuinka hyvin kuudesluokkalaiset mielestäsi jaksavat osallistua ohjattuun ja opetettavaan toimintaan?
15. Miten valmistelet työssäsi taide- ja ympäristökasvatukseen liittyviä työpajoja tai tapahtumia?
16. Mistä saat ideoita toiminnan suunnitteluun ja kuinka kauan suunnitteluvaihe vie aikaa?

17. Minkälaisia materiaaleja käytät ohjatessasi erilaisissa tapahtumissa ja pajoissa?
18. Mitä asioita materiaalien hankinnassa on hyvä ottaa huomioon?
19. Käytätkö ohjauksessasi ja opetuksessasi erilaista kierrätysmateriaalia? Ja jos käytät, niin mistä olet tämän materiaalin saanut?
20. Muita mahdollisia ajatuksia?
21. Voinko käyttää nimeäsi opinnäytetyössäni?

**TOIMINTAKOKEILUSSA HAVAINNOITAVAT ASIAT,
EI-TAIDERYHMÄ, SATU JA APUHAVAINNOIJAT**

- 1. Miten oppilaat suhtautuivat tehtävänantoihin?**
- 2. Miten annettuihin tehtäviin ”tartuttiin”?**
- 3. Minkälainen tunnelma päivässä oli?**
- 3. Vaihtuiko tunnelma päivän aikana? Ja jos vaihtui, niin mikä siihen mahdollisesti vaikutti?**
- 4. Mieti oliko tyttöjen ja poikien välillä eroja (tehtävänantoihin suhtautumisessa, tehtäviin ”tarttumisessa” tai jossakin muussa)?**
- 5. Mikä oli oma vireystilani havainnoijana toimiessani päivän aikana?**
- 6. Miten sää vaikutti päivän kulkuun ja oppilaisiin?**
- 7. Muita mahdollisia huomioita?**

TOIMINTAKOKEILUSSA HAVAINNOITAVAT ASIAT,
TAIDERYHMÄ, SATU JA APUHAVAINNOIJAT

1. Miten oppilaat suhtautuivat tehtävänantoihin?
2. Miten annettuihin tehtäviin ”tartuttiin”?
3. Minkälainen tunnelma päivässä oli?
4. Vaihtuiko tunnelma päivän aikana? Ja jos vaihtui, niin mikä siihen mahdollisesti vaikutti?
5. Mieti oliko tyttöjen ja poikien välillä eroja (tehtävänantoihin suhtautumisessa, tehtäviin ”tarttumisessa” tai jossakin muussa)?
6. Miten oppilaiden rakentamissa mielikuvituseliöissä sekä heidän kertomissa tarinoissaan näkyi Itämeri teema?
7. Mikä oli oma vireystilani havainnoijana toimiessani päivän ajan?
8. Miten sää vaikutti päivän kulkuun/oppilaisiin?
9. Miten pedagogiset tavoitteet toteutuivat mielikuvituseliön tekemisen aikana tai muuten?

Pedagogisia tavoitteita ovat:

Yleiset tavoitteet luontokoulutoiminnalle:

- Positiivisen luontokokemuksen saaminen
- Kaupungissa asuvien lasten ja nuorten sekä luonnon välisen mahdollisen ”kui-lun” kaventaminen”.
- Tutustuttaa helsinkiläiset lapset ja nuoret lähiluontoon.
- Opettaa lapsia ja nuoria arvostamaan luontoa.
- Luontosuhteen parantaminen ja syventäminen.
- Antaa tietoa Itämerestä ja sen ongelmista
- Lisätä Itämeren eliöstön lajintuntemusta.

Tavoitteita mielikuvituseliön tekemiseen:

- Tavoittaa erilaisia oppijoita.
- Herättää mielikuvitus käyttöön.
- Yhdistää teoria käytäntöön.
- Toteuttaa realistinen Itämeressä elävä mielikuvituseliö taidepainotteisen harjoitteen kautta.

- Yhdistää taidetta, ekologiaa ja Itämeriopetusta.
- Antaa oppilaille mahdollisuus omaan ajatteluun ja siitä keskusteluun.

10. Muita mahdollisia huomioita?

KYSELY AARTEENETSIJÄRYHMÄLLE,
EI-TAIDERYHMÄ

Luontokoulupäivä Harakan saarella 24.08.2007

Vastaa monivalintakysymyksiin (numerot 1- 2) rastittamalla oikea vaihtoehto ja avoimiin kysymyksiin (numerot 3-5) kirjoittamalla. Vastaaminen kyselyyn kestää n. 15 min. Voit vastata kyselyyn nimettömänä.

1. Oletko?

1 Poika

2 Tyttö

2. Kuinka paljon pidit päivän eri osioista?

Tutustuminen akvaariotaloon:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

5 En osaa sanoa

Kasvien ja muiden luonnon aarteiden etsintä:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

5 En osaa sanoa

Ötököiden tutkiminen:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

- 3. **Kirjoita kolme asiaa, jotka olivat mielestäsi mieleenpainuvimpia luontokoulupäivässä ja perustelee miksi.**
- 4. **Kirjoita mikä luontokoulupäivässä ei ollut mielestäsi mukavaa ja perustelee miksi.**
- 5. **Kirjoita mitä olisit toivonut lisää luontokoulupäivään?**

KIITOS VASTAUKSISTASI !

KYSELY PLANKTONRYHMÄLLE,
EI-TAIDERYHMÄ

Luontokoulupäivä Harakan saarella 24.08.2007

Vastaa monivalintakysymyksiin (numerot 1- 2) rastittamalla oikea vaihtoehto ja avoimiin kysymyksiin (numerot 3-5) kirjoittamalla. Vastaaminen kyselyyn kestää n. 15 min. Voit vastata kyselyyn nimettömänä.

1. Oletko?

- 1 Poika
- 2 Tyttö

2. Kuinka paljon pidit päivän eri osioista?

Tutustuminen akvaariotaloon:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

Näytteiden otto:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

Näytteiden tutkiminen mikroskoopilla:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

- 3. Kirjoita kolme asiaa, jotka olivat mielestäsi mieleenpainuvimpia luontokoulupäivässä ja perustele miksi.**
- 4. Kirjoita mikä luontokoulupäivässä ei ollut mielestäsi mukavaa ja perustele miksi**
- 5. Kirjoita mitä olisit toivonut lisää luontokoulupäivään?**

KIITOS VASTAUKSISTASI!

KYSELY VESIÖTÖKKÄRYHMÄLLE,
EI-TAIDERYHMÄ

Luontokoulupäivä Harakan saarella 24.08.2007

Vastaa monivalintakysymyksiin (numerot 1- 2) rastittamalla oikea vaihtoehto ja avoimiin kysymyksiin (numerot 3-5) kirjoittamalla. Vastaaminen kyselyyn kestää n. 15 min. Voit vastata kyselyyn nimettömänä.

1. Oletko?

1 Poika

2 Tyttö

2. Kuinka paljon pidit päivän eri osioista?

Tutustuminen akvaariotaloon:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

5 En osaa sanoa

Näytteiden otto:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

5 En osaa sanoa

Näytteiden tutkiminen mikroskoopilla:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

- 3. Kirjoita kolme asiaa, jotka olivat mielestäsi mieleenpainuvimpia luontokoulupäivässä ja perustelee miksi.
- 4. Kirjoita mikä luontokoulupäivässä ei ollut mielestäsi mukavaa ja perustelee miksi.
- 5. Kirjoita mitä olisit toivonut lisää luontokoulupäivään?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

**KYSELY AARTEENETSIJÄRYHMÄLLE,
TAIDERYHMÄ**

Luontokoulupäivä Harakan saarella 28.08.2007

Vastaa monivalintakysymyksiin (numerot 1- 2) rastittamalla oikea vaihtoehto ja avoimiin kysymyksiin (numerot 3-5) kirjoittamalla. Vastaaminen kyselyyn kestää n. 15 min. Voit vastata kyselyyn nimettömänä.

1. Oletko?

1 Poika

2 Tyttö

2. Kuinka paljon pidit päivän eri osioista?

Tutustuminen akvaariotaloon:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

5 En osaa sanoa

Kasvien ja muiden luonnon aarteiden etsintä:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

5 En osaa sanoa

Ötököiden tutkiminen:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

Mielikuvituseliön tekeminen:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

- 3. Kirjoita kolme asiaa, jotka olivat mielestäsi mieleenpainuvimpia luontokoulupäivässä ja perustelee miksi.
- 4. Kirjoita mikä luontokoulupäivässä ei ollut mielestäsi mukavaa ja perustelee miksi.
- 5. Kirjoita mitä olisit toivonut lisää luontokoulupäivään?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

KYSELY PLANKTONRYHMÄLLE,
TAIDERYHMÄ

Luontokoulupäivä Harakan saarella 28.08.2007

Vastaa monivalintakysymyksiin (numerot 1- 2) rastittamalla oikea vaihtoehto ja avoimiin kysymyksiin (numerot 3-5) kirjoittamalla. Vastaaminen kyselyyn kestää n. 15 min. Voit vastata kyselyyn nimettömänä.

1. Oletko?

- 1 Poika
- 2 Tyttö

2. Kuinka paljon pidit päivän eri osioista?

Tutustuminen akvaariotaloon:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

Näytteiden otto:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

Näytteiden tutkiminen mikroskoopilla:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

Mielikuvituseliöharjoitteen tekeminen:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

- 3. **Kirjoita kolme asiaa, jotka olivat mielestäsi mieleenpainuvimpia luontokoulupäivässä ja perustele miksi.**
- 4. **Kirjoita mikä luontokoulupäivässä ei ollut mielestäsi mukavaa ja perustele miksi.**
- 5. **Kirjoita mitä olisit toivonut lisää luontokoulupäivään?**

KIITOS VASTAUKSISTASI!

KYSELY VESIÖTÖKKÄRYHMÄLLE,
TAIDERYHMÄ

Luontokoulupäivä Harakan saarella 28.08.2007

Vastaa monivalintakysymyksiin (numerot 1- 2) rastittamalla oikea vaihtoehto ja avoimiin kysymyksiin (numerot 3-5) kirjoittamalla. Vastaaminen kyselyyn kestää n. 15 min. Voit vastata kyselyyn nimettömänä.

1. Oletko?

1 Poika

2 Tyttö

2. Kuinka paljon pidit päivän eri osioista?

Tutustuminen akvaariotaloon:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

5 En osaa sanoa

Näytteiden otto:

1 Pidin erittäin paljon

2 Pidin jonkin verran

3 En pitänyt kovin paljon

4 En pitänyt lainkaan

6 En osaa sanoa

Näytteiden tutkiminen mikroskoopilla:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

Mielikuvituseliöharjoitteen tekeminen:

- 1 Pidin erittäin paljon
- 2 Pidin jonkin verran
- 3 En pitänyt kovin paljon
- 4 En pitänyt lainkaan
- 5 En osaa sanoa

3. **Kirjoita kolme asiaa, jotka olivat mielestäsi mieleenpainuvimpia luontokoulupäivässä ja perustelee miksi.**
4. **Kirjoita mikä luontokoulupäivässä ei ollut mielestäsi mukavaa ja perustelee miksi.**
5. **Kirjoita mitä olisit toivonut lisää luontokoulupäivään?**

KIITOS VASTAUKSISTASI!

SAATE OPETTAJILLE KYSELYÄ VARTEN

Harakan luontokeskus
23.08.2007

Hei

Kiitos kun lupauduit toteuttamaan kyselyn opinnäytetyöhöni liittyen oppilaillesi.

Toivon, että luet oppilaillesi kyselyn aluksi saatekirjeen kyselyyn. Tämän lisäksi toivon, että kannustat oppilaita vastaamaan avoimesti ja aktiivisesti kaikkiin kyselyssä oleviin kysymyksiin.

Oppilaat toimivat luontokoulupäivän ajan kolmessa eri pienryhmässä (plankton, aarteenetsintä- ja vesiötökkäryhmässä). Jokaiselle pienryhmälle on laadittu oma kyselylomake ja kaikki kyselylomakkeet ovat keskenään erilaisia.

Toivon, että kyselylomakkeen täyttämisen alussa kävisitte ensin lyhyesti läpi luontokoulupäivän kulun sekä kyselylomakkeen kysymykset. Ja tämän jälkeen jokainen oppilas täyttäisi siihen pienryhmään liittyvän lomakkeen, johon hän kuului luontokoulupäivän ajan.

Kyselyn voi palauttaa Helsingin kaupungin sisäisenä postina osoitteeseen:

Satu Tuononen CO Margit Jensen
Harakan luontokeskus
Helsingin kaupungin ympäristökeskus
PL 500
00099 Helsingin kaupunki

Ystävällisin terveisin Satu Tuononen

SAATE KYSELYYN

Ohjaustoiminnan artemiopiskelija
Satu Tuononen
Harakan luontokeskus
23.08.2007

Hyvä kyselyn vastaanottaja

Olen Satu Tuononen ja opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa ohjaustoiminnan artemioksi neljättä vuotta. Tällä hetkellä olen opintoihini liittyvässä työharjoittelussa Harakan luontokeskuksessa. Luontokeskus on ympäristökasvatuksen toiminta- ja kehittämiskeskus, joka tarjoaa palveluita ja tietoa mm. ympäristökasvatuksen menetelmistä kouluille ja päivähoidolle. Luontokeskuksen yhteydessä toimii mm. Harakan luontokoulu.

Kyselyni liittyy opinnäytetyöhöni, jonka aiheena on ”Toimintakokeilu Harakan luontokoulussa”. Kyselyni tarkoituksena on Harakan saarella toimivan luontokoulun sisällön tutkiminen luontokoulutoiminnan mahdollista myöhempää kehittämistä varten.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 15 minuuttia ja voitte vastata siihen nimettömänä. Vastatkaa kyselyyn rohkeasti ja kertokaa mielipiteenne luontokoulupäiväanne liittyen.

Toivon, että palautatte kyselyn mahdollisimman pian osoitteeseen:

Satu Tuononen CO Margit Jensen
Harakan luontokeskus
Helsingin kaupungin ympäristökeskus
PL 500
00099 Helsingin kaupunki

Yhteistyöstä kiittäen!

KYSELYN TULOKSET, MONIVALINTAKYSYMYKSET

Ei-taideryhmäläisistä, planktonryhmään kuuluneista oppilaista akvaariotaloon tutustumisesta piti erittäin paljon 16,5 %, jonkin verran 67 % ja 16,5 % heistä ei pitänyt siitä kovin paljoa. Aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 22 % piti siitä erittäin paljon tai jonkin verran, 34 % ei pitänyt siitä kovin paljoa, 11 % ei pitänyt siitä lainkaan tai ei osannut sanoa mielipidettään.

Taideryhmäläisistä sekä plankton että aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti akvaariotaloon tutustumisesta jonkin verran ja 33 % ei pitänyt siitä kovin paljoa. Vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 14,5 % piti siitä erittäin paljon, 71 % piti siitä jonkin verran ja 14,5 % ei osannut sanoa mielipidettään.

Ei-taideryhmäläisistä, planktonryhmään kuuluneista oppilaista 33 % piti näytteiden ottamisesta erittäin paljon ja 67 % piti siitä jonkin verran. Vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 50 % piti näytteiden ottamisesta erittäin paljon ja 50 % oppilaista piti näytteiden ottamisesta jonkin verran.

Taideryhmäläisistä, planktonryhmään kuuluneista oppilaista 33 % piti näytteiden ottamisesta erittäin paljon ja 67 % piti siitä jonkin verran. Vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 29 % piti näytteiden ottamisesta erittäin paljon ja 71 % piti siitä jonkin verran.

Ei-taideryhmäläisistä, aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 22 % piti kasvien ja muiden luonnon aarteiden etsimisestä erittäin paljon, 45 % heistä piti siitä jonkin verran, 22 % ei pitänyt siitä kovinkaan paljoa ja 11 % ei osannut sanoa mielipidettään. Taideryhmäläisistä, aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 50 % piti kasvien ja muiden luonnon aarteiden etsimisestä jonkin verran, 33 % heistä ei pitänyt siitä kovinkaan paljon ja 17 % ei osannut sanoa mielipidettään.

Ei-taideryhmäläisistä, planktonryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti näytteiden tutkimisesta mikroskoopilla erittäin paljon ja 33 % piti siitä jonkin verran. Vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 37,5 % piti näytteiden tutkimisesta erittäin paljon ja 62,5 % piti siitä jonkin verran. Taideryhmäläisistä, planktonryhmään kuuluneista oppilaista 50 % piti näytteiden tutkimisesta mikroskoopilla erittäin paljon ja 50 % piti siitä jonkin verran. Vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 29 % piti siitä erittäin paljon ja 71 % piti siitä jonkin verran. Ei-taideryhmäläisistä, aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 33 % piti ötököiden tutkimisesta jonkin verran ja 67 % ei osannut sanoa mielipidettään. Taideryhmäläisistä, aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 17 % piti ötököiden tutkimisesta erittäin paljon, 33 % heistä piti siitä jonkin verran, 33 % ei pitänyt siitä lainkaan ja 17 % ei osannut sanoa omaa mielipidettään.

Aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 17 % piti mielikuvituseliön tekemisestä erittäin paljon ja 33 % piti siitä jonkin verran, 33 % heistä ei pitänyt siitä kovin paljon ja 17 % ei pitänyt siitä lainkaan. Planktonryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti mielikuvituseliön tekemisestä erittäin paljon ja 33 % heistä piti siitä jonkin verran. Vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 71 % piti mielikuvituseliön tekemisestä jonkin verran, 14,5 % heistä ei pitänyt siitä kovin paljon ja 14,5 % ei osannut sanoa mielipidettään

KYSELYN TULOKSET, MIELEENPAINUVIMMAT ASIAT LUOTOKOULUPÄIVÄSSÄ, EI-TAIDERYHMÄ

Ei-taideryhmäläisistä aarteensijäryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti erilaisia saaren luonnosta tehtyjä löytöjä mieleenpainuvimpina asioina. Tällaisia löytöjä olivat esimerkiksi kasvien ja luiden löytäminen saaresta sekä eläinten pyydystäminen imulaitteella. 56 % aarteensijäryhmään kuuluneista oppilaista piti akvaariotaloon tutustumista mieleenpainuvimpana asiana ja 44 % oppilaista piti sekä ruokailua että mikroskoopilla tutkimista mieleenpainuvimpana asiana. 33 % vastanneista piti luontokoulupäivän lopussa tapahtunutta taidenäyttelyihin tai näköalapaikkaan tutustumista mieleenpainuvimpana asiana ja 22:n % mielestä kiikarien käyttäminen ja 11:n % mielestä saaren katselu ja luonnossa kiertely olivat mieleenpainuvimpia asioita.

Ei-taideryhmäläisistä, planktonryhmään kuuluneista oppilaista 67 % piti mikroskoopilla tutkimista mieleenpainuvimpana asiana. 50 % heistä piti akvaariotaloon tutustumista, ja näytteiden ottoa mieleenpainuvimpana asiana. 33 % planktonryhmään kuuluneista oppilaista piti luontokoulupäivän lopussa tapahtunutta taidenäyttelyihin tai näköalapaikkaan tutustumista mieleenpainuvimpana asiana. 17:n % mielestä ruokailu, laivamatka saareen, saaresta löytyneet linnunraadot, pietaryrtin voimakas tuoksu, meduusat sekä erilaiset ötökät olivat mieleenpainuvimpia asioita.

Ei-taideryhmäläisistä, vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 62,5 % piti mikroskoopilla tutkimista ja merestä löytyneitä meduusoja mieleenpainuvimpina asioina. 37,5 % heistä piti näytteiden ottamista mieleenpainuvimpana asiana ja 25:n % mielestä akvaariotaloon tutustuminen oli ollut mieleenpainuvinta. 12,5:n % mielestä saaren katselu ja luonnossa kiertely, saaren taidenäyttelyt, saaren historia, onnistuneesti järjestetty päivä, uuden oppiminen, luonnosta tehdyt löydöt, jännittävä ”varokaa sammakoita” -kyltti ja kalliolampeen kaatuminen ja sen jälkeen pahalle haiseminen olivat mieleenpainuvimpia asioita.

KYSELYN TULOKSET, MIELEENPAINUVIMMAT ASIAT LUOTOKOULUPÄIVÄSSÄ, TAIDERYHMÄ

Taideryhmän, aartenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 83 % piti MP3-soittimen katoamiseen liittyviä asioita luontokoulupäivän mieleenpainuvimpina asioina. 33 % mielestä akvaariotaloon tutustuminen, ruokailu, luonnosta tehdyt erilaiset löydöt ja mielikuvituseliön tekeminen olivat mieleenpainuvimpia asioita. 17,5 % heistä piti luontokoulupäivää ”*pikkulasten leikkipaikkana*”, ja se kuului mieleenpainuvimpiin asioihin.

Myös taideryhmän, planktonryhmään kuuluneista oppilaista 83 % piti MP3-soittimen katoamiseen liittyviä asioita luontokoulupäivän mieleenpainuvimpina asioina. 50 % mielestä luonnosta tehdyt löydöt ja 33:n % mielestä mikroskoopilla tutkiminen olivat mieleenpainuvimpia asioita. 17:n % mielestä näytteen ottaminen ja ruokailu olivat mieleenpainuvimpia asioita.

Taideryhmän, vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 71 % piti merestä löydettyjä meduusoita mieleenpainuvimpina asioina. 57:n % mielestä mikroskoopilla tutkiminen ja 43:n % mielestä MP3-soittimen katoamiseen liittyvät asiat olivat luontokoulupäivän mieleenpainuvimpina asioita. 25:n % mielestä saaren katselu ja luonnossa kiertely sekä ruokailu olivat mieleenpainuvimpia asioita. 14:n % mielestä näytteiden ottaminen, luonnosta tehdyt löydöt ja mielikuvituseliön tekeminen olivat mieleenpainuvimpia asioita.

KYSELYN TULOKSET, MIKÄ EI OLLUT MUKAVAA LUONTOKOULUPÄIVÄSSÄ, EI-TAIDERYHMÄ

Ei-taideryhmäläisistä aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 67 % koki huonon sään kielteisenä asiana luontokoulupäivässä ja 22 % vastaajista koki kielteisenä asiana eläinten raatojen etsimisen ja näkemisen. 11 % vastaajista koki pietaryrtin voimakkaan tuoksun ja saaren historian kielteisinä asioina luontokoulupäivässä. 11 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulupäivässä ei ollut mitään valittamista.

Ei-taideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 17 % koki huonon sään, luonnossa liikkumisen, pietaryrtin voimakkaan tuoksun, mikroskoopin liian vähäisen käyttämisen sekä Harakan luontokoulun järjestämän käsienpesutavan kielteisinä asioina luontokoulupäivässä.

Ei-taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 37,5 % koki huonon sään kielteisenä asiana luontokoulupäivässä. 12,5 % vastaajista koki kielteisinä asioina mikroskoopilla tutkimisen, saaren taidenäytelyt sekä liian vähäisen vapaa-ajan luontokoulupäivässä. Lisäksi 12,5 % olisi halunnut saada mikroskoopilla tutkittavakseen jotain suurempia näytteitä. 12,5:n % mielestä luontokoulupäivässä ei ollut mitään valittamista.

KYSELYN TULOKSET, MIKÄ EI OLLUT MUKAVAA LUONTOKOULUPÄIVÄSSÄ, TAIDERYHMÄ

Taideryhmäläisistä aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 33 % koki kielteisinä asioina MP3-soittimeen liittyvät asiat. 17 % vastaajista koki kielteisinä asioina, sen ettei luontokoulussa saanut syödä, joka ei kylläkään pitänyt paikkaansa, sillä oppilailla oli päivän aikana mahdollisuus pitää ruokatauko ja syödä mukanaan tuomia eväitä. Oppilaita oli myös etukäteen informoitu, että saassa olisi hyvä olla mukana omat eväät. 17:n % mielestä mielikuvituseliön tekeminen oli typerää ja aarteenetsintä tylsää. 17:n % mielestä yleensä luontokoulussa asioiden tekeminen ei ollut mukavaa. 17 % vastaajista oli tyytymättömiä luontokoulun henkilökuntaan ja 17 % vastaajista ei ollut mitään valittamista päivästä.

Taideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 50 % koki MP3-soittimeen liittyvät asiat kielteisinä asioina. 50 % vastaajista ei ollut tyytyväinen luontokoulun henkilökuntaan ja 17 % vastaajista koki huonon sään kielteisenä asiana luontokoulupäivässä.

Taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 71 % koki MP3-soittimeen liittyvät asiat kielteisinä asioina. 14 % vastaajista oli sitä mieltä, että huono sää, luontokoulun henkilökunta sekä tutkittavien ötököiden karkaaminen ei ollut mukavaa luontokoulupäivässä. 14 % vastaajista oli sitä mieltä, että heillä ei ollut mitään valittamista päivästä.

**KYSELYN TULOKSET, OPPILAIDEN TOIVEET LUONTOKOULUPÄIVÄÄN
LIITTYEN, EI-TAIDERYHMÄ**

Ei-taideryhmäläisistä aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 33 % vastaajista ei olisi toivonut luontokoulupäivään lisää mitään uutta. 22 % vastaajista olisi toivonut sateisesta säästä johtuen enemmän sisällä oloa. 11 % vastaajista olisi toivonut enemmän vapaa-aikaa, kiinnostavuutta, aurinkoista säästä, lisää tietoa kampeloista ja yhdessä olemista. Ei-taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 25 % vastaajista olisi toivonut pidempää luontokoulupäivää.

Ei-taideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 33 % vastaajista olisi toivonut pidempää matkaa saareen. 17 % vastaajista olisi toivonut enemmän vapaa-aikaa, kiinnostavampia näyttelyitä sekä enemmän mikroskoopin käyttämistä.

Ei-taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 25 % vastaajista olisi toivonut pidempää luontokoulupäivää. 12,5 % vastaajista olisi toivonut enemmän vapaa-aikaa sekä lisää opetusta ja tietoa saaren historiasta. 12,5 % vastaajista olisi myös toivonut enemmän tekemistä, lisää jännittäviä eliöitä sekä enemmän ötököiden etsimistä. 12,5 % vastaajista toivoi myös suurempaa kalavalikoimaa akvaarioihin.

KYSELYN TULOKSET, OPPILAIDEN TOIVEET LUONTOKOULUPÄIVÄÄN LIITTYEN, TAIDERYHMÄ

Taideryhmäläisistä aarteenetsijäryhmään kuuluneista oppilaista 33 % olisi toivonut luontokoulupäivään enemmän erilaista tekemistä ja tutkimista luonnossa. Tällaisia asioita ovat ötököiden haaviminen, lintujen tutkiminen ja luonnossa käveleminen. 17 % vastaajista olisi toivonut parempaa henkilökuntaa ja 17 % vastaajista ei olisi toivonut luontokoulupäivään mitään lisää.

Taideryhmäläisistä planktonryhmään kuuluneista oppilaista 67 % olisi toivonut luontokoulupäivään enemmän vapaa-aikaa. 17 % vastaajista olisi toivonut enemmän itsenäistä toimintaa sekä tekemistä ja tutkimista luonnossa. 17 % vastaajista oli myös sitä mieltä etteivät he haluaisi tulla toista kertaa luontokouluun. Lisäksi 17 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulun henkilökunnan olisi pitänyt huolehtia paremmin MP3-soittimesta.

Taideryhmäläisistä vesiötökkäryhmään kuuluneista oppilaista 25 % vastaajista olisi toivonut luontokoulupäivään kivoja leikkejä. 14 % vastaajista oli sitä mieltä, että luontokoulupäivään ei tarvitse lisätä mitään 14 % vastaajista olisi toivonut luontokoulupäivään enemmän mikroskoopin käyttämistä, tekemistä ja tutkimista luonnossa, syömistä sekä henkilökunnan taholta huolellisuutta MP3-soittimen huolehtimisen suhteen.